ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА СУМЩИНИ

Інструктивно-методичний журнал

У номері:

- **Рекомендації щодо організації освітнього процесу у 2018/2019 навчальному році**
- **Регіональні освітні програми з професій**
- **Здобутки 2017/2018 навчального року**

Наші учні - гордість Сумщини

Яна Ратушна,
учениця ДПТНЗ «Сумське ВПУ будівництва і дизайну»,
І місце у VIII Міжнародному мовно-літературному конкурсі учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка
(с. 83)

Богдан Вовк,
учень ДНЗ «Сумське ВПУ будівництва та автотранспорту»,
V місце у Всеукраїнському конкурсі фахової майстерності за професією «Електрозварник ручного зварювання», стипендіат Президента України
(с. 82)

Катерина Ховзун,
учениця ДНЗ «Сумське ВПУ будівництва та автотранспорту»,
І місце у XVIII Міжнародному конкурсі з української мови імені Петра Яцика, стипендіат Президента України (с. 81)

Дарина Ковальчук,
ДПТНЗ «Сумське ВПУ будівництва і дизайну»,
ІІІ місце в XI Всеукраїнській олімпіаді «Юні знавці Біблії»
(с. 84)

ЗМІСТ

Сучасна професійна освіта. Концептуальні засади реформування професійної освіти України……..…..4

Наталія Самойленко
2018/2019 навчальний рік: рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу……...5

Рекомендації до початку навчального року
Віктор Скиба
Особливості розроблення робочих навчальних планів та програм за стандартами П(ПТ)О на основі компетентнісного підходу……..……..…….....10

Олена Темченко
Навчальні програми з додаткових компетентностей за професіями «Кондитер», «Офіціант»…….13

Віта Лубинець
Навчальна програма з предмета «Технологія штукатурних робіт» ……..……..…….....17

Тетяна Сікірніцька
Навчальні програми за професіями «Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва», «Бджоляр»……...…...19

Галина Докторович, Валентина Лабудько, Ольга Смоленко
Методичні рекомендації щодо викладання предметів загальноосвітньої підготовки у 2018/2019 навчальному році……..…….....23

Ольга Лісун
Професія - сьогодні, кар'єра – завтра, успіх – завжди……...…….…….45

Рекомендуємо
Інна Кіхтенко
Інтернет-ресурс центру кар'єри закладів професійної (професійно-технічної) освіти……48

Поради бібліотекарю

Ольга Лісун
Формування нової моделі бібліотеки в закладах професійної (професійно-технічної) освіти ……. 50

Актуально
Єлизавета Яценкова
Зміни Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності у сфері професійної (професійно-технічної) освіти ……...……..…….....53
Олена Матвієнко
Складові формування контингенту закладу професійної (професійно-технічної) освіти …...…55

Моніторинг
Ірина Смирнова
Ключові тенденції на ринку праці для кваліфікованих робітників Сумської області….....58

Корисно
Єлизавета Яценкова
Алгоритм організації та проведення педагогічної ради в закладах професійної (професійно-технічної) освіти …….……60

З досвіду роботи
Оксана Василенко
Атестація педагогічних працівників: одна шпаргалка замість 1000 запитань……..…….....64

Кадрова справа
Оксана Василенко
Право на відпустку новопризначеного працівника……..……69
Ірина Покидько
Нова професія – нові можливості……..…69

Охорона праці
Віктор Скиба
Інструктування здобувачів освіти з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності в закладах професійної (професійно-технічної) освіти ……..……...70

Поетична сторінка
Альона Шарлай
З чого починається держава……..…....74

Гордість Сумщини……..……....81

Навчально-методична рада інформує……85

СУЧАСНА ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РЕФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Компоненти сучасної професійної освіти

I. Децентралізація управління та фінансування

1.1. Ефективна модель управління професійною освітою з передачею реальних повноважень регіонам, замовникам кадрів та забезпечення автономії закладів професійної освіти для здійснення реформаторських змін.
1.2. Нова структура та оптимальна мережа закладів професійної освіти, що швидко реагує на потреби ринку праці, враховує запити особистості, забезпечує навчання впродовж життя та здобуття професійних кваліфікацій.
1.3. Багатоканальне фінансування закладів професійної освіти відповідно до обґрунтовано визначених обсягів, напрямів та рівнів підготовки кваліфікованих кадрів, реалізація інвестиційних проектів для модернізації сфери професійної освіти.

II. Соціальне партнерство у сфері професійної освіти і навчання та ринок праці

2.1. Розроблення професійних стандартів, формування системи кваліфікацій, що відповідають запитам ринку праці та особистості у сучасних професіях, упровадження інноваційних виробничих технологій, розроблення механізмів стимулювання роботодавців до впровадження практик навчання на робочому місці, виробничого наставництва, дуальної освіти тощо.
2.2. Гнучкі траєкторії професійної освіти і навчання, визнання неформальної та інформальної форм здобуття освіти, повних та часткових кваліфікацій, забезпечення здобуття професійних кваліфікацій упродовж життя з врахуванням гендерної рівності та інклюзії.
2.3. Професійна орієнтація, планування професійного розвитку та кар'єри, залучення соціальних партнерів до популяризації професійної освіти серед дітей, молоді, дорослого населення, формування нового іміджу професійних кваліфікацій, їх переваг при побудові кар'єри та професійного зростання особистості.

III. Якість професійної освіти

3.1. Формування змісту професійної освіти на компетентнісній основі відповідно до потреб економіки, професійних стандартів, вимог Національної рамки кваліфікацій; упровадження внутрішньої та зовнішньої системи забезпечення якості освіти.
3.2. Модернізація освітнього середовища, що забезпечує інноваційність, доступність, прозорість, гнучкість і відкритість освітнього процесу для здобуття професійних кваліфікацій різними категоріями населення із урахуванням гендерної рівності.
3.3. Створення різнорівневої якісної системи підготовки педагогів професійної освіти, залучення до освітнього процесу висококваліфікованих працівників виробництва чи сфери послуг, запровадження мотиваційних механізмів стимулювання професійного розвитку педагогічного персоналу.

2018/2019 НАВЧАЛЬНИЙ РІК: РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

Наталія Самойленко,
директор НМЦ ПТО у Сумській області,
кандидат педагогічних наук

Сьогодні професійно-технічна освіта у своєму розвиткові спрямована на інтелектуалізацію професійної освіти, врахування науково-технічних досягнень, упровадження новітніх технологій; формування ринку освітніх послуг; модернізацію інформаційного, науково-методичного та матеріально-технічного забезпечення її функціонування; особистісно орієнтований і компетентнісний підходи у професійному навчанні й вихованні; розвиток соціального партнерства; міжнародне співробітництво. Це зумовлює забезпечення якісно нового рівня підготовки кваліфікованих робітників закладами професійної (професійно-технічної) освіти.

У 2018/2019 навчальному році розпочинаємо роботу над реалізацією методичної проблеми «Створення цілісного методичного освітнього простору регіону як відкритої системи професійного зростання педагогічних працівників на основі компетентнісного підходу» і зосереджуємося на вирішенні таких завдань:

- оновлення змісту підвищення професійної, методичної компетентності педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти;
- розроблення стандартів за професіями для регіонального ринку праці («Монтажник інформаційно-комунікативного устаткування»);
- модернізація робочих навчальних планів, освітніх програм відповідно до оновлених стандартів професійної (професійно-технічної) освіти з конкретних професій, розроблених на компетентнісній основі;
- розроблення базового змісту регіонального компоненту за напрямами підготовки кваліфікованих робітників на основі компетентнісного підходу (регіональні типові навчальні програми);
- удосконалення механізму співпраці з роботодавцями щодо впровадження елементів дуальної форми навчання;
- забезпечення інформаційного і методичного супроводу центрів розвитку професійної кар'єри в закладах професійної (професійно-технічної) освіти;
- забезпечення методичного супроводу формування та впровадження інформаційного середовища в системі ПТО;
- підвищення рівня інформаційно-комунікаційної компетентності педагогів через функціонування школи ІТ-компетентності (розроблення модульних навчальних програм різних рівнів складності залежно від конкретних потреб, проведення навчання);
- модернізація наочних, навчальних посібників відповідно до сучасного змісту освіти та сприяння розробленню електронних підручників;
- розширення можливостей роботи веб-ресурсів (сайтів, каналів тощо);
- сприяння розвитку мережі електронних бібліотек на рівні НМЦ ПТО – ПТНЗ;
- забезпечення методичного супроводу інноваційної діяльності (експерименти регіонального і всеукраїнського рівня, проектної діяльності).

У 2018/2019 навчальному році організація навчально-виховного процесу в закладах професійної (професійно-технічної) освіти здійснюється відповідно до:

- Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 30.05.2006 № 419, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 15 червня 2006 року за

№ 711/12585, зі змінами, внесеними наказом Міністерства освіти і науки України від 10.07.2015 № 746, який зареєстровано в Міністерстві юстиції України 29 липня 2015 року за № 127358,

- робочих навчальних планів та освітніх програм, що складаються на основі Державних стандартів професійно-технічної освіти з конкретних робітничих професій, затверджених у 2006-2016 роках (377 стандартів за посиланням: https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijno-tehnichna-osvita/derzhavni-standarti-navchalni-plani-ta-programi/zatverdzheni-standarti-profesijno-tehnichnoyi-osviti-2006-2016) і Стандартів професійної (професійно-технічної) освіти з конкретних професій, затверджених у 2017 році (62 стандарти за посиланням: https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijno-tehnichna-osvita/derzhavni-standarti-navchalni-plani-ta-programi/zatverdzheni-standarti-profesijno-tehnichnoyi-osviti-2017),
- Типової базисної структури навчальних планів для підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 13.10.2010 № 947,
- Наказів Міністерства освіти і науки України від 13.11.2017 № 1465, від 22.12.2017 № 1651, від 27.12.2017 № 1691 «Про затвердження стандартів професійної (професійно-технічної) освіти з робітничих професій»,
- Листа департаменту професійної освіти Міністерства освіти і науки України від 26.04.2018 № 3-440 «Про методичний супровід упровадження стандартів професійної (професійно-технічної) освіти на основі компетентнісного підходу»,
- Методичних рекомендацій щодо розроблення робочих навчальних планів та освітніх програми за стандартами професійної (професійно-технічної) освіти на основі компетентнісного підходу, схвалених Навчально-методичною Радою НМЦ ПТО у Сумській області 25.06.2018,
- Листа ДНУ «Інститут модернізації і змісту освіти» Міністерства освіти і науки України від 09.08.2018 № 22.1/10-2866 «Про навчальні плани і освітні програми підготовки за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста у 2018/2019 навчальному році»,
- Наказу Міністерства освіти і науки України від 20.04.2018 № 408 «Про затвердження типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти ІІІ ступеня»,
- Листа департаменту професійної освіти Міністерства освіти і науки України від 22.05.2018 № 1/9-330 «Про виконання Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти у закладах професійної (професійно-технічної) освіти»,
- Листа Міністерства освіти і науки України від 26.07.2018 № 1/ 9-464 «Про порядок проведення інструктажів з охорони праці та безпеки життєдіяльності в закладах професійної (професійно-технічної) освіти»

Робочі навчальні плани розробляються за рекомендаціями, наданими Навчально-методичним центром ПТО у Сумській області. Звертаємо увагу на істотно новому алгоритмі розроблення робочих навчальних планів для конкретної професії чи технологічно суміжних професій, який викладено в матеріалі журналу *«Особливості розроблення робочих навчальних планів та програм за стандартами професійної (професійно-технічної) освіти на основі компетентнісного підходу» на сторінці 10.*

Професійна компонента в організації навчально-виробничого процесу розробляється відповідно до стандартів професійної (професійно-технічної) освіти з конкретних професій, за відсутності стандартів – типових навчальних планів і програм підготовки кваліфікованих робітників, кваліфікаційних характеристик професій працівників. Акцентуємо також увагу на тому, що при оволодінні професією за декількома кваліфікаціями (розрядами/класами/

категоріями) обсяг навчального часу на первинну кваліфікацію повинен відповідати стандарту професійної (професійно-технічної) освіти з конкретної професії.

Наголошуємо, що викладач, майстер виробничого навчання мають право самостійно розподіляти теми модулів, визначати кількість годин для їх вивчення відповідно до засвоєння учнями навчального матеріалу, вносити зміни у зміст навчання (відповідно до задоволення потреб роботодавців), також мають вільний вибір форм організації навчально-виховного процесу, способів навчальної взаємодії, методів, прийомів і засобів реалізації змісту освіти. Водночас педагог повинен забезпечити відповідний рівень оволодіння учнями загальнопрофесійними, ключовими та професійними компетентностями з професії.

Сучасним робітникам необхідні не лише спеціальні знання, вміння та навички, які вони отримують у процесі вивчення професійно орієнтованих предметів, а й глибокі загальноосвітні знання. Саме тому важливим принципом організації навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти стає забезпечення оптимального поєднання професійно-технічного і загальноосвітнього циклів. Особливу роль, при цьому, відіграватиме професійна спрямованість викладання загальноосвітніх предметів, а також забезпечення міжпредметних зв'язків у навчальному процесі.

У 2018/2019 навчальному році загальноосвітня компонента (для учнів, які навчаються на основі базової загальної середньої освіти) розробляється за рекомендаціями, наданими в листі Міністерства освіти і науки України від 22.05.2018 № 1/9-330 «Про виконання Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти у закладах професійної (професійно-технічної) освіти», у яких зазначається, що в закладах професійної (професійно-технічної) освіти розподіл навчального часу з природничо-математичних та суспільно-гуманітарних дисциплін здійснюється на рівні стандарту навчальних планів закладів загальної середньої освіти. При цьому окремі предмети (технології, інформатика, екологія, художня культура) можуть вивчатися інтегровано з предметами професійної спрямованості.

Наголошуємо на тому, що складова загальноосвітньої підготовки для закладів професійної (професійно-технічної) освіти реалізує зміст освіти залежно від обраної професії. Тому типовий навчальний план охоплює інваріантну складову, яка є спільною для всіх загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладів, та варіативну складову, яка передбачає додаткові години на профільні предмети, окремі базові предмети, факультативні курси, індивідуальні заняття тощо. Варіативна складова визначається професійно-технічним навчальним закладом у межах гранично допустимого навчального навантаження з урахуванням інтересів та потреб учнів, а також рівня навчально-методичного та кадрового забезпечення навчального закладу.

Акцентуємо увагу на тому, що у 2018/2019 навчальному році учні закладів професійної (професійно-технічної) освіти складатимуть державну підсумкову атестацію з предметів українська мова, математика або історія України у формі зовнішнього незалежного оцінювання. У зв'язку з цим при плануванні навчального процесу необхідно передбачити різні форми підготовки учнів до ЗНО з відповідних навчальних предметів (*рекомендації щодо викладання предметів загальноосвітньої підготовки читайте у матеріалі журналу «Методичні рекомендації щодо викладання предметів загальноосвітньої підготовки у 2018/2019 навчальному році» на сторінці 23*).

Щодо навчання осіб з особливими освітніми потребами. Держава гарантує їм професійно-технічну освіту на рівні, що відповідає їх здібностям і можливостям. Навчання учнів з порушеннями фізичного розвитку може здійснюватись у загальних групах разом з іншими учнями, або у спеціальних групах з урахуванням характеру захворювання учнів, зокрема з ураженням органів зору, органів слуху тощо.

Згідно з пунктом 3.4 Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 30.05.2006 № 419, навчальні групи для учнів із вадами розумового розвитку комплектуються за

нормативами наповнюваності для класів спеціальних загальноосвітніх шкіл, що визначаються Нормативами наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсуючого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), груп подовженого дня і виховних груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів, затвердженими Наказом Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 № 128, зареєстрованими в Міністерстві юстиції України 6 березня 2002 року за № 229/6517. Кількість учнів у таких групах не повинна перевищувати 12 осіб.

Для учнів із числа осіб з вадами фізичного та/або розумового розвитку тривалість професійної підготовки може бути збільшена в 1,5-2 рази в залежності від типу і важкості захворювання та складності навчального матеріалу. Відповідні рішення затверджуються на засіданні педагогічної ради (пункт 4 Методичних рекомендацій щодо розробки робочих навчальних планів за професіями другого та третього ступенів професійно-технічної освіти відповідно до вимог державних стандартів професійно-технічної освіти з конкретних робітничих професій, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 23.08.2006 № 633).

Під час організації роботи в кабінетах загальноосвітньої підготовки, кабінетах професійно-теоретичної підготовки, виробничих лабораторіях і майстернях закладів професійної (професійно-технічної) освіти необхідно використовувати нормативні документи: «Про інструктивно-методичні матеріали «Безпечне проведення занять у кабінетах природничо-математичного напряму загальноосвітніх навчальних закладах» (лист Міністерства освіти і науки. молоді та спорту України від 01.02.2012 № 1/9-72); Положення про навчальні кабінети з природничо-математичних предметів загальноосвітніх навчальних закладів, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 14.12.2012 № 1423,

Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 26.12.2017 № 1669, Положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності в закладах, установах, організаціях, підприємствах, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 22.11.2017 № 1514, листа Міністерства освіти і науки України від 25.07.2018 № 1/9-464 «Про порядок проведення інструктажів з охорони праці та безпеки життєдіяльності в закладах професійної (професійно-технічної) освіти».

З метою створення умов для якісної підготовки конкурентоспроможних робітничих кадрів, здатних задовольнити вимоги загальнодержавного та регіонального ринків праці, забезпечення гнучкості та мобільності організації навчально-виробничого процесу, оновлення змісту освіти у 2018/2019 навчальному році продовжуємо запроваджувати нові форми навчання, зокрема елементи дуальної освіти. При організації навчально-виробничого процесу із впровадженням елементів дуальної форми навчання слід звернути увагу на такі нормативні документи: Концепцію підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти, схвалену рішенням колегії МОН України від 26.01.2018, протокол № 1/3-4; наказ МОН України від 23.06.2017 № 916 «Про впровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників», лист департаменту професійної освіти МОН України від 14.07.2017 № 3-545, які визначають порядок організації навчання з використанням дуальної форми здобуття освіти *(зі змістом документів, уже існуючим досвідом упровадження елементів дуальної форми навчання знайомтесь на сайті НМЦ ПТО у Сумській області в розділі «Наукова та інноваційна робота» – Елементи дуального навчання http://nmcpto.sumy.ua/?page_id=9415).*

У контексті вирішення окреслених завдань у новому навчальному році підвищується роль методичної складової в організації процесу навчання учнів зокрема і в діяльності навчального закладу в цілому. Тому методичну роботу з педагогічними працівниками рекомендуємо спрямовувати на:

- упровадження інноваційних форм організації методичного супроводу

процесу вдосконалення професійної компетентності викладачів і майстрів виробничого навчання: тьюторство, кейс-стаді, методичні тренінги, педагогічні студії, школи педмайстерності, управлінські та методичні практикуми;

- удосконалення змісту методичної роботи шляхом застосування інтерактивних форм таких, як: майстер-клас, презентація, ділові ігри, круглий стіл, тренінги, дебати, практикуми;
- забезпечення якісного психолого-педагогічного супроводу навчально-виховного процесу шляхом створення умов для моделювання власної індивідуальної траєкторії професійного розвитку викладачів і майстрів виробничого навчання та сприятливого психологічного клімату;
- систематичне проведення діагностування педагогів щодо виявлення їх найважливіших професійних якостей;
- удосконалення науково-методичної роботи з вивчення узагальненого передового педагогічного досвіду, визначення шляхів творчого його використання;
- систематичне вивчення професійних потреб молодих викладачів і майстрів виробничого навчання та проведення діагностики їх професійних якостей;
- адаптацію тематики засідань методичних/циклових комісій до потреб молодих спеціалістів, приділяючи також увагу питанням організації навчально-виховного процесу, проведенню виховних заходів та науковій організації праці;
- покращення рівня планування та організації стажування молодих педагогів;
- сприяння методичному супроводу інноваційної освітньої діяльності педагогів та публікації їх творчих доробок у фахових виданнях;
- удосконалення змісту та форм проведення методичних /циклових комісій, адаптуючи їх до запитів та потреб педагогів різних кваліфікаційних категорій;
- проектування освітнього процесу, спрямованого на самовизначення та самореалізацію учнів;
- організацію продуктивної взаємодії з усіма суб'єктами освітнього процесу на засадах рівноправного співробітництва та співтворчості;
- сприяння створенню умов для формування позитивної Я-Концепції учня і педагога.

Переконані, що 2018/2019 навчальний рік буде стабільним, результативним та успішним для всієї системи професійної освіти.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РЕФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Рекомендації до початку навчального року

ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБЛЕННЯ РОБОЧИХ НАВЧАЛЬНИХ ПЛАНІВ ТА ПРОГРАМ ЗА СТАНДАРТАМИ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ НА ОСНОВІ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ

Віктор Скиба,
заступник директора з методичної роботи НМЦ ПТО у Сумській області

Професійна освіта потребує суттєвих реформаторських змін.

Традиційні методи та форми професійного навчання поступово втрачають свою ефективність, адже зі змінами, що відбуваються в сучасній економіці, потрібно бути мобільним, професійним та навчатись упродовж життя.

Одними з таких змін є сучасні стандарти професійної (професійно-технічної) освіти, що сформовані на модульно-компетентнісній основі.

Упровадження стандартів нового покоління в професійну підготовку кваліфікованих робітників обумовило зміни в системі планування освітнього процесу.

Перехід на нові стандарти значно розширює можливість закладу освіти щодо формування підходів у наданні освітніх послуг здобувачами освіти, поглиблює тісну співпрацю між закладом та підприємством – замовником кадрів, оскільки роботодавець відіграє ключову роль у розробленні не лише програм виробничої практики, а й усього освітнього процесу.

Чим відрізняються освітні стандарти на компетентнісній основі?

- Відсутні типові навчальні плани і типові навчальні програми з навчальних предметів, виробничого навчання;
- перелік навчальних предметів визначається закладами освіти спільно з роботодавцями;
- робочі навчальні програми розробляються закладом спільно з підприємствами-замовниками робітничих кадрів та погоджуються з регіональними органами освіти;
- навчальний матеріал поділено на модулі.

Робочий навчальний план, складений за стандартами професійної (професійно-технічної) освіти, має титульну частину та відповідні розділи.

У титульній частині робочого навчального плану зазначається:

- назва закладу (у родовому відмінку);
- код і назва професії (спеціальності) або технологічно суміжних професій із підготовки кваліфікованих робітників;
- рівень загальної середньої освіти (базова чи повна), на основі якої здійснюється підготовка кваліфікованих робітників;
- перелік рівнів кваліфікацій із конкретної професії або технологічно суміжних професій;
- ступінь навчання;
- вид професійної підготовки;
- форма навчання;
- термін навчання відповідно до стандарту.

Робочий навчальний план розробляється закладом професійної (професійно-технічної) освіти для конкретної професії чи технологічно суміжних професій залежно від виду та форми професійної підготовки.

Перед розробленням плану необхідно:

- розробити освітні програми відповідно до стандартів професійної (пофесійно-технічної) освіти на модульно-компетентнісній/модульно-предметній основі за участю роботодавців та профільних методичних (циклових) комісій; освітні програми схвалити педагогічною радою закладу та затвердити керівником;
- визначити назви освітніх компонентів (навчальних предметів), що передбачають формування компетентностей згідно зі стандартами;
- розробити зміст навчальних програм з освітніх компонентів (навчальних предметів) та

погодити їх профільними методичними комісіями;

- визначити кількість годин на оволодіння освітніми компонентами (навчальними предметами) відповідно до компетентностей, що мають бути сформовані;
- встановити послідовність вивчення освітніх компонентів (навчальних предметів);
- визначити конкретні форми проведення занять (теоретичні, лабораторно-практичні, практичні);
- розробити графік освітнього процесу із зазначенням термінів проведення поетапної та державної кваліфікаційної атестації.

Перелік, назви та зміст освітніх компонентів (навчальних предметів) визначаються і розробляються закладом за участю роботодавців відповідно до станадартів та освітньої програми.

Освітні та навчальні програми розглядаються відповідними методичними комісіями, складаються протоколи.

Процес планування навчально-виробничого процесу набув істотно нового алгоритму:

- викладачі загальнопрофесійної, професійно-теоретичної підготовки, майстри виробничого навчання за участю представників адміністрації (заступники з навчально-методичної, навчально-виробничої роботи, старший майстер) відповідно до стандарту професійної (професійно-технічної) освіти з конкретної професії визначають предмети/ компетентності загальнопрофесійної, професійно-теоретичної підготовки, формують зміст проектів робочих навчальних програм із визначених предметів/компетентностей (**«знати»**) та виробничого навчання (**«уміти»**), розподіляють кількість годин на їх вивчення відповідно до типового навчального плану підготовки кваліфікованих робітників стандартів професійної (професійно-технічної) освіти;
- розроблені проекти робочих навчальних програм із предметів/компетентностей загальнопрофесійної, професійно-теоретичної підготовки та виробничого навчання подають для обговорення та погодження на засідання відповідної методичної (циклової) комісії;
- на засіданні методичної (циклової) комісії за участю представників адміністрації, роботодавців розглядаються проекти робочих навчальних програм, обговорюється розподіл годин та приймається рішення щодо погодження (при необхідності направляється на доопрацювання). Рішення щодо погодження робочої навчальної програми зазначаються в протоколі, у якому в обов'язковому порядку фіксуються всі пропозиції, зміни та доповнення;
- головами методичних (циклових) комісій формується освітня програма підготовки за конкретною професією відповідно до погоджених робочих навчальних програм із предметів та виробничого навчання;
- заступники директора з навчально-виробничої (навчально-методичної) роботи погоджують освітні програми з роботодавцем та виносять їх на розгляд та схвалення педагогічної ради освітнього закладу;
- після схвалення педагогічною радою освітні програми затверджуються директором закладу;
- заступники директора з навчально-виробничої (навчально-методичної) роботи розробляють робочі навчальні плани з відповідної (інтегрованої) професії, погоджують у роботодавця, Навчально-методичному центрі професійно-технічної освіти у Сумській області та затверджують у Департаменті освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації.

Набули змін складові компоненти робочого навчального плану. **Робочий навчальний план складається із:**

- загальнопрофесійної підготовки – загальнопрофесійний (базовий) блок, що передбачає перелік компетентностей (навчальних предметів), визначених освітньою програмою;
- професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки – професійні кваліфікації та навчальні модулі;
- додаткових компетентностей (за необхідності);
- консультацій;
- державної кваліфікаційної атестації (або поетапної кваліфікаційної атестації при продовжені навчання);
- загального обсягу навчального часу.

Робочий навчальний план складається на кожний вид професійної підготовки окремо.

При здійсненні первинної професійної підготовки на основі базової загальної середньої освіти до структури робочого навчального плану включається загальноосвітня підготовка. Здобуття повної загальної середньої освіти в закладі професійної (професійно-технічної) освіти здійснюється відповідно до Стандарту загальної середньої освіти.

Зміст освітніх компонентів (навчальних предметів) **загальноосвітньої підготовки при первинній професійній підготовці може бути професійно спрямований**.

Типова освітня програма закладів загальної середньої освіти ІІІ ступеня є обов'язковою складовою робочого навчального плану, що регламентує провадження освітньої діяльності в закладах професійної (професійно-технічної) освіти, що здійснюють первинну професійну підготовку на базі базової загальної середньої освіти.

Типова освітня програма містить загальний обсяг навчального навантаження та кількість тижневих годин на вивчення базових предметів, вибірково-обов'язкових предметів, профільних предметів і спеціальних курсів, а також передбачає години на факультативи, індивідуальні заняття тощо.

У закладах професійної (професійно-технічної) освіти розподіл навчального часу з природничо-математичних та суспільно-гуманітарних дисциплін здійснюється на рівні стандарту навчальних планів закладів загальної середньої освіти. При цьому, окремі предмети (технології, інформатика, екологія, художня культура) можуть вивчатися інтегровано з предметами професійної спрямованості.

Окрім того, слід урахувати такі особливості планування освітнього процесу на другому ступені професійної (професійно-технічної) освіти:

- для навчальних груп зі строком навчання 3-3,5 роки для здобувачів освіти, які опановують професійні кваліфікації на базі базової загальної середньої освіти, вивчення загальноосвітніх предметів слід планувати впродовж І-ІІІ курсу навчання та передбачити повне їх завершення не пізніше другої декади травня, що надає можливість провести державну підсумкову атестацію у формі зовнішнього незалежного оцінювання в передбачені нормативними документами терміни;
- для навчальних груп зі строком навчання 2,5 роки – вивчення загальноосвітніх предметів слід завершити за І-ІІ курси навчання, особливо з тих предметів, що виносяться на державну підсумкову атестацію, що проводиться у формі зовнішнього незалежного оцінювання. За виробничої необхідності деякі предмети, як виняток, можна продовжувати вивчати на ІІІ курсі навчання.

Термін здобуття повної загальної середньої освіти учнями, які мають базову загальну середню освіту, не може становити менше 2,5 років. При розробленні робочих навчальних планів необхідно здійснити розподіл навантаження з предметів без переривання їх вивчення, не допускаючи перевантаження учнів одним із предметів, з обов'язковим семестровим оцінюванням.

Вивчення предметів, що виносяться на зовнішнє незалежне оцінювання, повинно закінчуватися тільки на 3 курсі.

Робочий навчальний план погоджується та затверджується відповідно до атестаційного рівня.

Робочий навчальний план діє на весь період реалізації СП(ПТ)О та/або відповідної освітньої програми підготовки кваліфікованих кадрів. Як виняток, можливе корегування робочого навчального плану за умови погодження цих змін із роботодавцями та відповідними структурами у сфері професійної освіти.

При оформленні робочого навчального плану необхідно керуватися єдиною формою та єдиними умовними позначеннями, дотримуватися вимог ведення ділової документації.

Для погодження та затвердження робочі навчальні плани подаються до Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Сумській області разом із освітньою програмою та витягом із протоколу засідання методичної (циклової) комісії.

НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ З ДОДАТКОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗА ПРОФЕСІЯМИ «КОНДИТЕР», «ОФІЦІАНТ»

Олена Темченко,
методист НМЦ ПТО у Сумській області

Навчальна програма з предмета «Технологія приготування національних борошняних і кондитерських виробів» (15-35 год.)

Тема 1. Національні борошняні та кондитерські вироби.

Характеристика, асортимент національних українських кондитерських виробів.

Фактори, що впливають на виникнення національних борошняних та кондитерських виробів.

Залежність різновидів національних борошняних та кондитерських виробів від територіального знаходження.

Характеристика національних українських кондитерських виробів.

Асортимент національних українських кондитерських виробів.

Види оздоблюючих напівфабрикатів для приготування національних українських кондитерських виробів.

Ягоди, фрукти та овочі для приготування національних українських кондитерських виробів.

М′ясо та м′ясопродукти; риба та рибні продукти для приготування борошняних кондитерських виробів.

Молоко та молочні продукти для приготування національних українських кондитерських виробів.

Лабораторно-практична робота

Органолептичні способи визначення якості сировини для національних українських кондитерських виробів.

Складання технологічних карток для приготування національних українських кондитерських виробів.

Тема 2. Особливості приготування національних українських кондитерських виробів.

Технологія та особливості приготування національних українських кондитерських виробів із дріжджового тіста.

Технологія та особливості приготування національних українських кондитерських виробів із пісочного тіста.

Технологія та особливості приготування національних українських кондитерських виробів із медового тіста.

Технологія та особливості приготування національних українських кондитерських виробів із бісквітного тіста.

Технологія та особливості приготування національних українських кондитерських виробів із білково-повітряного тіста.

Технологія та особливості приготування національних українських кондитерських виробів із білково-горіхового тіста.

Лабораторно-практична робота

Технологія та особливості приготування національних українських кондитерських виробів із заварного тіста.

Технологія та особливості приготування національних українських кондитерських виробів із вафельного тіста.

Вимоги до їх якості, термін і умови зберігання.

Тема 3. Приготування перекладанців.

Технологія та особливості приготування перекладанців.

Характеристика та асортимент українських перекладанців.

Технологія приготування перекладанців з чорносливом.

Технологія приготування перекладанців «Ніжність».

Лабораторно-практична робота

Технологія приготування перекладанців «Пташине молоко».

Технологія приготування перекладанців з яблуками і кремом.

Технологія приготування перекладанців білково-горіхового.

Технологія приготування перекладанців «Прикарпатського».

Технологія приготування перекладанців «Президентського».

Технологія приготування перекладанців із фруктами.

Технологія приготування перекладанців із маком.

Технологія приготування перекладанців «Сніжинка».

Технологія приготування перекладанців із ревенем.

Технологія приготування перекладанців за власною рецептурою.

Тема 4. Приготування печива та інших національних виробів.

Характеристика та асортимент сирників та печива національного виробництва.

Технологія приготування сирника шоколадного.

Технологія приготування сирника «Шарового».

Лабораторно-практична робота

Технологія приготування та особливості приготування сирника вареного.

Технологія приготування пампушок із сиру.

Технологія приготування печива «Рельєфного», «Каштан».

Технологія приготування печива «Горішки».

Навчальна програма з предмета «Інновації в технології кондитерського виробництва» (15-35 год.)

Тема 1. Сучасні аспекти оздоровчого харчування.

Роль науки у вирішенні проблеми здорового харчування населення.

Сучасні аспекти оздоровчого харчування людини в закладах ресторанного господарства.

Концепція оздоровчого харчування населення України.

Значення біологічно активних речовин (БАР).

Класифікація та характеристика біологічно активних речовин.

Класифікація та характеристика біологічно активних харчових добавок (БАД).

Використання БАД як желюючих речовин.

БАД як утримувач вітамінів у готовому виробі.

БАД як збагачувач кондитерських виробів білками.

Тема 2. Технології використання нових видів поліпшувачів структури борошняних кондитерських виробів.

Характеристика борошняних і кондитерських виробів із використанням біологічно активних добавок.

Технології використання нових видів поліпшувачів структури у виробництві борошняних кондитерських виробів.

Технології використання нових видів емульгаторів у виробництві борошняних кондитерських виробів.

Технології використання нових видів поліпшувачів загусників у виробництві борошняних кондитерських виробів.

Технології використання нових видів ароматизаторів у виробництві борошняних кондитерських виробів.

Технології використання нових видів топінгів у виробництві борошняних кондитерських виробів.

Технології використання нових видів борошняних сумішей у виробництві борошняних кондитерських виробів.

Нові види драгле утворюючих речовин. Каррагінан харчовий.

Інноваційна сировина, що використовується в кондитерському виробництві.

Лабораторно-практична робота

Мастики кондитерські.

Різноманітні види шоколаду для кондитерського виробництва.

Тема 3. Технології використання нетрадиційної сировини в кондитерському виробництві.

Розширення асортименту та підвищення якості продукції на основі нетрадиційних технологій.

Вафельний папір. Технологія виготовлення з нього прикрас.

Цукрові квіти. Способи оформлення ними кондитерських виробів. Складання композицій.

Лабораторно-практична робота

Кондитерські креми. Способи їх використання та оздоблення виробів.

Нові види глазурі (дзеркальна). Способи їх використання та оздоблення виробів.

Карамель кондитерська. Способи її використання, виготовлення прикрас та оздоблення виробів.

Використання трансфер для оздоблення кондитерських виробів, тістечок, тортів.

Науково-практичні та методологічні підходи конструювання продуктів харчування.

Сутність методології проектування рецептур борошняних кондитерських виробів.

Використання в роботі кондитера плунжерів, вирубок, молдів, килимків різного призначення для виготовлення оздоблень і прикрас.

Використання в роботі кондитера наборів для мастики, для 3D-желе та ін.

Оформлення кондитерських виробів різного виду оздобленнями.

Оформлення десертів різного виду оздобленнями.

Тема 4. Методика визначення раціональних технологічних режимів виробництва борошняних кондитерських виробів.

Конструювання борошняних кондитерських виробів із функціональними добавками.

Конструювання тортів фірмових.

Лабораторно-практична робота

Конструювання тортів тематичних на різну тематику (робота з натуральними зразками або схематично).

Конструювання фігур для арт-класу із шоколаду та іншої сировини (робота з натуральними зразками або схематично).

Виготовлення вертикальних конструкцій із карамелі.

Виготовлення вертикальних конструкцій з айсінгу.

Навчальна програма з предмета «Дизайн виробництва» (15-35 год.)

Тема 1. Основні закономірності дизайну та стилю.

Поняття дизайну та стилю на підприємствах харчування.

Основні поняття та термінологія.

Дизайн та створення концепції підприємства харчування.

Засоби та принципи дизайну при створенні фірмового стилю підприємства.

Тема 2. Використання основ композиції і правил теорії кольору.

Композиційні закони, принципи, засоби і прийоми. Закони композиції (закон рівноваги, закон єдності і супідрядності). Засоби гармонізації композиції (ритм, контраст, нюанс, тотожність, пропорції, масштаб). Види композиції (фронтальна, об'ємна, глибинно-просторова).

Кольорознавство.

Тема 3. Дизайн в інтер'єрі підприємств харчування.

Дизайн інтер'єрів приміщень для відвідувачів.

Барна стійка. Відкрита кухня.

Концептуальні ідеї в інтер'єрі підприємств харчування. Стилізація інтер'єрів підприємств харчування.

Тема 4. Застосування принципів дизайну в обслуговуванні.

Сервірування столу. Використання аксесуарів у сервіруванні. Дизайн тематичних столів. Оформлення меню та винних карт. Форма обслуговуючого персоналу.

Лабораторно-практична робота

Сервірування столу.

Тема 5. Дизайн в оформленні страв та кулінарних виробів.

Основні напрямки дизайну кулінарної продукції.

Молекулярна кухня.

Стиль фьюжин у кулінарії.

Лабораторно-практична робота

Арт-візаж у кулінарії. Карвінг.

Тема 6. Сировина та матеріали, що застосовуються в оздобленні кулінарної продукції.

Професійний інвентар та обладнання.

Сировина, що застосовується при оздобленні кулінарної продукції.

Професійні прийоми застосування.

Тема 7. Оформлення і подача закусок.

Оформлення і подача холодних закусок.

Оформлення і подача гарячих закусок.

Лабораторно-практична робота

Оформлення і подача закусок у банкетному виконанні.

Тема 8. Оформлення і подача напоїв.

Оформлення і подача холодних напоїв.

Оформлення і подача безалкогольних напоїв.

Оформлення і подача алкогольних напоїв.

Лабораторно-практична робота

Оформлення і подача напоїв.

Тема 9. Оформлення і подача гарячих страв і гарнірів.

Оформлення і подача перших страв.

Оформлення і подача гарнірів.

Лабораторно-практична робота

Оформлення і подача страв.

Тема 10. Дизайн в оформленні кондитерських виробів та солодких страв.

Основні напрямки дизайну кондитерських виробів та солодких страв.

Лабораторно-практична робота

Технологія роботи з шоколадом, карамеллю, мастикою, желе.

Використання харчових принтерів.

Використання гелів.

Цукерки ручного приготування. Інвентар та інструменти для їх приготування.

Лабораторно-практична робота

Англійська техніка виконання квітів.

Тема 11. Сировина та матеріали, що застосовуються в оздобленні кондитерських виробів та солодких страв.

Техніка роботи з шоколадом та інвентар.

Техніка роботи з мастикою та інвентар.

Техніка роботи з карамеллю та інвентар. Виготовлення постаментів для тортів.

Лабораторно-практична робота

Застосування готових декоративних елементів.

Тема 12. Подача та оформлення кондитерських виробів та солодких страв.

Історія подавання солодких страв.

Прийоми декорування кондитерських виробів.

Лабораторно-практична робота

Складання композицій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Стандарти професійної (професійно-технічної) освіти з професій: 7412 «Кондитер» (наказ Міністерства освіти і науки України від 27.12.2017 № 1691); 5123 «Офіціант» (наказ Міністерства освіти і науки України від 27.12.2017 № 1691).
2. Мостова Л.М., Новікова О.В. Організація обслуговування на підприємствах ресторанного господарства. Навчальний посібник. – К.: «Ліра-К», 2010. – 388 с.
3. Капрельянц Л.В., Іоргачова К.Г. Функціональні продукти. – Одеса: Друк, 2003. – 312 с.
4. Сірохман І.В., Лозова Т.М. Якість і безпечність зерно-борошняних продуктів. Навч. посібник. – К.: Центр навч. літератури, 2006. – 384 с.

Стандарти професійної (професійно-технічної) освіти, що впроваджуються у 2018/2019 н.р.

- Газорізальник.
- Оператор верстатів із програмним керуванням.
- Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення.
- Слюсар із ремонту сільськогосподарських машин та устаткування.
- Агент з організації туризму.
- Верстатник широкого профілю.
- Вишивальник.
- Електромеханік із ремонту та обслуговування лічильно-обчислювальних машин.
- Лицювальник-плиточник.
- Штукатур.
- Бджоляр.
- Верстатник деревообробних верстатів.
- Діловод.
- Касир (на підприємстві, в установі, організації).
- Кондитер.
- Монтажник гіпсокартонних конструкцій.
- Офіціант.
- Перукар (перукар-модельєр).
- Слюсар із ремонту рухомого складу.
- Слюсар із складання металевих конструкцій.
- Столяр.
- Ткач ручного художнього ткацтва.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА З ПРЕДМЕТА «ТЕХНОЛОГІЯ ШТУКАТУРНИХ РОБІТ»

Віта Лубинець,
методист НМЦ ПТО у Сумській області

Тема 1. Підготовка поверхонь під обштукатурювання.

Поняття про штукатурні роботи, види інструментів та їх класифікація.

Очищення поверхонь від забруднень за допомогою хімічних речовин і спеціальних сумішей.

Способи підготовки цегляних, бетонних та інших каменеподібних поверхонь під оштукатурювання вручну та із застосуванням ручних механізованих інструментів.

Провішування поверхонь.

Тема 2. Підготовка розчинових сумішей.

Види розчинових сумішей і їх класифікація.

Приготування розчинових сумішей для набризку, ґрунту, накривки.

Товщина кожного шару залежно від виду розчинової суміші та поверхні.

Приготування розчинових сумішей за заданим складом.

Транспортування сухих розчинових сумішей у межах робочої зони.

Приготування мастик для кріплення листів сухої штукатурки, приготування розчинів для безпіскової накривки поверхонь.

Організація робочого місця при приготуванні розчинової суміші, правила безпеки праці, самоконтролю під час виконання прийомів накидання розчину на стіни.

Тема 3. Опорядження поверхонь простою штукатуркою (нанесення простої штукатурки).

Способи накидання розчинової суміші навкидь кельмою із сокола, з ящика на стіни на різних рівнях.

Накидання розчинової суміші навкидь кельмою на стелю.

Прийоми накидання розчинової суміші навкидь ковшем на стіни та стелю.

Організація робочого місця при накиданні розчинової суміші.

Контроль якості розчинових сумішей.

Тема 4. Виконання простого оштукатурювання.

Способи намазування розчинової суміші на стіни, стелю.

Способи розрівнювання розчинової суміші на стінах і стелі півтерками, соколом, правилом.

Організація робочого місця при намазуванні та розрівнюванні розчинової суміші.

Вимоги до намазування та розрівнювання розчинової суміші на різні види поверхонь.

Безпека праці при намазуванні та розрівнюванні розчинової суміші.

Види та способи нанесення накривки.

Призначення, види та затирання штукатурки.

Загладжування штукатурки гладилками, прийоми загладжування накривки на стінах і стелі.

Вимоги ДБН до затирання та загладжування накривних шарів; безпека праці при затиранні та загладжуванні штукатурки.

Тема 5. Оштукатурення віконних та дверних прорізів.

Технологічний процес оштукатурювання поверхонь простою штукатуркою, послідовність і способи операцій.

Централізоване приготування сухих будівельних сумішей.

Підготовка і дозування складових розчинових матеріалів, приготування розчинових сумішей вручну.

Тема 6. Підготовка листів сухої штукатурки (ГКЛ) до опорядження.

Сфера застосування й переваги облицювання поверхонь гіпсокартонними листами перед оштукатурюванням поверхонь мокрим способом.

Поняття про «комплексні системи».

Розрізнювальні ознаки різних типів гіпсокартонних листів.

Вимоги до поверхонь, що підлягають облицюванню, допустима вологість поверхонь листів; технологія провішування поверхонь.

Технологія провішування поверхонь.

Загальні відомості про облицювальні вироби. Види марок і маяків, технологія їх встановлення.

Застосування обшивних гіпсокартонних листів.

Характеристика гіпсокартонних листів.

Способи розкрою гіпсокартонних листів.

Тема 7. Кріплення листів сухої штукатурки (ГКЛ).

Розбирання та розміщення листів сухої штукатурки.

Підготовка поверхонь для кріплення листів, способи кріплення гіпсокартонних листів до поверхонь.

Приготування розчинових сумішей із готових сухих сумішей.

Приклеювання листів сухої штукатурки за раніше встановленими маяками.

Прибивання листів сухої штукатурки до дерев'яних поверхонь.

Організація робочого місця, вимоги ДБН до поверхонь, оздоблених листами сухої штукатурки.

Безпека праці при виконанні кріплення сухої штукатурки.

Тема 8. Обробка швів між обшивальними листами.

Вимоги ДБН до якості приготування розчинових та клейових сумішей.

Тема 9. Виконання ремонтних робіт штукатурки та ремонт поверхні обшивальних листів.

Зовнішні ознаки, способи виявлення дефектів оштукатурених поверхонь та їх усунення.

Способи перетирання штукатурки.

Способи ремонту пошкоджених ГКЛ.

Тема 10. Збирання та відливання плит блоків вентиляційних коробів.

Види вентиляційних шахт; способи їх опорядження.

Кріплення вентиляційних коробів.

Види матеріалів для виготовлення вентиляційних коробів.

Державні стандарти, що розповсюджуються на всі види проектної документації.

Призначення та класифікація підйомно-транспортних механізмів, що використовуються.

Програма розрахована орієнтовно на 98 год.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РЕФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

КОМПЕТЕНТНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ ЗА ПРОФЕСІЯМИ «ТРАКТОРИСТ-МАШИНІСТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА», «БДЖОЛЯР»

Тетяна Сікірніцька,
методист НМЦ ПТО у Сумській області

Навчальна програма з предмета «Організація і технологія механізованих робіт» (34 год.)

Тема 1. Комплексна механізація сільськогосподарського виробництва. Система машин.

Поняття про виробничі процеси.

Умови й особливості застосування машин.

Комплексна механізована система машин.

Перспективи розвитку сільськогосподарської техніки.

Тема 2. Комплектування машинно-тракторних агрегатів.

Поняття про машинно-тракторний агрегат.

Умови комплектування агрегатів. Аналітичний метод розрахунку агрегатів.

Технологічна наладка машинно-тракторних агрегатів.

Тема 3. Швидкість руху та кінематика машинно-тракторного агрегату.

Обґрунтування робочих швидкостей агрегатів.

Основні елементи кінематичних агрегатів.

Способи руху машинно-тракторних агрегатів.

Види поворотів агрегатів, їх складові.

Тема 4. Продуктивність машинно-тракторного агрегату.

Поняття про продуктивність машинно-тракторного агрегату.

Визначення технічної продуктивності машинно-тракторного агрегату, шляхи її підвищення.

Тема 5. Технологія механізованих робіт із підготовки ґрунту і внесення добрив.

Лущення стерні, внесення органічних, мінеральних добрив.

Оранка, культивація, боронування, коткування.

Тема 6. Технологія механізованих робіт на сівбі та садінні сільськогосподарських культур.

Сівба зернових полосових культур.

Садіння картоплі.

Сівба цукрових буряків.

Сівба кукурудзи.

Тема 7. Технологія механізованих робіт під час догляду за посівами.

Догляд за посівами зернових культур.

Догляд за посівами технічних культур.

Тема 8. Потоковий спосіб збирання зернових та технічних культур.

Потокова організація роботи збирання зернових.

Потокова технологія обробки зерна.

Потокове збирання картоплі.

Комплексна механізація збирання соняшника.

Тема 9. Комплексна механізація заготівлі кормів.

Комплексне використання техніки на заготівлі кормів.

Механізація заготівлі сіна, сінажу та силосу.

Тема 10. Використання тракторних і навантажувально-розвантажувальних засобів.

Використання тракторів на транспортних роботах.

Механізація навантажувально-розвантажувальних робіт.

Навчальна програма з предмета «Основи розмноження бджолосімей» (66 год.)

Тема 1. Статева система і розмноження бджіл. Призначення й особливості будови статевої системи.

Фактори навколишнього середовища, необхідні для нормального життя рослин. Розмноження особин бджолородини. Призначення і будова статевої системи. Особливості будови статевих органів матки, робочої бджоли та трутня. Передача спадковості по материнській лінії.

Органи розмноження матки, запліднення, явище поліандрії. Статева зрілість і парування маток. Бджолине яйце, його форма, вага, колір. Відкладання маткою яєць запліднених і

незапліднених. Вихід личинки з яйця. Визначення середньодобової яйцекладки матки. Тривалість розвитку бджоли, матки, трутнів.

Поняття про розплід відкритий, закритий, бджолиний, трутневий, горбатий, строкатий і змішаний. Яйцеклад та жалоносний апарат. Анатомічні порушення.

Лабораторно-практична робота

Будова органів розмноження бджолиної матки і трутня.

Тема 2. Розвиток бджіл. Роїння.

Процес розвитку бджіл. Розплід бджолиної сім'ї. Роїння – другий природний спосіб розмноження бджіл. Позитивні і негативні сторони роїння. Роїння бджіл.

Тема 3. Інвентар по догляду за бджолами, його призначення і характеристика.

Будова інвентарю і механізмів для догляду за бджолами: візок-підіймач; бачок, шланг, дозатор корму; годівниці; ваги платформові; термометр і психрометр; димар лікувальний (ДПЛ); тримач пігулок; камера для термообробки бджіл; сітчасті підрамники; збирачі бджіл; розпилювач «Росинка»; пасічний гідропульт; шприц.

Призначення спеціального інвентарю і механізмів для проведення профілактичних й оздоровчих заходів для догляду за бджолами, для зручності в роботі і поліпшенні умов роботи пасічників.

Лабораторно-практична робота

Вивчення будови інвентарю і механізмів для догляду за бджолами.

Тема 4. Інвентар і обладнання для отримання меду і його обробки.

Багаторазове використання стільників – вимога сучасної технології виробництва меду. Роль інвентарю в полегшенні виконання робіт і підвищення продуктивності праці виробничих процесів на пасіці. Інвентар і пристосування для звільнення стільників від бджіл при відборі з гнізд: щітки; пристрої для відбору меду; дерев'яні рами; пневматичні пристої. Інвентар і механізми для розпечатування стільників: віброніж; ніж із вузьким лезом; розпечатувальний агрегат У.А. Гаррісона; розпечатувачі голчасті.

Медогонки, принцип їх роботи та види: хордальні, радіальні, радіально-хордальні; напіврадіальні. Обладнання для обробки і зберігання меду.

Лабораторно-практична робота

Будова та використання пасічного інвентарю і обладнання для отримання меду.

Тема 5. Інвентар та пристрої для штучного виведення маток і розмноження бджолиних сімей.

Обладнання, що використовується на приватних пасіках, на бджолорозплідниках, у господарствах, що займаються розведенням бджіл, відповідно: прищеплювальна рамка, рамка-розплідник, шаблон для мисочок, прилад Г.К.Василіаді, прилад автомат для виготовлення воскових мисочок, шпатель для перенесення личинок, ізолятори, інкубатори для виведення маток, кліточки маточні, ковпачки маточні, ящики пакети для пересилання бджіл, роївні.

Лабораторно-практична робота

Будова і використання пристроїв для виведення маток та розмноження бджолиних сімей.

Тема 6. Роїння. Умови, що викликають роїння. Інвентар для знімання роїв.

Роїння бджіл. Умови, що викликають роїння. Підготовка рою. Вихід роїв. Властивості ройових бджіл. Полювання за роями. Залучення роїв.

Обладнання, що використовується для знімання роїв. Роєзнімач, методи користування ним.

Тема 7. Інвентар для виробництва додаткової продукції бджільництва.

Додаткові продукти бджільництва – маточне молочко, прополіс, бджолина отрута.

Будова інвентарю та обладнання: пилковловлювач, сушарка для висушування пилку; сушильні шафи; сито для очищення пилку; машина тістомісильна ТМ-63; відсмоктувач маточного молочка; решітка для збирання прополісу та ін.

Лабораторно-практична робота

Будова і обладнання для виробництва додаткових продуктів бджільництва.

Тема 8. Транспортні і навантажувальні засоби у бджільництві.

Застосування на пасіках кочівель, перевезення сімей бджіл і пакетів різними видами транспорту. Використання при кочівлях засобів для навантажування і розвантажування. Поділ транспортних засобів.

Види засобів для перевезення.

Лабораторно-практична робота

Використання транспортних і навантажувальних засобів у бджільництві.

Тема 9. Поштова пересилка бджоломаток. Інвентар для поштової пересилки маток і бджіл.

Особливості поштової пересилки бджоломаток. Інвентар для поштової пересилки маток і бджіл. Клітина для поштової пересилки маток,її форма, розміри,характерні особливості.

Тема 10. Інвентар для оснащення рамок дротом та навощування. Незаразні хвороби бджіл.

Обладнаннння та інвентар, що пристосовується для оснащення рамок дротом та навощування: верстат для збірки рамок, дріт пасічницький, дирокол пасічний ДКП, особливості їх використання.

Тема 11. Вибраковування стільників і поповнення гнізда.

Залежність медозбору від розширення гнізда стільниками. Визначення за кольором якості стільників. Зменшення розміру комірок після виведення певної кількості поколінь бджіл. Середня норма вибраковування стільників. Практично допустимі норми вибраковування стільників. Необхідність заміни стільників.

Переробка вибракуваних стільників.

Лабораторно-практична робота

Оснащення вуликових рамок дротом і вощиною.

Тема 12. Методи утримування бджіл.

Використання взятків у весняно-літній період із застосуванням спеціальних методів. Відповідність медозбору комплексам технологічних операцій.

Залежність методів утримання бджіл від природнокліматичних зон. Методи Ващенка, метод відводків, метод Снєжнєвського, метод Юшкова, Нестерводського. Утримання бджіл у багатокорпусних вуликах.

Лабораторно-практична робота

Розширення гнізд.

Тема 13. Перевезення бджолиних сімей.

Перевезення бджолиних сімей – необхідність для збільшення виробництва продукції бджільництва та запилення сільськогосподарських культур. Найпоширеніші транспортні засоби для перевезення бджолосімей та транспортні причепи. Техніка перевезення. Особливість навантажувальних робіт та відкриття льотків.

Транспортування бджіл.

Тема 14. Породи бджіл.

Пристосованість бджіл до природних умов територій. Закріплення ознак на генетичному рівні. Формування аборигенних порід бджіл. Роль П.І. Прокоповича у поліпшувальному доборі бджіл. Характерність популяцій у межах однієї породи.

Характерні породи бджіл на території України. Характеристика бджіл.

Лабораторно-практична робота

Породи бджіл.

Тема 15. Методи розведення бджіл.

Методи розведення тварин згідно з зоотехнічною наукою: чистопородне схрещування. Неприйнятність у бджільництві гібридизації. Мета чистопородного розведення і схрещування. Результативність штучного добору і підбору. Плановість чистопородного розведення.

Види схрещування, зворотне схрещування, метод подвійної заміни маток, відтворне схрещування, ввідне схрещування, вбирне схрещування.

Тема 16. Формування нових сімей бджіл.

Способи розмноження бджолиних сімей на пасіках. Знімання рою, посадка його у вулик. Догляд за сім'єю, що відпустила рій.

Роїння бджіл та недоліки природного роїння. Заходи, що застосовуються для погашення роїння на пасіці. Цінність роїв у залежності від строку їх виходу. Використання природного роїння на пасіках. Штучне розмноження бджолиних сімей. Способи штучного формування нових сімей. Формування відводків.

Формування нових сімей із нуклеусів, переваги та недоліки цього способу і умови застосування. Особливості отримання приросту сімей бджіл в умовах вароатозу.

Лабораторно-практичні роботи

Освоєння техніки збору рою, посадки і формування гнізда для рою (на макетах, на навчальній пасіці).

Формування відводків на плідну і неплідну матку. Підготовка вуликів до розміщення відводків. Розрахунок потреби пасіки в створенні нових сімей, реалізації і заміні вибракованих малопродуктивних сімей.

Визначення термінів формування відводків при різних типах медозбору. Освоєння техніки отримання нових сімей на пасіці.

Робоча навчальна програма з предмета «Гнізда бджіл і відбудова стільників» (34 год.)

Тема 1. Вулики і вуликові рамки, їх класифікація, будова та призначення.

Вулики, їх будова, класифікація та призначення. Загальні вимоги до вуликів. Типи вуликів за формою та розмірами. Будова вуликів різних модифікацій. Технологічні вимоги до вуликів. Горизонтальні та вертикальні вулики. Вулик-лежак, його основні характеристики. Способи розміщення гнізда бджіл у вуликах, їх утримання.

Вуликові рамки, їх форма, розмір та призначення. Особливості будови.

Тема 2. Гніздо бджіл, його мікроклімат. Будова і значення стільників.

Поняття про гніздо бджіл, його мікроклімат. Структура та будова гнізда бджіл, розміщення гнізда бджіл і стільників у вуликах, різних типів комірок.

Розміщення в гнізді розплоду, меду і перги в залежності від розміщення стільників і льотка. Технологія утеплення і впорядкування гнізда. Скорочення гнізд до потепління. Розширення гнізд із настанням стабільного тепла.

Будова стільників, їх товщина для розплоду та меду. Значення стільників. Будування стільників, бракування. Норми забезпечення стільниками різних систем вуликів. Вибраковування стільників і поповнення гнізда.

Процес старіння стільників. Переробка вибракуваних стільників. Восковидільні залози і відбудова стільників. Оборот стільників у господарстві. Відбудова нових стільників.

Лабораторно-практична робота

Будова стільників і гніздо бджіл.

Тема 3. Сорти та властивості меду.

Значення продуктів бджільництва в народному господарстві та промисловості.

Натуральний бджолиний мед, його походження й утворення. Дозрівання меду. Ботанічні та товарні сорти меду, їх характеристика.

Класифікація меду за біологічним походженням, консистенцією, способом добування, кольором та смаком.

Переробка бджолами нектару в мед. Ознаки зрілості та фізичні властивості меду.

Лабораторно-практичні роботи

Способи визначення ботанічного сорту меду.

Визначення питомої ваги меду на пасіці ваговим методом.

Тема 4. Очищення та кристалізація меду.

Основи технології меду. Розпечатування стільників, викачування, проціджування, переливання меду. Пастеризація та кристалізація меду.

Карамелізація меду.

Процес кристалізації центробіжного меду. Кристалізація меду в стільниках під час зимівлі бджіл та заходи боротьби з нею.

Тема 5. Віск, сорти воску, застосування у бджільництві.

Характеристика воску та умови його отримання. Державний стандарт на віск бджолиний.

Віск товарний, пасічний вимоги до них. Виробничий віск, вимоги до нього. Віск екстракційний, технічний і некондиційний.

Тема 6. Штучна вощина, її значення в практиці бджільництва.

Технологічна класифікація воскової сировини та поділ її на категорії. Восковитість суші, забрусу, витопок, пасічної та заводської мерви.

Штучна вощина, її значення в практиці бджільництва.

Тема 7. Постановка рамок із вощиною на відбудову стільників.

Характерні особливості постановки рамок із вощиною на відбудову стільників. Натягування дроту на рамки, навощування рамок.

Постановка у вулик рамок для відбудови стільників. Відбудування стільників бджолами.

Будівельні рамки та їх застосування для використання восковидільної здатності бджіл. Збереження запасних стільників на пасіці. Виробництво воску та боротьба з його втратами. Збір воскових обрізків.

Лабораторно-практична робота

Розрахунок необхідної кількості нових стільниках на прикладі конкретних господарств (пасік) залежно від плану приросту бджолиних сімей, умов медозбору і системи вуликів на пасіці.

Вибракування стільників.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ПІДГОТОВКИ У 2018/2019 НАВЧАЛЬНОМУ РОЦІ

Галина Докторович, Валентина Лабудько, Ольга Смоленко,
методисти НМЦ ПТО у Сумській області

Навчальні програми з предметів загальноосвітньої підготовки розроблені на основі Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392.

Мета базової загальної середньої освіти: розвиток особистості, яка поєднує в собі творчий потенціал до навчання, ініціативність до саморозвитку та самонавчання в сучасних умовах, здатності ідентифікувати себе як важливу і відповідальну складову українського суспільства, яка готова змінювати і відстоювати національні цінності українського народу. Важливим чинником розвитку такої особистості є формування в учнів умінь застосовувати набуті знання в реальних життєвих ситуаціях, під час розв'язання практичних завдань та здатності визначати й обґрунтовувати власну життєву позицію.

Провідним засобом реалізації вказаної мети є **запровадження компетентнісного підходу** в освітній процес шляхом формування предметних і ключових компетентностей. Розставлені наголоси на формування практичних навичок для подальшого їх застосування в реальному житті замість опрацювання великого об'єму теоретичного матеріалу без можливості його застосування на практиці. Удосконалено застосування компетентнісного підходу до навчання.

Визначено особливості запровадження наскрізних змістовних ліній: **«Екологічна безпека та сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Підприємливість та фінансова грамотність»,** які відображають провідні соціально й особистісно значущі ідеї, що послідовно розкриваються у процесі навчання й виховання.

Головним в оновлених програмах є те, що на перше місце у структурі програми поставлено очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учня. За такого підходу чітко видно, якими компетентностями має оволодіти учень при вивченні теми. Змістова частина програми в цьому випадку і стає похідною результативної частини. Така структура концентрує увагу не на змісті матеріалу: «що вивчати», а на тому «для чого це потрібно вивчати», що по суті є основою компетентнісного підходу. У навчальних програмах прописані ключові компетентності і складники предметної компетентності, якими має оволодіти учень, і під ці компетентності організується їхня навчально-пізнавальна діяльність.

Типова освітня програма закладів загальної середньої освіти ІІІ ступеня, що затверджена наказом МОН України від 20.04.2018 № 408, є обов'язковою складовою робочого навчального плану та регламентує провадження освітньої діяльності в закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Відповідно до листів МОН України від 22.05.2018 № 1/9-330 та від 03.07.2018 № 1/9-415 розподіл навчального часу з природничо-математичних та суспільно-гуманітарних дисциплін у закладах професійної (професійно-технічної) освіти здійснюється на рівні стандарту навчальних планів закладів загальної середньої освіти. При цьому окремі предмети можуть вивчатися інтегровано з предметами професійної спрямованості.

Оцінювання навчальних досягнень учнів здійснюється згідно з орієнтовними вимогами до оцінювання, затверджених наказом МОН України від 21.08.2013 № 1222 «Про затвердження орієнтовних вимог оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти».

В освітньому процесі заклади професійної (професійно-технічної) освіти можуть використовувати лише навчальну літературу, що має гриф МОН України або схвалена відповідною комісією Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України.

УКРАЇНСЬКА МОВА

У 2018/2019 навчальному році вивчення ***української мови*** здійснюватиметься за програмами:

І курс – за ***новими*** навчальними програмами (рівень стандарту), що затверджені наказом МОН України від 23.10.2017 № 1407;

ІІ (ІІІ) курс – за навчальними програмами (рівень стандарту) – зі змінами, затвердженими наказом МОН України від 14.07.2016 № 826.

Навчальні програми розміщені на офіційному сайті МОН України.

Нові навчальні програми для І курсу відповідають положенням Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти.

Змістові компоненти представлені чотирма лініями: *мовною, мовленнєвою, діяльнісною й соціокультурною.* Особливістю програми є її *особистісно орієнтоване й компетентнісне спрямування.* Відповідно результативну частину презентовано у вигляді елементів, що формують ключові й предметні компетентності, а саме: *знаннєвий, діяльнісний, ціннісний, емоційний і поведінковий компоненти.*

Сучасні соціокультурні умови, інтеграція української освіти в європейський контекст зумовлює введення до навчальних програм такого виду письмових робіт, як ***есе,*** спрямованого на активізацію навчально-пізнавальної діяльності учнів, підвищення в них інтересу до навчання предмета, розвиток особистості, критичного мислення, лінгвокреативності.

Зазначаємо, шо вказаний у навчальних програмах розподіл годин між розділами вважається орієнтовним. У разі потреби *викладач має право самостійно змінювати обсяг годин у межах розділу, а також послідовність вивчення розділів.*

Звертаємо увагу на кількість фронтальних та індивідуальних видів контрольних робіт з української мови. *Фронтально оцінюються диктант, письмовий переказ і письмовий твір* (навчальні чи контрольні види робіт), мовні знання й уміння, запис яких здійснюється на сторінці класного журналу «Зміст уроку».

Індивідуально оцінюються говоріння (діалог, усний переказ, усний твір) і читання вголос. Для цих видів діяльності не відводять окремого уроку, проте визначають окрему колонку без дати на сторінці класного журналу «Облік навчальних досягнень».

Результати оцінювання *говоріння* (діалог, усний переказ, усний твір) і *читання вголос* протягом семестру виставляють у колонку без дати й ураховують у семестрову оцінку.

Повторне оцінювання із зазначених видів мовленнєвої діяльності не проводять.

Перевірка мовних знань і вмінь здійснюється за допомогою завдань, визначених викладачем (тести, диктант тощо) залежно від змісту матеріалу, що вивчається.

Тематичну оцінку виставляють на підставі поточних оцінок з урахуванням контрольних робіт. Наприклад, під час вивчення теми «Вступ. Повторення та узагальнення вивченого», що охоплює 10 уроків, учень отримав 5 оцінок: 3 поточні (6, 7, 6), а також оцінки за зошит (8) і контрольну роботу (7). Бали додають і ділять на кількість: (6+7+6+8+7):5=**7 б.**

Семестрову – на основі тематичного оцінювання та результатів оцінювання певного виду діяльності: *говоріння* (діалог, усний переказ, усний твір) або *читання вголос*. Наприклад, учень отримав бали 6, 7, 7 за три тематичні, а також 7 б. за діалог і 6 б. за усний переказ. Виводячи семестровий бал, їх додають і ділять на 5: (6+7+7+7+6):5=**7б.**

Якщо учень прохворів частину семестру, пропустив, наприклад, одну тематичну, не має оцінки за якийсь вид мовленнєвої діяльності, то оцінка за семестр виводиться на розсуд викладача в залежності від динаміки особистих навчальних досягнень учня, важливості пропущеної теми чи теми, за яку учня атестовано, – тривалість вивчення, складність змісту, ступінь узагальнення матеріалу. За таких умов оцінка за семестр може бути такою, як тематична (якщо вона одна), або знижена на кілька балів (на розсуд викладача).

Фронтальні та індивідуальні види контрольних робіт (І курс)

Рівень стандарту		
Фронтальні види контрольних робіт		
Семестри	**І**	**ІІ**
Форми контролю		
Перевірка мовної теми	**2**	**2**
Письмо: ***есе***	**2**	**3**
Говоріння: ***діалог***		
усний переказ	**1**	**-**
уний твір	**-**	**1**

Фронтальні та індивідуальні види контрольних робіт (ІІ (ІІІ) курс)

Рівень стандарту		
Фронтальні види контрольних робіт		
Семестри	**І**	**ІІ**
Форми контролю		
Перевірка мовної теми	**2**	**2**
Письмо: ***Переказ*** ***Твір***	**1** **1**	**1** **-**
Правопис: ***Диктант***	**1**	**1**
Індивідуальні види контрольних робіт		
Говоріння: ***діалог***	**1**	**-**
усний переказ	**1**	**-**
уний твір	**-**	**1**

У таблицях зазначено мінімальну кількість фронтальних видів контрольних робіт, *викладач на власний розсуд має право збільшувати цю кількість,* залежно від рівня підготовленості учнів.

Оцінка за контрольний твір з української мови та переказ є середнім арифметичним за зміст і грамотність, яку виставляють у колонці з датою написання роботи (надпис у колонці «Твір», «Переказ» не робиться).

Акцентуємо увагу, що в разі відсутності учня на одному зі спарених уроків під час написання контрольного твору, переказу рекомендуємо давати йому індивідуальне завдання, визначене викладачем. Зазначене завдання виконується учнем під час уроку.

Кількість робочих зошитів з української мови: І-ІІ(ІІІ) курси – по одному зошиту; для **контрольних робіт** з української мови використовують по одному зошиту.

Ведення зошитів оцінюється від 1 до 12 балів щомісяця протягом семестру і вважається поточною оцінкою, що зараховується до найближчої тематичної. Під час перевірки зошитів ураховується наявність різних видів робіт, грамотність, охайність, уміння правильно оформити роботи.

У разі відсутності учня на уроці протягом місяця рекомендуємо в колонці за ведення зошита зазначати н/о (немає оцінки).

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

У 2018/2019 навчальному році вивчення ***української літератури*** здійснюватиметься за такими програмами:

І курс – за ***новими*** *н*авчальними програмами (рівень стандарту), що затверджені наказом МОН України від 23.10.2017 № 1407;

ІІ(ІІІ) курс – за навчальними програмами, затвердженими наказом МОН України від 14.07.2016 № 826.

Навчальні програми розміщені на офіційному сайті МОН України.

Зміст навчального матеріалу передбачає текстове вивчення творів, що виділені ***напівжирним шрифтом,*** інші ж лише називаються для допомоги викладачу під час вивчення певної теми. Крім того, для осучаснення змістового компонента, актуалізації компетентнісного підходу, надання викладачу методичної допомоги під час вивчення програмових тем запропоновано ***рекомендаційну рубрику «Мистецький контекст».***

Вивчення української літератури також відбувається із залученням ***міжпредметних зв'язків*** – українська мова, історія, зарубіжна література.

Звертаємо особливу увагу на те, що запропонована **кількість годин** на вивчення кожного розділу чи підрозділу ***є орієнтовною***, викладач може її перерозподіляти на власний розсуд. ***Резервний час*** викладач може використовувати також довільно, зокрема для збільшення кількості годин на вивчення окремого твору, для уроків розвитку мовлення, контрольного оцінювання, творчих та інших робіт (екскурсій, диспутів, семінарів тощо).

Наприкінці програми для кожного курсу подано ***орієнтовні списки літератури*** для додаткового (самостійного) читання.

З метою рівномірного розподілу навантаження учнів протягом навчального року подаємо рекомендовану кількість видів контролю з української літератури (за курсами). Поданий у таблиці розподіл годин є мінімальним і обов'язковим для проведення в кожному семестрі. Викладач на власний розсуд може збільшити кількість видів контрою відповідно до рівня підготовленості учнів, тощо.

Обов'язкова кількість видів контролю з української літератури (І курс)

Семестри	**I**	**II**
Рівні	***стандарту***	
Контрольні роботи у формі:	**3**	**3**
контрольного класного твору*;	**2**	**2**
виконання інших завдань (тестів, відповідей на запитання)	**2**	**2**
Уроки розвитку мовлення**	**2 (у+п)**	**2 (у+п)**
Уроки позакласного читання	**1**	**1**
Перевірка зошитів	**4**	**5**

Обов'язкова кількість видів контролю з української літератури II (III) курс

Семестри	**I**	**II**
Рівні	***стандарту***	
Контрольні роботи у формі:	**3**	**3**
контрольного класного твору*;	**1**	**1**
виконання інших завдань (тестів, відповідей на запитання)	**2**	**2**
Уроки розвитку мовлення**	**2 (у+п)**	**2 (у+п)**
Уроки позакласного читання	**1**	**1**
Перевірка зошитів	**4**	**5**

*****Контрольні класні твори пропонуємо давати у формі есе, міні-творів щодо розкриття певної проблеми чи образу програмового тексту тощо. Це розвиватиме самостійне творче мислення учнів і дасть їм можливість виконати роботу протягом одного уроку.

**У кожному семестрі обов'язковим є проведення двох уроків розвитку мовлення: одного – усного, а другого – письмового. Умовне позначення в таблиці – (у + п).

Рекомендуємо оцінку за письмовий вид роботи виставляти всім учням, за усний – учням, які відповідали протягом уроку.

Оцінку за ведення зошита з української літератури виставляють окремою колонкою в журналі раз на місяць і враховують як поточну до найближчої тематичної. Під час оцінювання зошита з української літератури слід ураховувати наявність різних видів робіт; грамотність (якість виконання робіт); охайність; уміння правильно оформлювати роботи (дотримання вимог орфографічного режиму). У разі відсутності учня на уроці протягом місяця рекомендуємо в колонці за ведення зошита зазначати н/о (немає оцінки).

Оцінка за контрольний твір з української літератури є середнім арифметичним за зміст і грамотність, яку виставляють у колонці з датою написання роботи. Надпис у журнальній колонці «Твір» не робиться.

Оцінку за читання напам'ять поетичних або прозових творів з української літератури

виставляють у колонку без дати з надписом «Напам'ять».

Однією із ефективних і, головне, об'єктивних форм оцінювання знань, умінь і навичок учнів з української мови та літератури має бути використання ***тестових технологій.*** Саме така форма проведення поточного і тематичного контролю дає можливість викладачу швидко і об'єктивно перевірити знання учнів, скоригувати їх шляхом додаткового опрацювання слабо засвоєної теми.

ІНОЗЕМНА МОВА

У 2018/2019 навчальному році вивчення ***іноземних мов*** буде здійснюватися за Державним стандартом базової та повної загальної середньої освіти, затвердженим Постановою КМУ від 23 листопада 2011 року № 1392.

Зміст навчання іноземної мови охоплює такі види мовленнєвої діяльності*: рецептивні, продуктивні та інтеракційні.* Для участі в них необхідні такі уміння: сприймання на слух, говоріння, читання та письмо. Для виявлення рівня володіння кожним умінням розроблені відповідні критерії. Мовленнєві вміння є основою для реалізації системи контролю над ходом і якістю засвоєння учнями змісту навчання іноземної мови.

Основними видами оцінювання з іноземної мови *є поточне (не поурочне), тематичне, семестрове, річне оцінювання та державна підсумкова атестація.*

Основною ланкою в системі контролю є поточний контроль, що проводиться систематично з метою встановлення правильності розуміння навчального матеріалу й рівнів оволодіння ним та здійснення корегування щодо застосовуваних технологій навчання.

Питання, завдання, тести спрямовані на закріплення вивченого матеріалу й повторення пройденого, тому індивідуальні форми доцільно поєднувати із фронтальною роботою групи.

Тематичне оцінювання проводиться на основі поточного оцінювання. Окремого оцінювання для виставлення тематичних оцінок не передбачено. Під час виставлення тематичного бала *результати перевірки робочих зошитів не враховуються.*

Семестровий контроль проводиться періодично з метою перевірки рівня засвоєння навчального матеріалу в обсязі навчальних тем, розділів семестру й підтвердження результатів поточних балів, отриманих учнями раніше. *Семестровий контроль проводиться двічі на рік.*

Завдання для проведення семестрового контролю складаються на основі програми, охоплюють найбільш актуальні розділи й теми вивченого матеріалу, розробляються викладачем з урахуванням рівня навченості, що дозволяє реалізувати диференційований підхід до навчання.

Семестровий контроль проводиться за чотирма уміннями (аудіювання, говоріння, читання, письмо). У журналі робиться, наприклад, такий запис:

5.12. Контроль аудіювання	**18.12. Контроль говоріння**	**22.12. Контроль читання**	**25.12. Контроль письма**

Звертаємо увагу, що ***«Контроль» не є контрольною роботою і може бути комплексним та проводитись у формі тестування.***

Оцінка за семестр ставиться на основі поточного оцінювання (тематичного) та оцінок контролю з чотирьох умінь.

У зошитах перевіряються найбільш значимі роботи, але з таким розрахунком, щоб *один раз на місяць перевірялись роботи всіх учнів.*

До виправлення помилок у письмових роботах викладачі можуть підходити диференційовано, виправляти помилки власноруч; підкреслювати слово/вираз тощо з помилкою; підкреслювати саму помилку з метою самостійного виправлення її учнем; позначати рядок, у якому є помилка, на полях з метою самостійного пошуку та виправлення помилки учнями.

Відповідно до загальних вимог до ведення класного журналу ***записи в журналі ведуться державною мовою.*** З іноземних мов частково допускається запис змісту уроку та завдання додому мовою вивчення предмета. Зошити підписуються мовою, що вивчається.

Поділ на групи при вивченні іноземної мови здійснюється відповідно до нормативів, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 № 128.

ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА

У 2018/2019 навчальному році вивчення **зарубіжної літератури** здійснюватиметься за програмами:

І курс – *за* ***новими*** навчальними програмами (рівень стандарту), що затверджені наказом МОН України від 23.10.2017 № 1407;

ІІ(ІІІ) курс– за програмою, затвердженою наказом Міністерства освіти і науки України від 14.07.2016 № 826.

Основою для календарно-тематичного планування уроків зарубіжної літератури є чинні програми. Викладач має право **самостійно розподіляти** години на текстуальне вивчення творів, розвиток мовлення, позакласне читання, ураховуючи визначену кількість годин на опрацювання конкретного розділу; має змогу вільно і творчо підійти до організації навчальної діяльності на уроках зарубіжної літератури з урахуванням конкретних умов викладання, читацьких інтересів учнів.

Викладання зарубіжної літератури здійснюється *українською мовою*. Твори зарубіжних письменників у курсі зарубіжної літератури вивчаються в *українських перекладах*.

Для зіставлення можливе залучення перекладів, переспівів іншими мовами, якими володіють учні (англійською, німецькою, французькою). За наявності необхідних умов бажаним є розгляд художніх текстів (у фрагментах або цілісно) мовами оригіналів. З метою систематизації та упорядкування навантаження учнів протягом навчального року подаємо рекомендовану кількість видів контролю в процесі вивчення зарубіжної літератури. Поданий у таблиці розподіл годин є мінімальним і обов'язковим для проведення в кожному семестрі. Викладач на власний розсуд може збільшити кількість видів контролю відповідно до рівня підготовленості учнів.

Обов'язкова кількість видів контролю із зарубіжної літератури, І курс

Семестри	***І***	***ІІ***
Рівень стандарту		
Контрольні роботи у формі:	**2**	**2**
контрольного класного твору*;	**1**	**1**
• виконання інших завдань (тестів, відповідей на запитання)	**1**	**1**
Уроки розвитку мовлення**	**2**(1у+1п; у межах текстуального вивчення)	**2**(1у+1п; у межах текстуального вивчення)
Уроки позакласного читання	**1**	**1**
Перевірка зошитів	**4**	**5**

ІІ(ІІІ) курс

Семестри	***І***	***ІІ***
Рівень стандарту		
Контрольні роботи у формі:	**2**	**2**
контрольного класного твору*;	**1**	**1**
• виконання інших завдань (тестів, відповідей на запитання)	**1**	**1**
Уроки розвитку мовлення**	**2**(1у+1п; у межах текстуального вивчення)	**2**(1у+1п; у межах текстуального вивчення)
Уроки позакласного читання	**1**	**1**
Перевірка зошитів	**4**	**5**

У кожному семестрі обов'язковим є проведення двох уроків розвитку мовлення: одного уроку - усного, а другого – письмового. Умовне позначення в таблиці – (у + п).

Під час оцінювання зошита із зарубіжної літератури слід ураховувати наявність різних видів робіт; грамотність (якість виконання робіт); охайність; уміння правильно оформлювати роботи (дотримання вимог до оформлення орфографічного режиму).

Оцінку за ведення зошита із зарубіжної літератури виставляють на кожному курсі окремою колонкою в журналі раз на місяць і враховують як поточну до найближчої тематичної.

У разі відсутності учня на уроці протягом місяця рекомендуємо в колонці за ведення зошита зазначати н/о (немає оцінки).

Оцінка за контрольний твір із зарубіжної літератури є середнім арифметичним за зміст і грамотність, яку виставляють у колонці з датою написання роботи, надпис у журнальній колонці «Твір» не робиться.

Оцінку за читання напам'ять поетичних або прозових творів із зарубіжної літератури виставляють у колонку без дати з надписом «Напам'ять».

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ, ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ

У 2018/2019 навчальному році вивчення **Історії України, Всесвітньої історії** здійснюватиметься за такими програмами:

для учнів **II(III) курсів**: «Історія України. Всесвітня історія», затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 14.07.2016 № 826.

Учні I курсу будуть навчатися за новими програмами. Рекомендовано для вивчення 2 окремі курси «Історія України» та «Всесвітня історія». Програми розміщено на сайті Міністерства освіти і науки України.

У програмах з Історії України та Всесвітньої історії для I-II(III) курсу ***передбачено виконання практичних робіт, навчальних проектів та написання есе.*** Виконання рекомендованих видів робіт спрямоване на формування предметних компетентностей, розвиток творчо-пошукових умінь і навичок. Для досягнення цієї мети та раціонального використання навчального часу викладач обирає запропоновані види робіт ***із розрахунку не більше двох видів робіт під час вивчення навчального розділу***. Водночас, викладач на власний розсуд може обирати/ змінювати/ корегувати/ доповнювати як назви тем цих видів робіт, так і їх кількість.

Під час **оцінювання** есе варто врахувати дотримання структури цього типу тексту, вміння учня логічно викласти та аргументувати власні думки щодо запропонованої теми, навівши приклади з кількох джерел. Під час оцінювання начальних проектів слід звернути увагу на повноту висвітлення та логічність викладення змісту теми проекту; оформлення результатів дослідження та якість їх представлення, внеску кожного з учасників проекту.

Формуючи в учнів історичну свідомість на основі аналізу уроків минулого, *важливо звернути увагу на те,* що на українських теренах у XX столітті відбулись трагічні події, що визнані геноцидами: Голодомор українського народу, Голокост, депортація кримських татар та інших народів Криму.

Важливим є також поєднання позаурочних заходів для активізації потенціалу педагогіки партнерства, поєднання зусиль викладачів-батьків-учнів для кращого осмислення й передачі пам'яті про голод-геноцид із погляду виховання усвідомлення цінності власної держави, демократичних свобод, а також соціальної активності та відповідальності.

З метою набуття учнями історичної та інших компетентностей, окремою структурною складовою програми вперше стають спеціальні уроки – ***практичні заняття***. Практичні заняття з історії відрізняються від практичних та лабораторних робіт з природничих предметів. Такі заняття в курсі історії мають подвійну мету: по-перше, вони є способом вивчення нового матеріалу на основі опрацювання історичних джерел; по-друге, – важливим засобом формування предметних умінь і навичок учнів. Кожне із пропонованих практичних занять присвячується певній темі. Урок передбачає переважно самостійну роботу учнів – індивідуальну чи групову – над окремими питаннями теми із використанням різноманітних джерел знань (підручників, де вміщені необхідні відповідно до теми історичні джерела різного виду, включаючи як текстові, так і візуальні, довідкові матеріали, запитання і завдання, Інтернет-ресурсів, фондів музеїв,

місцевих історичних пам'яток, що оглянуті учнями).

Під час практичного заняття викладач виступає як консультант у процесі самостійної роботи учнів, надаючи їм необхідну допомогу відповідно до віку та пізнавальних можливостей. Питання порядку проведення практичних занять та оцінювання їхніх результатів залишається в компетенції викладача.

Вивчення Історії України та Всесвітньої історії також відбувається із залученням ***міжпредметних зв'язків***.

Вважаємо доцільним на уроках використовувати тестові завдання, що передбачають опрацювання фрагментів історичних джерел, яких, як відомо, щороку стає більше в тесті ***ЗНО/ДПА.***

Невід'ємною складовою програми ЗНО з історії України є перелік пам'яток архітектури та образотворчого мистецтва, обов'язкових для розпізнавання абітурієнтами.

Рекомендуємо викладачам: використовувати новітні досягнення світової історіографії у процесі вивчення історії України; застосовувати оптимальну систему методів, форм і прийомів роботи на уроці з урахуванням практичних видів діяльності; удосконалювати вміння працювати з історичними джерелами для підвищення ефективності уроку.

Зверніть увагу **на уроки повторення та узагальнення**, де необхідно пропонувати учням різноманітні завдання репродуктивного, пізнавального й творчого типу.

На уроки вивчення нового матеріалу відведено **70%** урочного часу, на вступну частину та уроки узагальнення й повторення – **10%** та на практичні заняття – **20%.**

Основними видами оцінювання навчальних досягнень учнів є поточне та підсумкове (тематичне, семестрове, річне), державна підсумкова атестація.

Поточна оцінка виставляється до класного журналу в колонку з надписом, що засвідчує дату проведення заняття, коли здійснювалося оцінювання учня.

Тематична оцінка виставляється до класного журналу в колонку з надписом ***Тематична*** без дати. При виставленні тематичної оцінки враховуються всі види навчальної діяльності, що підлягали оцінюванню протягом вивчення теми, середній бал яких є тематичною оцінкою. Проведення окремої тематичної атестації не передбачається. На останньому уроці з теми викладач **може** провести письмову роботу з контролю знань (оцінка за контрольну роботу є рівнозначною поточній оцінці). Форма проведення уроку узагальнення з теми в журналі не вказується.

Якщо учень був відсутній на уроках протягом вивчення теми, не виконав вимоги навчальної програми, у колонку з надписом ***Тематична*** виставляється ***н/а*** (не атестований).

Тематична оцінка не підлягає коригуванню (як і будь-яка інша, крім семестрових).

Семестрова оцінка виставляється без дати до класного журналу в колонку з надписом ***І семестр, ІІ семестр***. Семестрове оцінювання здійснюється на підставі тематичних оцінок, враховується динаміка особистих навчальних досягнень учня з предмета протягом семестру, важливість теми, тривалість її вивчення, складність змісту тощо.

Семестрові роботи як окремий вид підсумкових робіт не проводяться.

Якщо учень був відсутній на уроках протягом семестру, у відповідну клітинку замість оцінки за І семестр чи ІІ семестр виставляється ***н/а*** (не атестований).

Семестрова оцінка може підлягати коригуванню. Скоригована семестрова оцінка виставляється без дати в колонку з надписом ***Скоригована*** після колонки ***І семестр*** та ***ІІ семестр.*** Колонки для виставлення скоригованих оцінок відводяться навіть за відсутності учнів, які виявили бажання їх коригувати.

Річна оцінка виставляється до журналу в колонку з надписом ***Річна*** без зазначення дати, не раніше ніж через три дні після виставлення оцінки за ІІ семестр.

Річне оцінювання здійснюється на основі семестрових або скоригованих семестрових оцінок.

У випадку не атестації учня за підсумками двох семестрів у колонку ***Річна*** робиться запис ***н/а*** (не атестований(а).

Річна оцінка коригуванню не підлягає.

Не підлягають обов'язковому оцінюванню навчальні досягнення учнів з факультативних занять, що фіксуються в окремому (спеціальному) журналі.

ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА

З 2018/2019 навчального року в закладах професійної (професійно-технічної) освіти до інваріантної складової Типових навчальних планів введено інтегрований курс **«Громадянська освіта».**

Зміст громадянської освіти передбачає інтеграцію соціально-гуманітарних знань та орієнтацію на розв'язання практичних проблем, інтегративних громадянознавчих знань.

Запровадження громадянської освіти є забезпечення мінімальної функціональної громадянської освіченості індивіда. Цієї мети можна досягти, застосовуючи «багатовекторний» підхід.

Учнівську молодь необхідно озброїти компетентностями, необхідними для участі в житті суспільства на всіх рівнях, що передбачає здатність реалізовувати свої права й свободи, поважаючи при цьому права й свободи інших громадян, а також діяти у відповідності до власних переконань і цінностей.

Надзвичайно важливо сформувати в молодих громадян України повагу до прав людини, плюралізму та демократії, верховенства закону, виховати в них неприйняття насильства, ксенофобії, расизму, агресії, нетерпимості, ознайомити зі світовими демократичними здобутками та особливостями становлення демократії в Україні.

Що стосується практичної площини, то тут важливо сформувати мотивацію та основні вміння, потрібні для відповідальної участі у громадсько-політичних процесах, критично-конструктивне ставлення молоді до життя суспільства, створити умови для набуття молоддю досвіду громадянських дій, демократичної поведінки та конструктивної взаємодії.

Зміст програми з громадянської освіти не містить уроки узагальнення і тематичного контролю. Тому викладач може самостійно (за необхідності) планувати такі уроки, розподілити навчальний матеріал за годинами.

Під час розподілу навантаження варто надавати перевагу викладачам історії та правознавства, як викладачам курсу «Громадянська освіта».

Курс громадянської освіти особливий тим, що головна увага в ньому приділяється не стільки здобуттю учнями нової інформації, скільки виробленню навичок, умінь та формуванню ціннісних орієнтацій людини і громадянина. У процесі оцінювання поступу в розвитку громадянських компетентностей важливо дотримуватися таких принципів, як повага до гідності, прозорість та зрозумілість критеріїв оцінки, справедливість, рівність. **Оцінювання повинно орієнтуватися насамперед на діяльнісний компонент навчання, уміння дебатувати, написання есе, проведення дослідження, організації кампаній з адвокації тощо.**

Оцінювання відіграє однаково ключову роль у громадянській освіті поряд із навчанням, оскільки самі принципи, форма і процес оцінювання можуть сприяти формуванню громадянської компетентності учнів. При цьому, оцінювання повинно надавати учням можливість самим аналізувати власний поступ, приймати рішення щодо вдосконалення власних навичок, а також спонукати до управління процесом їхнього навчання – і становлення як активних громадян демократичного суспільства.

Таким чином, важливим є не стільки підсумкове оцінювання (підсумкове, яке дозволяє оцінити рівень компетентності), а постійне оцінювання (формувальне, що дозволяє відслідковувати розвиток компетентностей у процесі навчання), що сприяє покращенню якості навчально-виховного процесу і дозволяє спланувати траєкторію досягнення навчальних цілей відповідно до потреб та поступу кожного учня. Ефективним способом залучення учнів є самооцінювання та взаємне колегіальне оцінювання.

У 2018/2019 навчальному році чинними залишаються програми «Людина і світ. 11 клас», «Філософія 10-11 класи».

У контексті російської інформаційної агресії особливе місце в нашому суспільстві посідає **медіаграмотність.**

Посібник **«Медіаграмотність на уроках суспільних дисциплін»** та електронний посібник для вчителя **«Медіаграмотність та критичне мислення на уроках суспільствознавства»** сприятиме набуттю медіаграмотності та навичок критичного мислення молоді під час вивчення курсу

«Людина і світ» та інших суспільствознавчих курсів.

З метою створення інтерактивної платформи для спілкування медіапедагогів, задля сприяння відкритості та публічності процесів у медіаосвітньому середовищі на базі онлайн-бібліотеки з медіаосвіти Академії управління персоналом є ***портал «Медіаосвіта та медіаграмотність»*** (http://www.medialiteracy.org.ua/), у тому числі з відеоархівом.

Надзвичайно актуальними є розвиток громадянської освіти й системна цілеспрямована **робота щодо об'єднання країни**, розвитку міжрегіональних зв'язків, інтеграційних процесів і співпраці. Відповіддю на ці виклики може бути увага до регіональних особливостей, їхнє широке представлення у загальноукраїнському контексті, а також системний, інтегрований, компетентністний підходи до знайомства з оточуючим середовищем.

Формування громадянської та соціальної компетентності молоді є важливим компонентом розвитку й підготовки її до реалій життя у світі, що швидко змінюється.

Саме для набуття практичних навичок й компетентностей для життя й був розроблений наскрізний інтегрований курс **«Культура добросусідства».** Його програми успішно пройшли апробацію й схвалені до використання.

Зміст курсу є інтегрованим і дозволяє здобувачеві освіти побачити явища навколишнього життя в їх взаємозв'язку і взаємовпливі. Пріоритетність виховних та розвиваючих завдань через активну практичну діяльність сприятиме формуванню певних навичок і моделей поведінки, спрямованих на розвиток особистості, її культурної компетентності, громадянської свідомості й повагу до різноманіття.

Курс «Культура добросусідства» може стати важливою складовою сучасної громадянської освіти, а також їхніх батьків, бо дає змогу широко залучати до освітнього процесу дорослих і громаду, що також сприяє розвиткові інтеграційних процесів у суспільстві.

Навчальний курс «**Культура добросусідства»** може бути введений як спецкурс за рахунок годин варіативної частини навчальних планів (35 годин на рік).

МАТЕМАТИКА

Предмет «Математика» у 2018/2019 навчальному році віднесено до групи «Базові предмети». Вивчається протягом трьох років на I-III курсах, на вивчення відводиться 210 годин:

алгебра і початки аналізу – 108 годин;

геометрія – 102 години.

Вивчення предмета «Математика» у 2018/2019 навчальному році здійснюватиметься за такими навчальними програмами:

I курс – нова навчальна програма «Математика. 10-11 клас. Рівень стандарту», затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 № 1407, розміщена на офіційному веб-сайті МОН України http://osvita.ua/school/program/.

II-III курс – за навчальною програмою, затвердженою наказом МОН України від 14.07.2016 № 826, розміщеною на сайті МОН України (http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programy.html), та на тих самих умовах, що й минулого року.

В основу побудови змісту та організації процесу навчання математики за новою програмою покладено компетентнісний підхід, відповідно до якого кінцевим результатом навчання предмета є сформовані певні компетентності, які сприятимуть здатності учня застосовувати свої знання в реальних життєвих ситуаціях, нести відповідальність за свої дії, брати повноцінну участь у житті суспільства. Оволодіння навчальним матеріалом за цією програмою має забезпечити досягнення учнями рівня очікуваних результатів навчання, необхідного для їх оцінювання у формі зовнішнього незалежного оцінювання з математики.

Оформлення сторінок обліку навчальних досягнень з математики

Назва предмета алгебра і початки аналізу

№ з/п	Прізвище і ім'я учнів	Місяць, число														
		02 / 09	…	Зошит	Тематична	…	І семестр	І семестр. Математика	Скоригована	Скоригована. Математика	…	ІІ семестр	ІІ семестр. Математика	Скоригована	Скоригована. Математика	Річна. Математика
1	Антонов Сергій	5		4	4		4	4	5	5		4	4	5	5	5
2	Бобко Микола	4		5	4		4	5	5	6		5	5		6	6
3	Войтенко Інна	5		5	5		5	6				5	6			6
4	Грінченко Іван	7		8	7		7	7				7	7			7
	…															

Назва предмета геометрія

№ з/п	Прізвище і ім'я учнів	Місяць, число														
		03 / 09	06 / 09	…	Зошит	Тематична	…	І семестр	Скоригована	…	…	…	…	…	ІІ семестр	Скоригована
1	Антонов Сергій	3			4	4		3	4						3	4
2	Бобко Микола	5	6		5	5		5	6						5	6
3	Войтенко Інна	6			6	6		6							6	
4	Грінченко Іван	7			8	7		7								7
	…															

Зміст навчання математики структуровано за темами відповідних навчальних курсів із зазначенням послідовності тем та кількості годин на їх вивчення. Розподіл змісту і навчального часу є орієнтовним. **Викладачам надається право коригувати послідовність вивчення тем та змінювати розподіл годин на їх вивчення** залежно від прийнятої методичної концепції та конкретних навчальних ситуацій.

У кінці кожної теми з алгебри і початків аналізу та з геометрії викладач проводить тематичне оцінювання. При виставленні тематичної оцінки враховуються всі види навчальної діяльності, що підлягали оцінюванню протягом вивчення теми.

Семестрове оцінювання здійснюється на підставі тематичного окремо із алгебри і початків аналізу і окремо з геометрії. **Семестрова оцінка з математики** виводиться як середнє арифметичне семестрових оцінок з двох математичних курсів (алгебри і початків аналізу та геометрії) та здійснюється округлення до цілого числа. Семестрова оцінка з математики виставляється без дати до журналу на сторінку з алгебри і початків аналізу в стовпчик з надписом «І семестр. Математика», «ІІ семестр. Математика» та на сторінку зведеного обліку. Семестрова оцінка може підлягати коригуванню відповідно до «Інструкції з ведення класного журналу учнів 5-11(12)-х класів загальноосвітніх навчальних закладів», затвердженої наказом МОН України від 03.06.2008 № 496. Коригована семестрова оцінка з математики виводиться як середнє арифметичне скоригованих семестрових оцінок із двох математичних курсів (алгебри і початків аналізу та геометрії) та здійснюється округлення до цілого числа. Виставляється

коригована семестрова оцінка із математики на сторінку з алгебри і початків аналізу.

Річне оцінювання здійснюється на основі семестрових або скоригованих семестрових оцінок з математики. **Річна оцінка з математики** виставляється на сторінку з алгебри і початків аналізу в стовпчик з надписом «Річна. Математика». На сторінку зведеного обліку навчальних досягнень учнів річна оцінка з математики виставляється у стовпчик «Математика».

ЗАХИСТ ВІТЧИЗНИ

Метою навчального предмета «Захист Вітчизни» є формування в учнівської молоді життєво необхідних знань, умінь і навичок щодо захисту Вітчизни та дій в умовах надзвичайних ситуацій, а також системного уявлення про військово-патріотичне виховання як складову частину національно-патріотичного виховання. Провідним засобом реалізації вказаної мети є запровадження компетентнісного підходу в освітній процес, на основі ключових компетентностей як результату навчання.

У 2018/2019 навчальному році набирає чинності навчальна програма **«Захист Вітчизни»** для 10-11 класів закладів загальної середньої освіти (наказ МОН від 23.10.2017 № 1407), де імплементовано компетентнісний підхід до вивчення предмета.

Предмет «Захист Вітчизни» є обов'язковим навчальним предметом, який вивчається в навчальних закладах системи освіти впродовж І-ІІІ курсів та під час навчально-польових занять (зборів) і навчально-тренувальних занять (дівчата). Навчальна програма передбачає вивчення предмета 1,5 та 2 години на тиждень за умови виділення 0,5 годин з варіативної складової навчального плану та 18 годин – на проведення навчально-тренувальних занять (зборів) (програма для юнаків) і навчально-тренувальні заняття (дівчата).

У кожному періоді предмет вивчається юнаками та дівчатами окремо. Дівчата за їх власним бажанням (у разі згоди батьків, опікунів або піклувальників) навчаються за програмою для групи юнаків. Юнаки, які за станом здоров'я, релігійними поглядами (за подачі відповідних документів) не можуть вивчати основи військової справи, навчаються за програмою для групи дівчат. Навчальний предмет при цьому в обох випадках називається «Захист Вітчизни» з уточненням «Основи медичних знань».

Поділ на групи юнаків та дівчат здійснюється незалежно від кількості учнів у групі. Проте, якщо у групі менше 5 осіб, то учні цієї групи навчаються за індивідуальними навчальними планами.

Навчально-польові заняття (збори) і навчально-тренувальні заняття проводяться з метою практичного закріплення рівня знань, умінь та навичок учнів на ІІ-ІІІ курсі наприкінці навчального року. Триденні (18 годин) навчально-польові заняття (збори) та навчально-тренувальні заняття проводяться на базах військових частин, військових комісаріатів, лікувально-оздоровчих установ, базових навчальних закладів. До їх організації та проведення залучаються обласні, міські/районні військові комісаріати та органи місцевого самоврядування.

Основною організаційною формою вивчення предмета «Захист Вітчизни» в закладах освіти усіх типів є урок, що проводиться викладачем згідно з календарно-тематичним плануванням та навчальним планом, складеними відповідно до навчальної програми.

Урок як основна організаційна форма предмета «Захист Вітчизни» в усіх закладах освіти починається з шикування, виконання гімну України, перевірки готовності учнів до уроку і тренування за тематикою уроку протягом 3-5 хв. На заняттях стосунки між учнями та викладачем, а також учнів між собою підтримуються на зразок взаємовідносин між військовослужбовцями Збройних сил України.

Рекомендована форма одягу для викладача під час проведення занять з предмета «Захист Вітчизни» (програма для юнаків) – військова (форма Збройних формувань України).

Уроки предмета «Захист Вітчизни» повинні мати практичну спрямованість.

Морально-психологічна підготовка здійснюється під час навчання з метою формування морально-психологічної готовності та спроможності учнів виконувати покладені на них завдання, переборювати труднощі та

небезпеку в надзвичайних ситуаціях, витримувати навантаження. Для цього на заняттях та тренуваннях викладачами створюються відповідні умови.

Вивчення **цивільного захисту** проводиться окремо у групах юнаків і дівчат.

Стройова підготовка молоді проходить під час уроку, а також у вигляді стройових тренажів на початку уроку тривалістю 3-5 хвилин.

Залежно від матеріально-технічної бази навчального закладу, професійної компетентності викладача кількість годин програмового матеріалу може бути скоригована на 20 відсотків в межах розділу. Послідовність вивчення розділів та тем в межах вимог навчальної програми викладач може коригувати самостійно.

Стрільба з автомата проводиться на відповідно обладнаних стрільбищах і в тирах згідно з планами військових комісаріатів на підставі наказів, погоджених із начальником гарнізону (командиром військової частини, начальником вищого військового навчального закладу), органом управління освітою і керівником закладу освіти та дотримання заходів безпеки.

Практичне закріплення теоретичного матеріалу з розділу **«Основи цивільного захисту»** передбачається під час проведення Дня цивільної оборони (цивільного захисту).

Оцінювання учнів з предмета «Захист Вітчизни» здійснюється відповідно до Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів за такими видами діяльності:

1. Засвоєння техніки виконання вправи (може здійснюватися окремо від прийому навчального нормативу).
2. Виконання навчального нормативу (з урахуванням динаміки особистого результату).
3. Виконання навчальних завдань під час проведення уроку.
4. Засвоєння теоретико-медичних знань.

Час виконання нормативів на загальну оцінку не впливає. При цьому оцінка за виконання нормативу не є домінуючою під час здійснення тематичного, семестрового чи річного оцінювання.

З метою підвищення протимінної безпеки населення та дітей рекомендуємо в навчальних закладах освіти спланувати цикл уроків та виховних заходів, присвячених поводженню учнів з вибухонебезпечними предметами, на які учні можуть наразитися (лист Міністерства освіти і науки України від 19.08.2014 № 1/9-419 «Щодо проведення уроків та виховних заходів з питань протимінної безпеки населення та дітей у загальноосвітніх навчальних закладах»).

Зазначені заходи можуть бути проведені для всіх категорій учнів на уроках з предметів «Основи здоров'я», «Захист Вітчизни» та виховних годинах. Для проведення уроків рекомендовано використовувати відеоматеріали з питань протимінної безпеки для загального населення та дітей, що розроблені Державною службою з надзвичайних ситуацій, ОБСЄ, ЮНІСЕФ та отримали статус соціальної реклами від Національної Ради з питань телебачення та радіомовлення.

Для активізації військово-патріотичного виховання рекомендуємо вести гурткову роботу відповідного напряму та керуватися Концепцією допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді, навчальною програмою «Захист Вітчизни», угодою про співробітництво між обласним Департаментом освіти і науки та обласним військовим комісаріатом про спільну діяльність з питань військово-патріотичного виховання учнівської та студентської молоді.

Безпека під час проведення навчальних занять із предмета «Захист Вітчизни» забезпечується їх чіткою організацією, суворим дотриманням заходів, що визначаються статутами, курсом стрільб, відповідними керівництвами та настановами.

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА

Навчально-виховний процес із **фізичної культури** у 2018/2019 навчальному році здійснюється за робочими навчальними планами, що складаються на основі Типових навчальних планів закладів загальної середньої освіти і затверджуються відповідним органом управління освітою.

Години фізичної культури передбачені всіма варіантами Типових навчальних планів і повинні фінансуватися та використовуватися в

повному обсязі. Вони зазначаються в розкладі уроків, ураховуються в педагогічному навантаженні викладачів. У зв'язку з тим, що уроки фізичної культури за своїм змістом і специфікою забезпечують рухову активність учнів і не вимагають надмірного розумового напруження, години їх проведення не враховуються при підрахунку гранично допустимого навантаження учнів. Це дає змогу повноцінно використовувати всі навчальні години варіативної складової Типових навчальних планів, не перевищуючи загального обсягу навчального навантаження (сума інваріантної і варіативної складових).

Розклад уроків повинен враховувати оптимальне співвідношення навчального навантаження протягом тижня, а також доцільне чергування протягом дня і тижня предметів природничого і гуманітарного циклів з уроками мистецтва, технологій і фізичної культури.

Заняття з фізичної культури в закладах освіти проводяться викладачем фізичної культури або особою, яка має спеціальну освіту та кваліфікацію: тренер, керівник гуртка, групи, спортивної секції тощо.

Опанування змісту фізичної культури як базового навчального предмета здійснюється за навчальними програмами, що мають відповідний гриф Міністерства освіти і науки України.

У 2018/2019 навчальному році набирає чинності нова навчальна програма **«Фізична культура» для 10-11 класів** закладів загальної середньої освіти (наказ МОН України від 23.10.2017 № 1407), у якій імплементовано компетентнісний підхід до вивчення предмета (https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv).

Нова навчальна програма має структуру, яка є максимально інформативною для викладача. Дана структура дозволяє педагогу більш об'єктивно оцінити досягнення учня. У програмі чітко висвітлені знаннєвий, діяльнісний та ціннісний компоненти.

Змістове наповнення предмета «Фізична культура» заклад освіти формує самостійно з варіативних модулів. При цьому обов'язковим є включення засобів теоретичної і загальнофізичної підготовки, передбачених програмою для даного класу до кожного варіативного модуля. У 10-11 класах учні мають опанувати **2-3 варіативних модулі.** На їх опанування відводиться приблизно однакова кількість годин. Не виключається можливість мотивованого збільшення чи зменшення кількості годин на вивчення окремих модулів.

Наявність матеріально-технічної бази, регіональні спортивні традиції, кадрове забезпечення та бажання учнів є критеріями відбору варіативних модулів закладом освіти. Бажання учнів визначається обов'язковим письмовим опитуванням. Результати опитування додаються до протоколу методичного об'єднання.

За потреби, у межах одного варіативного модуля можна освоїти навчальний матеріал, передбачений на два роки вивчення.

У разі освоєння двох варіативних модулів протягом одного навчального року та у випадку, коли рік вивчення модуля не відповідає курсу навчання викладач повинен скоригувати змістове наповнення варіативного модуля та нормативи оцінювання.

Відповідно до Інструкції про розподіл учнів на групи для занять на уроках фізичної культури, затвердженої наказом МОЗ та МОН України від 20.07.2009 № 518/674, учні розподіляються на основну, підготовчу та спеціальну медичні групи.

Медичне обстеження учнів проводиться щорічно в установленому законодавством порядку. **Не допускати на уроках фізичної культури навантаження учнів, які не пройшли медичного обстеження.**

Учні, незалежно від рівня фізичного розвитку та медичної групи, а також тимчасово звільнені від фізичних навантажень, повинні бути обов'язково присутніми на уроках фізичної культури. Допустиме навантаження для учнів, які за станом здоров'я належать до підготовчої та спеціальної медичних груп, встановлює викладач фізичної культури.

Домашні завдання для самостійного виконання фізичних вправ учні отримують на уроках фізичної культури. Вони мають бути спрямовані на підвищення рухового режиму у вільний час, досягнення рекреаційно-оздоровчого ефекту. У разі відставання в розвитку фізичних якостей викладач разом з учнем складає індивідуальну програму

фізкультурно-оздоровчих занять, де вказується завдання занять, фізичні вправи, послідовність їх виконання, кількість повторень, інтервали відпочинку, засоби самоконтролю, відмітки про виконання завдання.

Самостійні заняття за індивідуальною програмою надають учневі додаткові бонуси при оцінюванні навчальних досягнень.

При складанні розкладу навчальних занять **не рекомендується здвоювати уроки фізичної культури або проводити їх два дні поспіль.** Більшість уроків фізичної культури доцільно проводити на відкритому повітрі.

Для **оцінювання** розвитку фізичних якостей використовуються навчальні нормативи, які розроблено для кожного року вивчення. **Навчальні нормативи є орієнтовними. Порядок їх проведення визначає викладач відповідно до календарно-тематичного планування.**

При складанні навчального нормативу за його показником визначають рівень досягнень (початковий, середній, достатній, високий), а потім за технічними показниками виконання рухової дії та теоретичними знаннями виставляють оцінку в балах.

Учні, які за станом здоров'я віднесені до підготовчої медичної групи, оцінюються за теоретико-методичні знання, техніку виконання вправ, складання відповідних нормативів, які їм не протипоказані.

У період **з 01.09 до 01.10 кожного навчального року** з метою адаптації учнів до навантажень на уроках фізичної культури **прийом навчальних нормативів не здійснюється**, а заняття мають рекреаційно-оздоровчий характер із помірними навантаженнями.

Невиконання нормативів із поважних причин, незалежних від учня, непропорційний фізичний розвиток, пропуски занять із поважних причин, не є підставою для зниження підсумкової оцінки успішності.

При проведенні занять із фізичної культури слід дотримуватись «Правил безпеки життєдіяльності під час проведення занять із фізичної культури і спорту в загальноосвітніх навчальних закладах» (наказ МОН України від 01.06.2010 № 521, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 9 серпня 2010 року за № 651/17946).

При забезпеченні належного організаційно-методичного проведення уроку, особистісно-зорієнтованого навчання, індивідуально-дозованого навантаження, дотримання дисципліни, стану спортивного обладнання та інвентарю переважна кількість травм може бути попереджена.

На уроках фізичної культури, спортивно-масових заходах викладачу необхідно систематично здійснювати візуальний контроль за самопочуттям учнів, технічним станом спортивного обладнання та інвентарю.

Місця для занять із фізичної культури і спорту обладнуються аптечкою (відкриті спортивні майданчики – переносною аптечкою).

ФІЗИКА І АСТРОНОМІЯ

Предмет «Фізика і астрономія» у 2018/2019 навчальному році віднесено до групи предметів «Природничі науки», що вивчається протягом трьох років на І-ІІІ курсах, у кількості 245 годин.

Вивчення предмета «Фізика і астрономія» на І курсі у 2018/2019 навчальному році здійснюватиметься за новими навчальними програмами, затвердженими наказом МОН України від 24.11.2017 № 1539:

- «Фізика 10-11 клас», авторського колективу Національної академії наук України під керівництвом Локтєва В.М.;
- «Астрономія», авторського колективу Національної академії наук України під керівництвом Яцківа Я.Я.;
- «Фізика і Астрономія 10-11», авторського колективу Національної академії педагогічних наук під керівництвом Ляшенка О.І.

Вибір навчальної програми з фізики та астрономії здійснюється викладачем та затверджується рішенням педагогічної ради закладу освіти.

Тексти навчальних програм розміщено на офіційному веб-сайті МОН України http://osvita.ua/school/program/. Зважаючи, що цей предмет викладається модульно, зазначаємо, що на І курсі вивчається тільки фізичний складник.

Навчання фізики й астрономії на ІІ-ІІІ курсах – за навчальними програмами:

- «Фізика. 10-11 класи»;
- «Астрономія. 11 клас»,

затвердженими наказом МОН України від 14.07.2016 № 826, розміщеними на сайті МОН України (http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programy.html).

Нову навчальну програму з фізики й астрономії орієнтовано на розуміння основних закономірностей перебігу фізичних і астрономічних явищ та процесів, загального уявлення про світ природи, його основні теоретичні засади й методи пізнання, усвідомлення ролі фізичного й астрономічного знання в житті людини та суспільному розвитку. Оволодіння навчальним матеріалом за цією програмою має забезпечити досягнення учнями рівня очікуваних результатів навчання, необхідного для їх оцінювання у формі зовнішнього незалежного оцінювання з фізики.

Нові навчальні програми не містять фіксованого розподілу годин між розділами і темами курсу. У програмах наводиться лише тижнева і загальна кількість годин на вивчення предмета. **Розподіл кількості годин, що відводиться на вивчення окремих розділів/тем, визначається викладачем.** За необхідності й виходячи з наявних умов навчально-методичного забезпечення, викладач має право самостійно визначати порядок вивчення тем та місце проведення лабораторних практикумів і практикумів із розв'язування задач – у кінці розділу або під час його вивчення.

Надано більшу свободу викладачу щодо вибору тем і форм виконання навчальних проектів, лабораторних робіт. Зазначений у навчальній програмі розподіл годин між розділами є орієнтовним. За необхідності **викладач має право самостійно змінювати обсяг годин, відведених програмою на вивчення окремого розділу, у тому числі змінювати порядок вивчення розділів.**

Важливим засобом формування предметної та ключових компетентностей під час вивчення фізики й астрономії є навчальний фізичний експеримент. Викладач самостійно обирає форму проведення експериментальних робіт і визначає необхідний для цього час.

Мінімальна кількість експериментальних робіт з фізики (лабораторного практикуму, фронтальних, лабораторних, практичних), які повинні виконати учні на І-ІІІ курсах – 16. У цю кількість входять і роботи, що виконані в рамках навчальних проектів, які передбачали експериментальне дослідження, домашні досліди і спостереження.

Ефективним засобом навчання фізики й астрономії є навчальні проекти. Кількість годин, що відводиться на виконання навчальних проектів, а також їх послідовність визначається викладачем. Один учень може виконувати різні проекти особисто або у складі окремих груп. **Кількість проектів, виконаних кожним учнем, може бути довільною, але не меншою, ніж один за навчальний рік.** Оцінювання здійснюється індивідуально, за самостійно виконане учнем завдання. Тематика навчальних проектів з фізики й астрономії визначається викладачем і може ініціюватися учнями.

БІОЛОГІЯ І ЕКОЛОГІЯ

Предмет «Біологія і екологія» у 2018/2019 навчальному році віднесено до групи предметів «Природничі науки». Вивчається протягом трьох років на І-ІІІ курсах. На вивчення предмета відводиться **140 годин.**

Вивчення предмета **«Біологія і екологія»** у 2018/2019 навчальному році здійснюватиметься за такими навчальними програмами:

І курс – навчальна програма «Біологія і екологія. 10-11 клас. Рівень стандарту», затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 № 1407;

ІІ-ІІІ курс – за **навчальними програмами**, затвердженими наказом МОН України від 14.07.2016 № 826, та на тих самих умовах, що й минулого року.

Основна концептуальна ідея нової навчальної програми базується на реалізації функціонального, системно-структурного та екологічного підходів і полягає у формуванні природничо-наукової компетентності випускників шляхом засвоєння знань про живу природу як цілісну систему, розвитку ціннісних орієнтацій у ставленні до природи. Оволодіння навчальним матеріалом за новою програмою має забезпечити досягнення учнями рівня очікуваних результатів навчання, необхідного

для їх оцінювання у формі зовнішнього незалежного оцінювання з біології та екології.

Нові навчальні програми позбавлені жорсткого поурочного поділу і дають право викладачу творчо підходити до реалізації їх змісту, самостійно обирати послідовність розкриття навчального матеріалу в межах одного навчального року, але так, щоб не порушувалась логіка його викладу, змінювати орієнтовну кількість годин, передбачених програмами для вивчення тем або розділів.

Тематична оцінка виставляється з урахуванням поточних оцінок за різні види навчальних робіт, у тому числі лабораторні (практичні) роботи. З огляду на це у кожного учня має бути оцінка за виконання, як мінімум, однієї з лабораторних (практичних) робіт, передбачених програмою у змісті певної теми.

З метою об'єктивного семестрового оцінювання, що здійснюється на підставі тематичного оцінювання, доцільно використовувати різні форми для проведення перевірки навчальних досягнень із різних тем: усне опитування, виконання самостійних робіт, тестування (письмове, усне, комп'ютерне), тематична контрольна робота. Для запобігання перевантаженню учнів не рекомендується проведення тематичної контрольної роботи з біології в кінці семестру. **Проведення семестрової контрольної роботи програмами з біології не передбачено.**

Зміст завдань для перевірки навчальних досягнень з теми має відповідати очікуваним результатам навчання учнів, визначеним програмою, та критеріям оцінювання. Завдання для перевірки навчальних досягнень мають опиратися не тільки на базові знання учнів, а й на вміння їх застосовувати. **Обов'язковим елементом тематичної контрольної роботи мають бути завдання з короткою та розгорнутою відповіддю.**

ХІМІЯ

Предмет «Хімія» у 2018/2019 навчальному році віднесено до групи предметів «Природничі науки». Вивчається протягом трьох років на I-III курсах. **На вивчення предмета відводиться 122 години.**

Вивчення предмета «Хімія» у 2018/2019 навчальному році здійснюватиметься за такими навчальними програмами:

I курс – навчальна програма «Хімія. 10-11 клас. Рівень стандарту», затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 № 1407;

II-III курс – за навчальними програмами, затвердженими наказом МОН України від 14.07.2016 № 826, та на тих самих умовах, що й минулого року.

Вивчення хімії на рівні стандарту спрямоване на подальше формування у випускників наукового світогляду, хімічної культури як складника загальної культури сучасної людини і розвитку їхнього творчого потенціалу задля успішної соціалізації в сучасному суспільстві. Оволодіння навчальним матеріалом за новою програмою має забезпечити досягнення учнями рівня очікуваних результатів навчання, необхідного для їх оцінювання у формі зовнішнього незалежного оцінювання з хімії.

Нові навчальні програми позбавлені поурочного поділу. Викладач може самостійно розподіляти навчальні години і визначати послідовність розкриття навчального матеріалу в межах окремої теми, але так, щоб не порушувалась логіка його викладу.

Навчальні програми містять перелік очікуваних результатів навчання – це орієнтир викладача на досягнення мети освітнього процесу на відповідному змісті зазначених тем програми. Така структура навчальної програми полегшить планування цілей і завдань уроків, дасть змогу виробити адекватні методичні підходи до проведення навчальних занять, поточного й тематичного оцінювання.

За новою навчальною програмою з хімії на I курсі вивчатимуться органічні речовини, на II-III – неорганічні речовини.

Хімія – наука теоретично-експериментальна, тому виконання теоретичної і практичної частин навчальної програми є обов'язковим. Формування в учнів практичних та дослідницьких компетенцій у процесі учнівського експерименту є важливою складовою навчання хімії. Чинною програмою передбачено два види такого експерименту: лабораторні досліди і практичні роботи та визначені їхні тематика та кількість. Викладач має право на свій розсуд доповнювати хімічний

експеримент, проводити його за обґрунтованою власною методикою й технологічними картками, враховуючи можливості кабінету хімії та беручи до уваги токсичність речовин і правила безпеки. Практична робота – це вид самостійної роботи, яка виконується після вивчення певної підтеми чи/або теми. Вона сприяє закріпленню отриманих теоретичних знань у практичних ситуаціях, розвитку інтелектуальних умінь (аналізувати, порівнювати, узагальнювати, робити висновки), а також формуванню й удосконаленню вмінь щодо планування, організації та виконання хімічного експерименту.

Виходячи з можливостей кабінету хімії та беручи до уваги токсичність речовин і правила безпеки, викладач на свій розсуд може доповнити хімічний експеримент, як демонстраційний, так і лабораторний. Окрім цього, частину демонстрацій можна здійснювати, використовуючи 3D-моделювання або віртуальне експериментування.

Формуванню компетентностей учнів сприяє виконання ними навчальних проектів, орієнтовні теми яких (для вибору) наведено в окремій рубриці програми. Викладач і учні можуть пропонувати і власні теми.

Упродовж року учень обов'язково виконує один навчальний проект (індивідуальний або груповий) із предмета.

ГЕОГРАФІЯ

Предмет «Географія» у 2018/2019 навчальному році віднесено до групи предметів «Природничі науки».

Він може вивчатися за двома схемами:

- три роки навчання – I-III курси;
- два роки навчання – II-III курси.

Вивчення предмета «Географія» у 2018/2019 навчальному році здійснюватиметься за такими навчальними програмами:

I курс – навчальна програма «Географія 10-11 класи (рівень стандарту)», затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 № 1407 (при трирічному терміні вивчення);

II-III курс – за навчальними програмами, затвердженими наказом МОН України від 14.07.2016 № 826, та на тих самих умовах, що й минулого року.

Зміст нової програми з географії базується на принципах науковості, неперервності й наступності географічної освіти, її інтеграції на основі внутрішньопредметних і міжпредметних зв'язків, гуманізації, гуманітаризації, диференціації навчального матеріалу. Оволодіння навчальним матеріалом за новою програмою має забезпечити досягнення учнями рівня очікуваних результатів навчання, необхідного для їх оцінювання у формі зовнішнього незалежного оцінювання з географії.

Предмет «Географія» складається з двох частин:

«Географія: регіони та країни»,

«Географічний простір Землі».

На вивчення географії відводиться 87 годин: 52 години – для вивчення першої частини, 35 годин – для вивчення другої частини.

Наведений у програмі перелік країн для вивчення є орієнтовним. Викладачу надається право додавати для детальнішого ознайомлення інші країни, які відповідають інтересам навчального закладу з огляду на його можливі міжнародні зв'язки, а також пріоритетам зовнішньої політики України з урахуванням сучасної політико-економічної ситуації у світі.

Курс географії має чітко визначену практичну спрямованість, яка реалізується в ході виконання практичних робіт, аналітичних завдань та досліджень. **Програмою передбачено виконання 7 практичних робіт (I частина) і 10 робіт (II частина).** Обов'язковими для оцінювання в кожному семестрі є дві практичні роботи на вибір викладача.

Тематика варіативних досліджень може бути змінена викладачем у рамках вивчення відповідної теми. **Із запропонованої тематики досліджень учень за бажанням вибирає 1-2 дослідження (упродовж року) та виконує його індивідуально або у групі.** Результати дослідження презентуються учнями й оцінюються викладачем під час захисту чи представлення.

У програмі подано орієнтовний розподіл годин за розділами і темами. Викладач може на власний розсуд змінити розподіл годин між темами.

Вивчення курсу «Географія» передбачає два види контролю:

поточний – контроль під час вивчення теми (усне опитування, тестування, самостійні та практичні роботи, захисти проектів і проведених досліджень тощо);

підсумковий – контроль наприкінці вивчення розділу (теми) (усні та письмові роботи, тести, бесіди тощо).

Оцінюючи результати навчальної діяльності учнів з географії, необхідно враховувати рівень засвоєння теоретичних знань і сформованості практичних умінь, досвід творчої діяльності.

ІНФОРМАТИКА

Метою навчання інформатики є продовження формування в учнів інформаційної культури та інформатичної компетентності для реалізації їх творчого потенціалу та соціалізації у суспільстві завдяки здатності до ефективного використання засобів сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Предмет «Інформатика» у 2018/2019 навчальному році відноситься до вибірково-обов'язкових предметів. Він може вивчатися за двома схемами:

- тільки один рік навчання;
- два (три) роки навчання.

Вивчення предмета «Інформатика» у 2018/2019 навчальному році здійснюватиметься наступним чином:

І курс – за навчальною програмою «Інформатика 10-11 класи (рівень стандарту)», затвердженою наказом Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 № 1407,

на ІІ-ІІІ курсі предмет «Інформатика» не вивчатиметься.

Програма розрахована на вивчення інформатики як вибірково-обов'язкового предмета навчального плану в обсязі до 105 годин, з яких 35 годин складає інваріантний базовий модуль.

Основою навчання інформатики є базовий модуль, на вивчення якого відводиться 35 годин, що є мінімально допустимою нерозривною структурною одиницею програми, **рознесення вивчення базового модуля на два роки не допускається.**

Вибіркові модулі для розширення курсу викладач добирає відповідно до профілю навчання закладу, запитів, індивідуальних інтересів і здібностей учнів, матеріально-технічної бази та наявного програмного забезпечення. Поєднання модулів повинно забезпечувати необхідну ступінь гнучкості та свободи у відборі і комплектації необхідного конкретного навчального матеріалу для навчання учнів і реалізації дидактичних цілей. Кількість та тематика варіативних модулів погоджується методичною службою закладу освіти.

Очікувані результати навчання вказано у змістовому розділі програми для кожної теми курсу. Час, що необхідний для досягнення цих результатів, визначається викладачем, залежно від рівня попередньої підготовки учнів, обраної методики навчання, наявного обладнання та особливостей того чи іншого напряму й профілю навчання. За необхідності викладач може змінювати порядок вивчення тем, не порушуючи змістових зв'язків між ними.

Зміст усіх практичних робіт має добиратися таким чином, щоб тривалість роботи за комп'ютером відповідала чинним санітарно-гігієнічним нормам. Методика проведення кожного уроку визначається викладачем. Проектну діяльність та розв'язування компетентнісних задач у програмі інформатики можна застосовувати під час вивчення різних тем. Виконання навчальних проектів дозволяє викладачу розширити рамки теми, а учню – проявити свої творчі здібності. Проектні завдання в курсі інформатики виконуються в невеликих групах, а компетентнісні завдання – індивідуально.

Формами оцінювання в інформатиці можуть бути:

- виконання завдань практичного змісту;
- тестування за допомогою програмних засобів або онлайнових сервісів;
- врахування особистих досягнень в опануванні інформаційних технологій;
- співбесіда як доповнення до тестування або практичної роботи;
- взаємоконтроль учнів у парах або групах та самооцінка.

Обов'язковою передумовою успішного виконання вимог Програми є практична діяльність учнів на кожному уроці, необхідною передумовою якої є

індивідуальний доступ кожного учня до роботи з персональним комп'ютером та підключення комп'ютерного класу до швидкісного Інтернету.

Обладнання навчального приміщення (класу, кабінету) має відповідати вимогам (технічним, санітарно-гігієнічним, педагогічним тощо), викладеним у Положенні про кабінет інформатики та інформаційно-комунікаційних технологій навчання загальноосвітніх навчальних закладів, Державних санітарних правилах та нормах щодо влаштування і обладнання кабінетів комп'ютерної техніки в навчальних закладах та режим праці учнів на персональних комп'ютерах, технічним специфікаціям навчального комп'ютерного комплексу для кабінету інформатики, навчального комп'ютерного комплексу (мобільного) та інтерактивного комплексу (інтерактивної дошки, мультимедійного проектора) для загальноосвітніх навчальних закладів.

ТЕХНОЛОГІЇ

Предмет «Технології» у 2018/2019 навчальному році відноситься до вибірково-обов'язкових предметів. Він може вивчатися за двома схемами:

- тільки один рік навчання;
- два (три) роки навчання.

Навчальна програма «Технології» (рівень стандарту) має модульну структуру і складається з десяти обов'язково-вибіркових навчальних модулів, з яких обираються не більше трьох, для вивчення упродовж навчального року (двох-трьох): «Дизайн предметів інтер'єру», «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва», «Дизайн сучасного одягу», «Краса та здоров'я», «Кулінарія», «Ландшафтний дизайн», «Основи підприємницької діяльності», «Основи автоматики і робототехніки», «Комп'ютерне проектування», «Креслення». **На вивчення обраних навчальних модулів відводиться від 35 (один модуль) до 105 годин (три модулі).**

Навчальний модуль, за своїм змістовим наповненням, є логічно завершеним навчальним (творчим) проектом, який учні виконують колективно або за іншою формою, визначеною викладачем. Структура модуля складається з очікувань навчально-пізнавальної діяльності учнів, алгоритму проектної діяльності учнів та орієнтовного переліку творчих проектів.

Вивчення предмета «Технології» у 2018/2019 навчальному році здійснюватиметься за такими навчальними програмами:

І курс – навчальна програма «Технології 10-11 класи (рівень стандарту)», затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 № 1407;

ІІ-ІІІ курс – за навчальними програмами, затвердженими наказом МОН України від 14.07.2016 № 826, та на тих самих умовах, що й минулого року.

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів згруповано за трьома компонентами: знаннєвим, діяльнісним, ціннісним.

Орієнтовний перелік об'єктів проектно-технологічної діяльності учнів – це навчальні та творчі проекти учнів, які можна виконувати за допомогою будь-якої технології з представлених у змісті програми, з відповідним добором конструкційних матеріалів, плануванням робіт, необхідних для створення виробу від творчого задуму до його практичної реалізації.

Перелік об'єктів проектно-технологічної діяльності учнів є орієнтовним та може бути доповнений виробами (проектами) відповідно до матеріально-технічної бази та вподобань учнів.

Кількість годин на опанування проекту викладач визначає самостійно залежно від складності виробу та технологій обробки, що застосовуються під час його виготовлення.

КУРСИ ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО СПРЯМУВАННЯ

Відповідно до Типових навчальних планів загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською мовою і вивченням етики чи курсів духовно-морального спрямування (додаток 13 до наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 03.04.2012 № 409 в редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 29.05.2014 № 664) у 2018/2019 навчальному році продовжується вивчення предметів та курсів духовно-морального спрямування за

рахунок **інваріантної та варіативної складової.**

У листі МОН України від 16.05.2013 № 1/9-324 наведено перелік програм курсів духовно-морального спрямування, що можуть викладатися в закладах загальної середньої, професійної (професійно-технічної) освіти: **«Основи християнської етики», «Розмаїття релігій і культур світу», «Історія релігій», «Історія релігій світу і духовна культура», «Історія світових релігій», Християнська етика в українській культурі», «Основи православної культури», «Основи християнської моралі та етики» та ін.**

Сьогодні учнівська молодь має можливість вивчати більше 24 предметів морально-духовного спрямування за вибором, що мають гриф Міністерства освіти і науки України.

Триватиме вивчення курсів духовно-морального спрямування за програмами, рекомендованими Міністерством освіти і науки України: **«Біблійна історія та християнська етика» (1–11 класи) *(архиєпископ Филип, Євнух М.Б., І.Ковровський та ін.)*, «Етика: духовні засади» (для учнів 5-11 класів) (*авторський колектив учителів Українського коледжу імені В.О.Сухомлинського під керівництвом В.М. Хайруліної*).**

Курси духовно-морального спрямування є дисциплінами передусім світоглядного, культурного та освітньо-виховного спрямування, що вибудовуються як фундамент буттєвих цінностей сучасної людини. Вони не є вченням віри, не передбачають вивчення релігійних обрядів, і не повинні ставити за мету залучення до певної конфесії. Вивчення цих предметів передбачає виховання в учнів поваги до свободи совісті, релігійних та світоглядних переконань інших людей; здатності до співжиття в полікультурному та поліконфесійному українському суспільстві.

Викладання предметів духовно-морального спрямування можливе лише за умови письмової згоди батьків та за наявності підготовленого викладача. При цьому слід інформувати батьківську громадськість про особливості вивчення цих предметів, давати їм можливість відвідувати уроки й позаурочні заходи.

Зміст курсів духовно-морального спрямування **не може нести катехізацію, неприпустимим є також нав'язування викладачем учнівській молоді власних поглядів у ставленні до тих чи інших церков, примусу учнів до молитви під час уроків, відвідування церковних служб тощо.**

Відповідно до Рішення Колегії Міністерства освіти і науки України від 29.06.2006 № 8/1-2 «Про концептуальні засади вивчення в загальноосвітніх навчальних закладах предметів духовно-морального спрямування» курси духовно-морального спрямування можуть викладатися за рахунок варіативної частини; як курс за вибором. Оцінки на факультативних заняттях не ставляться. Для проведення факультативних занять із зазначених предметів необхідно не менше 8 бажаючих.

Звертаємо увагу викладачів на суттєву відмінність християнської етики від світської етики. Це дисципліна про християнську мораль, про правила життя **згідно з Біблією.** Результатом вивчення курсів духовно-морального спрямування є формування в учнів християнських моральних чеснот.

Рекомендуємо сучасні **дидактичні вимоги** до уроків духовно-морального спрямування.

Урок розпочинається вступною **організаційною частиною,** мета якої – створення духовної атмосфери християнського спілкування. **Етап актуалізації особистісного досвіду** учнів передбачає врахування їхніх життєвих пріоритетів, емоційного налаштування та читацьких інтересів. На цьому етапі доцільне використання яскравої наочності, інтерактивних вправ, індивідуальних повідомлень, цікавих життєвих історій, уривків з літературних творів. **Етап актуалізації опорних знань** може реалізуватись через перевірку домашнього завдання, повторювальну бесіду, індивідуальні відповіді, міні-самостійну роботу з розгорнутою відповіддю на запитання або тестами. **Етап мотивації навчальної діяльності** передбачає можливу участь учнів у формулюванні теми і мети уроку, первинне ознайомлення з ключовим Біблійним віршем, формування плану уроку, пам'яток щодо певних видів навчальної діяльності, створення проблемних ситуацій. **На етапі засвоєння нових знань, формування опорних умінь і навичок** необхідно забезпечити активну взаємодію

викладача та учнів, поєднання індуктивного та дедуктивного способів засвоєння нових знань, врахування вимог вікової психології щодо дозування нової інформації для сприймання на слух, підвищення ролі евристичної бесіди в засвоєнні нових знань та формуванні опорних умінь і навичок, ефективну роботу зі Святим Письмом, зокрема опорною Біблійною історією. **На етапі закріплення навчальних досягнень** ефективними є читання, обговорення та аналіз повчальних оповідань, інтелектуальні, рольові та ділові ігри, робота з образотворчою наочністю, матеріалами хрестоматії, прослуховування та виконання пісень духовного змісту, інтерактивні вправи, етичні практикуми, міні-проекти, закріплення змісту ключового Біблійного вірша. Характерними особливостями **етапу узагальнення та систематизації набутих компетентностей** є підсумкова бесіда, складання узагальнювальних таблиць та схем, ребусів, кросвордів, самостійна робота за завданнями в робочому зошиті. **Під час підсумкової частини уроку** слід використовувати питання типу: «Найбільше на уроці мене вразило…», «Після уроку я хотів би в собі змінити…», «Після уроку я зрозумів…».

Основною роботою на уроках християнської етики повинно бути знайомство зі Святим Письмом. При цьому викладачу слід використовувати тексти, адаптовані для дітей: дитячу Біблію, Закон Божий для учнів, Біблійні оповідання. Важливо при викладанні предмета не обмежуватись чисто текстуальним ознайомленням із біблійним сюжетом чи євангельською подією, а на їх підставі вміти дати оцінку вчинкам з точки зору етичної вартості, моральної правди, і ці вартості впроваджувати в життя молодої людини. Щоб правильно пояснити зміст біблійних текстів, викладачам потрібно звертатися до класичної духовної літератури: тлумачення Біблії, Закону Божого. Уроки християнської етики повинні передавати християнські традиції українського народу, **а не народознавчі, що містять безліч язичницьких звичаїв та обрядів.**

При проведенні уроків християнської етики слід дотримуватися принципу доступності, посильності, що вимагає ретельного визначення обсягу навчального матеріалу і його характеру, щоб завдання, які ставляться перед учнями, були зрозумілими.

Важливого значення слід надавати використанню наочності на уроці. Використовуючи наочність, викладач християнської етики не повинен занадто деталізувати біблійний матеріал, перебираючи на себе функцію Творця (наприклад, зображення створення світу). **Наочність, що використовується на уроці, повинна бути високохудожньою.**

Не допускається наочність, що може показати Творця у непривабливому чи карикатурному вигляді. Не слід під час інсценізації виконувати роль Бога. Його голос має звучати за кадром, за сценою.

Особливості викладання курсів духовно-морального спрямування передбачають відповідні вимоги до професійної підготовки вчителя та його поведінки.

Програмами обов'язково передбачено години ***резервного часу***, котрі викладач використовуватиме на власний розсуд.

Згідно з Інструкцією з ведення ділової документації у закладах I-III ступенів (наказ Міністерства освіти і науки України від 23.06.2000 № 240) календарне планування навчального матеріалу здійснюється викладачем безпосередньо в навчальних програмах. Можна користуватись також окремими брошурами, зробленими на основі навчальних програм. На основі календарних планів викладачі розробляють поурочні плани, структура і форма яких визначається ними самостійно. Крім того, викладач на свій розсуд може об'єднувати уроки узагальнення і тематичний контроль, зробивши відповідні записи в журналі.

Повний текст Інструктивно-методичних рекомендацій щодо вивчення в закладах загальної середньої освіти навчальних предметів у 2018/2019 навчальному році читайте в листі Міністерства освіти і науки України від 03.07.2018 № 1/9-415.

ПРОФЕСІЯ – СЬОГОДНІ, КАР'ЄРА – ЗАВТРА, УСПІХ – ЗАВЖДИ

Ольга Лісун,
методист НМЦ ПТО у Сумській області

Таке гасло системи професійної (професійно-технічної) освіти діє на сучасному етапі. За результатами регіонального моніторингового дослідження спостерігається тенденція до зниження престижності робітничих професій через невисокий рівень оплати праці, відсутність соціального пакету, низьких показників працевлаштування випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти (71-74%).

ПРОЕКТ «СТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ СУМСЬКОГО ЦЕНТРУ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ»

Ініціатор проекту – Самойленко Н.Ю., кандидат педагогічних наук, директор Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Сумській області.

Мета проекту:

- створення інформаційно-координаційного середовища через діяльність центру розвитку професійної кар'єри у ПТНЗ на веб-сайті НМЦ ПТО у Сумській області;
- відкриття центрів розвитку професійної кар'єри в закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Завдання проекту:

- формування якостей молодого фахівця;
- адаптація до сучасних вимог ринку праці;
- інформаційно-консультативна підтримка учнівської молоді в успішному плануванні власної кар'єри;
- реальна допомога випускникам у працевлаштуванні.

Термін реалізації проекту – 2018-2019 роки.

Учасники:

- Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Сумській області (координатор проекту);
- державні професійно-технічні навчальні заклади Сумської області;
- обласний центр зайнятості;
- соціальні партнери закладів.

Розроблено дорожню карту проекту «Створення та діяльність Сумського центру розвитку професійної кар'єри».

Презентовано мотиваційний відео-ролик.

Створено сторінку «Центр розвитку професійної кар'єри» на сайті НМЦ ПТО у Сумській області.

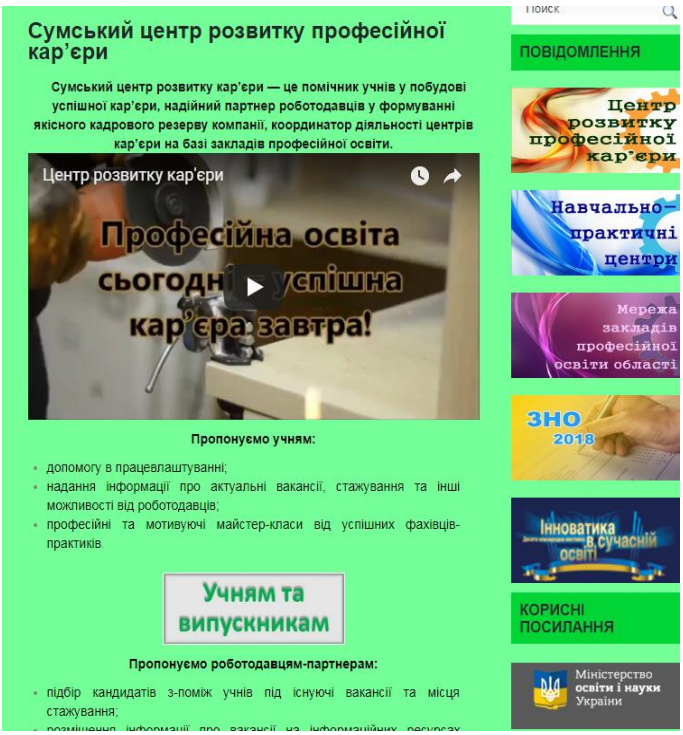

Скриншот сторінки сайту НМЦ ПТО у Сумській області

Очікувані результати проекту:

- забезпечення інформаційно-консультативної підтримки щодо планування професійної кар'єри учнів;
- залучення до дієвої співпраці роботодавців у частині працевлаштування випускників закладів;
- підняття престижності навчання за робітничими професіями;
- сприяння плануванню успішного кар'єрного розвитку учнівської молоді шляхом активізації діяльності центрів розвитку професійної кар'єри в закладах професійної (професійно-технічної) освіти області.

ВІДКРИТО ПЕРШИЙ ЦЕНТР РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ

СПРИЯННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЮ МОЛОДІ ПЕРШИМ РОБОЧИМ МІСЦЕМ

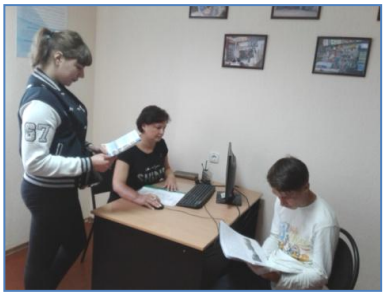

ВСТАНОВЛЕННЯ ПРОГРАМНО-АПАРАТНОГО КОМПЛЕКСУ «МОТИВАЦІЙНИЙ ТЕРМІНАЛ РОЗВИТКУ ЗАЦІКАВЛЕНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ»

ПРОВЕДЕННЯ СПІЛЬНИХ СЕМІНАРІВ, НАРАД КЕРІВНИКІВ ПІДПРИЄМСТВ РЕГІОНІВ, УКЛАДАННЯ УГОД ПРО СПІВРОБІТНИЦТВО

У РОМЕНСЬКОМУ ВИЩОМУ ПРОФЕСІЙНОМУ УЧИЛИЩІ

ЕКСКУРСІЇ НА ПІДПРИЄМСТВА

ЗУСТРІЧІ З РОБОТОДАВЦЯМИ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЕРШИМ РОБОЧИМ МІСЦЕМ

Рекомендуємо

ІНТЕРНЕТ-РЕСУРС ЦЕНТРУ КАР'ЄРИ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Інна Кіхтенко,
методист НМЦ ПТО у Сумській області

«Якщо Вас немає в Інтернеті, вважайте, що Ви не існуєте..»
Білл Гейтс

Електронні ресурси є важливою складовою інформаційного забезпечення освітнього процесу. За даними останніх статистичних досліджень, найактивнішими користувачами Інтернету залишається молодь у віці від 16 до 24 років – це та категорія, задля якої направлена діяльність центрів кар'єри закладів професійної (професійно-технічної) освіти, тому в сучасних умовах їх діяльність неможлива без наявності Інтернет-ресурсу.

Інтернет-ресурс центру кар'єри закладу П(ПТ)О може бути створений у вигляді Web-сторінки у структурі Web-сайту закладу, окремого Web-сайту чи блогу, розміщеного на Web-сервері з індивідуальною адресою, сторінки центру кар'єри в соціальній мережі.

Кожен із варіантів має свої особливості:

- *Web-сторінка в структурі Web-сайту закладу* – користується іміджем та авторитетом сайту закладу, не потребує додаткових фінансових затрат, постійного оновлення, використовує дизайн Web-сайту закладу;
- *окремий Web-сайт чи блог* – потребує додаткових фінансових вкладень (можна обрати безкоштовний сервіс, але з мінімальним хостингом), постійного оновлення (напівпорожній сайт – це антиреклама справи) та формування позитивного іміджу сайту, завоювання авторитету;
- *сторінка центру кар'єри в соціальній мережі* – необмежена кількість відвідувачів, можливість спілкування (обговорення, опитування, реальні відгуки тощо), можливість використання вірусного контенту (швидке поширення корисної для користувача інформації), відсутня структура.

Сторінки в соціальних мережах і основний Web-ресурс повинні працювати синхронно, щоб поширювати інформацію, тому необхідно підтримувати баланс.

Яким би не був Інтернет-ресурс, на ньому мають відображатися всі напрямки діяльності центру кар'єри закладу професійної (професійно-технічної) освіти і з учнями, і з роботодавцями. Тобто допомогти учням та випускникам у пошуках роботи, у формуванні кар'єрної, підприємницької компетентностей, а роботодавцю – сформувати якісний кадровий резерв компанії.

Рекомендована структура веб-ресурсу центру кар'єри:

- головна сторінка;
- про нас;
- нормативно-правове забезпечення центру;
- новини, анонси заходів, подій;
- плани роботи;
- сторінка учня, випускника;
- сторінка роботодавця, соціального партнера;
- контакти, зворотній зв'язок;
- сайти з пошуку роботи.

Головна сторінка – візитна картка ресурсу, надає користувачеві інформацію про зміст, структуру центру кар'єри тощо. На головній сторінці можуть розміщуватися новини, анонси заходів, інформація про проекти, що реалізує центр, та інша цікава інформація для різних категорій користувачів (учні, випускники, потенційні роботодавці, соціальні партнери, педагоги).

Про нас – розділ про створення, відкриття центру, завдання, напрями діяльності, кадровий склад тощо.

Нормативно-правове забезпечення центру кар'єри – місце розміщення нормативно-правової документації: положення, наказ про створення, план роботи центру на рік, місяць, звітність.

Новини центру кар'єри, анонси заходів, подій – окрема сторінка або поєднана з головною сторінкою. На цій сторінці висвітлюється інформація про проведені тренінги, семінари, зустрічі з роботодавцями тощо. Розділ повинен постійно оновлюватися.

Плани роботи – окрема сторінка або поєднана з розділом «Нормативно-правове забезпечення центру кар'єри», висвітлюються плани роботи центру на рік, місяць, звітність .

Сторінка учня, випускника - розміщується інформація на допомогу учням шкіл, незайнятому населенню у виборі професії, зокрема алгоритм вибору професії, визначення схильності до професії, опис професій області, помилки щодо вибору професії, інформація для учнів, випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти про пошук роботи, можливості та поради щодо працевлаштування, побудови успішної кар'єри, інформаційна допомога для започаткування власної справи, мотиваційні та навчальні відео щодо розвитку підприємницьких навичок, правила складання резюме та їх зразки, наявні пропозиції з працевлаштування, інформація від роботодавців про вакансії, сервіси для пошуку роботи, можливості проходження практики, стажування тощо.

Сторінка роботодавця, соціального партнера – завдання сторінки залучити потенційного роботодавця до співпраці із закладом освіти: пропонує послуги центру в підборі кандидатів з-поміж учнів під існуючі вакансії та місця стажування, надає інформацію про вакансії на інформаційних ресурсах (Web-сайт закладу (центру кар'єри), сторінки закладу (центру кар'єри) в соціальних мережах, інформаційні стенди закладу освіти), надає можливість проведення тренінгів та майстер-класів для учнів від представників компанії, закликає до участі у формуванні змісту освітніх програм відповідно до потреб ринку праці. Доречно розташувати анкети, розроблені в Google forms, із пропозиціями для роботодавців (соціальних партнерів) щодо заповнення вакансій на підприємстві, проходження практики, стажування на підприємстві, участі у програмі розвитку професійних компетенцій учнів. Також надавати роботодавцю інформацію про випускників, освітні послуги, що надає заклад.

Сайти з пошуку роботи – окремий розділ або в структурі розділу «Сторінка учня, випускника».

Контакти, зворотній зв'язок – розміщено поштову адресу, схему проїзду, якщо Інтернет-ресурс розташовано на окремому Web-сайті, контактні телефони працівників центру, e-mail.

Зазначені вище розділи структури центру кар'єри є рекомендовані. Їх перелік, кількість, розташування залежить від Web-ресурсу, де розташовується інформація центру кар'єри, та діяльності самого центру кар'єри закладу освіти.

Формула успіху діяльності центру кар'єри в мережі Інтернет:

вдалий Інтернет-ресурс + стандартні структурні елементи WEB-ресурсу + творчість та оригінальність = успіх.

Безперечно, Інтернет-ресурс має бути зручним у користуванні; наповненим цікавим, корисним контентом.

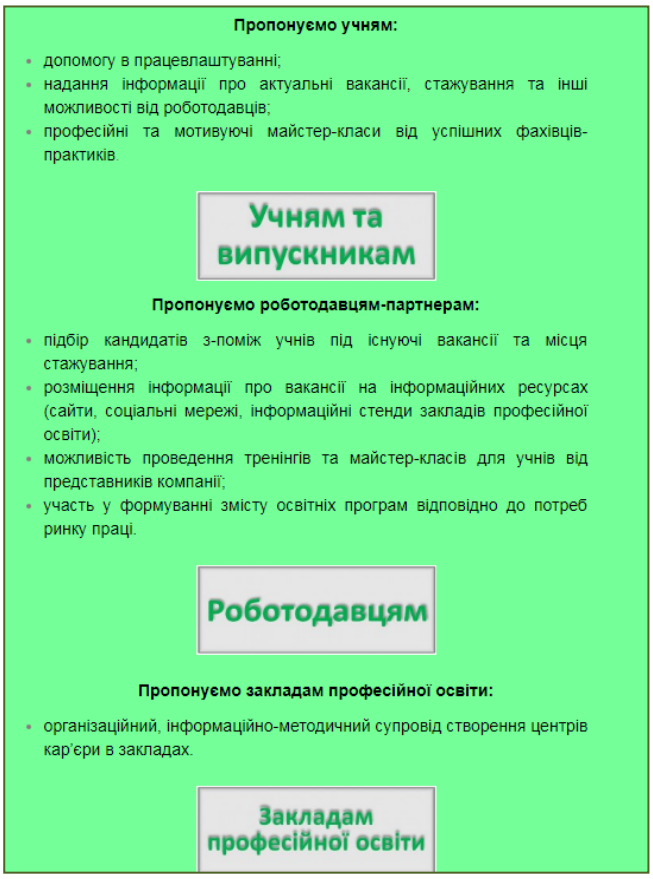

Поради бібліотекарю

ФОРМУВАННЯ НОВОЇ МОДЕЛІ БІБЛІОТЕКИ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Ольга Лісун,
методист НМЦ ПТО у Сумській області

Сучасна бібліотека системи професійної освіти – інститут, що забезпечує функціонування системи поширення інформації, знань і культури, навчаючи своїх учнів користуватися цими можливостями. Бібліотеки не лише забезпечують максимальний обсяг інформації з вільним і рівним доступом до неї, але й створюють комфортне інтелектуальне середовище, здатне залучати нових читачів.

Метою даної статті є методична допомога бібліотекарям області щодо формування нової моделі бібліотеки в сучасному закладі професійної освіти.

Сьогодні бібліотека професійної освіти – з одного боку ринок інформації та інформаційних послуг, з другого – заклад високого соціокультурного середовища. Нинішньому користувачеві потрібен повноцінний бібліотечний сервіс, представлений новими носіями інформації, електронними каталогами, засобами комунікації та сучасним високотехнологічним обладнанням.

Відповідно до технологічних вимог провадження освітньої діяльності рівень забезпечення вважається 100% при наявності підручників, навчальних посібників, електронних видань із розрахунку не менш як один примірник на п’ять осіб фактичного контингенту учнів. Для вибіркових навчальних дисциплін допускається використання навчальних матеріалів лише в електронній формі.

На сучасному етапі оснащення бібліотек комп’ютерами обов’язкове, традиційне бібліотечне обслуговування тісно поєднується із сервісами електронної бібліотеки та медіатеки.

Як приклад, бібліотека ДНЗ «Сумське міжрегіональне вище професійне училище» оснащена ксероксом, комп’ютером, підключеним до мережі Інтернет. Бібліотекар Світлана Садовнича працює над створенням нового формату бібліотеки шляхом зонування бібліотечного простору, де учні поєднують пізнання з дозвіллям та розвитком творчих здібностей, спілкуються, навчаються, проводять у бібліотеці вільний час. Модель бібліотеки з виокремленими зонами роботи та відпочинку максимально враховує запити та інтереси читачів. Кожен учень займає свій рівень – певну зону «розкритого» простору, при цьому зонування не має «жорстких» кордонів, кожен читач при бажанні зможе вільно переходити з рівня на рівень, поки не знайде для себе зручне місце.

Зона Інтернет оснащена сучасною комп'ютерною технікою, користувачі можуть працювати на комп'ютері, створювати документи, користуватися електронною поштою, слухати аудіо книги, спілкуватись он-лайн. У цій же зоні можна працювати над будь-яким проектом, створити електронну презента-цію, підготувати реферат, виконати письмову роботу, сканувати, копіювати та роздруко-вувати матеріали – усе це безкоштовно і цілком доступно. Учні слухають музику, переглядають фільми, вивчають іноземні мови.

Зона креативної творчості «Декупаж» створена для виявлення талантів учнів, розвитку художніх здібностей, вихованню естетичного смаку, активного дозвілля. Особливістю є те, що працюють учні, які ніколи в житті не займалися технічною, декоративно-прикладною та художньою творчістю. Вони розкривають у собі таланти, про які навіть і не здогадувались, починають відчувати красу мистецтва і природи. Створюють своїми руками цікаві вироби: зразки художньої творчості, беруть активну участь у різноманітних творчих оглядах, конкурсах, виставках, де демонструються досягнення та отримуються визнання. Усі вироби створюються із залишків та відходів будівельних робіт. Це лаки, грунтовки, фарби,

пінопласти, шпаклівки, туби з-під шпалер та ін.

Учні, що оволодівають будівельними професіями, навчаються не лише будувати житло, а й розумітися на інтер'єрах та дизайнах приміщень будинків, офісів.

Зона буккросингу – це участь у міжнародному громадському русі, що діє за принципом соціальних мереж. Учні реєструються на сайті, створюють книжкові шафи в бібліотеці та в навчальному закладі, пропагують українську літературу та культуру у світі. У зоні буккросингу йде обмін книгами та періодичними виданнями різної тематики. Читачі поповнюють книжкові полиці літературою зі своїх домашніх бібліотек.

Зона бібліокафе з цікавими та «смачними» книгами і журналами. Учні ознайомлюються з різноманітними рецептами, пригощають своїми кулінарними виробами, виготовленими власноруч.

Бібліотеки інтегровані у всі сфери життя людини і суспільства: освіту, науку, культуру, виробництво та управління. Це єдина інституція, що надає безкоштовний доступ до інформації, знань та електронних послуг. Створення комфортного середовища, упровадження зонування бібліотечного простору, використання інформаційно-комунікативних технологій забезпечує надання широкого спектру традиційних та інноваційних послуг. Бібліотека перестає бути місцем, де зберігаються книги, а стає дійсно центром спілкування, комфортним і максимально зручним для відвідувачів із можливістю реалізувати власні культурно-освітні, дозвільні, інтелектуальні потреби та ідеї.

Каталогізація бібліотечних записів однозначно полегшує роботу бібліотекарів. Найбільш відомою автоматизованою системою для великих бібліотек є АБІС – (Автоматизовані бібліотечні інформаційні системи) – системи планування ресурсів підприємств для бібліотеки, що використовуються для відстеження бібліотечних фондів, від їх замовлення та придбання до видачі відвідувачам бібліотек.

Електронний каталог бібліотеки містить спрощений набір функцій, що дозволяють систематизувати фонд бібліотеки, а також відслідковувати наявність/відсутність художньої та методичної літератури.

Електронний каталог – це каталог, занесений до комп'ютерної мережі, що працює в режимі реального часу та надається в розпорядження користувачів. Він розкриває склад та зміст друкованих, електронних, аудіовізуальних документів, забезпечує вільний доступ до інформаційних ресурсів бібліотеки та потрібен для реалізації багатоаспектного інформаційного пошуку. Електронний каталог об'єднує в собі функції алфавітного, систематичного та предметного каталогів.

Електронний каталог бібліотеки спрощує роботу бібліотекаря, оскільки дозволяє контролювати рух книжкового фонду, швидко знайти необхідні видання. Бібліотеки закладів професійної освіти Сумської області можуть запроваджувати Електронний каталог бібліотеки, створений у системі *Microsoft Office Access* [ekses].

База даних бібліотеки освітньої установи передбачає створення: електронного каталогу методичних напрацювань педагогічних працівників за напрямами підготовки, електронного каталогу підручників із предметів загальноосвітньої підготовки, електронного каталогу підручників із предметів професійної підготовки, електронної картотеки газетно-журнальних статей та науково-методичної літератури.

Електронний каталог бібліотеки закладу професійної освіти зведе до мінімуму ручні процеси бібліотечного працівника.

Алгоритм щодо створення електронного каталогу

А) Електронний каталог основного фонду

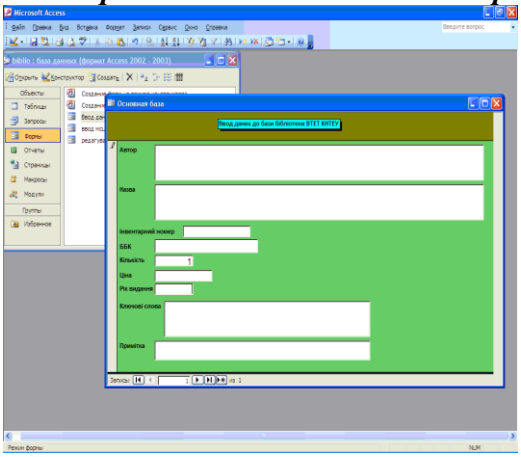

Заповнюємо чисті поля. З поля на поле переходимо, користуючись кнопкою **Tab.**

Автор. Це поле є обов'язковим! Якщо автор книги не вказаний, то ми пишемо: колектив авторів, закони України, збірник творів, довідник тощо, вибираючи те, що нам підходить.

Назва. Повністю вказуємо назву книги з підзаголовком, якщо він є.

Інвентарний номер. Указуємо інвентарний номер, під яким книга записана в інвентарній книзі.

УДК. Класифікуємо книгу згідно з системою бібліотечної класифікації, що застосовується в бібліотеці, УДК.

Кількість. Указуємо кількість примірників, що записана до інвентарної книги. Для літератури основного фонду це, звісно, 1 примірник.

Ціна. Указуємо вартість видання, записуючи гривні та копійки через кому.

Рік видання. Вказуємо рік видання книги.

Ключові слова. Вказуємо одне або декілька ключових слів, що випливають із змісту книги і значно полегшують потім пошук необхідних видань.

Примітка. Це поле заповнюємо у випадку, якщо книга списана, змінилась кількість примірників тощо, вказуючи номер акту, згідно з яким відбулись зміни.

Після того, як ми занесли до електронного каталогу одну книгу, переходимо на чисту сторінку, клікнувши на ►, щоб занести дані наступної і т.д.

У більш компактному вигляді база даних може бути переглянута у полі **Таблиці**, де перелік літератури поданий за загальним списком у зростаючому порядку інвентарних номерів.

Програма також дає можливість переглянути базу даних в алфавітному порядку за прізвищем автора, виставивши у графі **Avtor** відповідну позицію «Розташувати у зростаючому порядку».

Б) Електронний каталог газетно-журнальних статей

Клікнувши на ►, виходимо на чисті поля для заповнення бази даних. Заповнюємо чисті поля, з поля на поле переходимо, користуючись кнопкою **Tab.**

Автор. Для тематичної картотеки газетно-журнальних статей це поле **не** є обов'язковим. Тобто якщо автор статті не вказаний, то ми пропускаємо це поле, переходячи до наступного. **Назва статті**. Повністю вказуємо назву статті з підзаголовком, якщо він є. **Джерело**. Вказуємо видання, в якому вміщена стаття. **Галузь знань**. Указуємо, до якої галузі знань відноситься стаття. **Анотація**. Вказуємо дуже короткий зміст статті.

Після того, як ми занесли до електронного каталогу одну статтю, переходимо на чисту сторінку, клікнувши на ► , щоб занести дані наступної і т.д.

Перегляд бази даних газетно-журнальних статей у графі **Таблиці** має свої переваги. Розміщення назв статей, джерела або анотації в алфавітному порядку дозволяє одразу перевірити правильність оформлення бібліографічного запису, виявити помилки при введенні інформації до форм та відредагувати дані.

Таким чином, за допомогою бази даних ми маємо можливість:

- вести облік фонду літератури бібліотеки;
- реєструвати бібліографічні описи книжок, періодичних видань, підручників із можливістю друку каталожних карток;
- автоматизувати підготовку статистики та пошуку літератури, забезпечення закладу освіти підручниками;
- переглядати, що є наявним у фонді: за автором, назвою, за роком видання;
- складати звіт та проводити інвентаризацію;
- порахувати вартість фонду.

Створений каталог архівується та завантажується як файл Books.rar на сайт бібліотеки. Таким чином, користувачі бібліотеки закладу освіти в режимі он-лайн матимуть змогу вести пошук необхідних матеріалів, підручників, методичної літератури у фонді бібліотеки.

Оснащення приміщення бібліотеки сучасною комп'ютерною технікою, підключеною до мережі Інтернет та підвищення професійної компетентності бібліотекаря є основною умовою діяльності бібліотеки на сучасному етапі.

Актуально

ЗМІНИ ЛІЦЕНЗІЙНИХ УМОВ ПРОВАДЖЕННЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Єлизавета Ященкова,
методист НМЦ ПТО у Сумській області

Одним із загальних законів розвитку суспільства є закон підвищення якості населення, який полягає в тому, що кожне наступне покоління має більш високі індивідуальні, професійні якості в порівнянні з попереднім. Це визначається закономірностями розвитку науково-технічного та соціально-економічного прогресу.

Професійна освіта виступає гарантом індивідуального самовдосконалення, становить фундамент людського розвитку та прогресу суспільства, чим формує інтелектуальний, духовний, виробничий потенціал суспільства, яке на сьогодні відчуває потребу в людях високої кваліфікації, професійних і мобільних.

Основою освітньої діяльності у сфері професійної (професійно-технічної) освіти на сучасному етапі є нові Ліцензійні умови, що затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 р. № 347 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187».

Ліцензійні умови – це нормативно-правовий акт Кабінету Міністрів України, іншого уповноваженого законом органу державної влади, положення якого встановлюють вичерпний перелік вимог, обов'язкових для виконання ліцензіатом, та вичерпний перелік документів, що додаються до заяви про отримання ліцензії [1].

Ліцензіат – суб'єкт господарювання, який має ліцензію на провадження встановленого законом виду господарської діяльності [1].

Що ж повинен знати ліцензіат, тобто заклад професійної (професійно-технічної) освіти (далі – заклад П(ПТ)О), про оновлені Ліцензійні умови?

Освітня діяльність у сфері професійної (професійно-технічної) освіти – діяльність закладів професійної (професійно-технічної) освіти незалежно від типу і форми власності, що провадиться з метою підготовки (у тому числі первинної професійної підготовки та професійно-технічного навчання) здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти, перепідготовки та/або підвищення їх кваліфікації за професіями, які включені до Національного класифікатора професій ДК 003:2010, на рівнях професійної (професійно-технічної) освіти (першому (початковому) рівні, другому (базовому) рівні, третьому (вищому) рівні); закладів професійної (професійно-технічної) освіти іноземних держав або їх структурних підрозділів (філій), що утворюються і функціонують на території України, незалежно від виду такої діяльності [2, 3].

Національна рамка кваліфікації	Рівні професійної (професійно-технічної) освіти	Види підготовки для закладів П(ПТ)О другого атестаційного рівня	Види підготовки для закладів П(ПТ)О третього атестаційного рівня
2	Перший (початковий)	ПТН, ПрП	ПТН, ПрП
3	Другий (базовий)	ППП, ПК (до 5 розряду)	ППП, ПК (до 5 розряду)
4	Третій (вищий)	ПК (з 5 розряду)	ППП (підвищений розряд), ПК (з 5 розряду)

Постановою Кабінету Міністрів України від 10.05.2018 р. № 347 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187» внесено зміни до **підготовки іноземців та осіб без громадянства**. Зазначена діяльність підлягає ліцензуванню в установленому порядку.

У разі підготовки іноземців та осіб без громадянства заклади П(ПТ)О повинні мати: структурний підрозділ щодо роботи з іноземцями та особами без громадянства, до функцій якого, зокрема належить оформлення запрошень на навчання та забезпечення перебування іноземців та осіб без громадянства в Україні на законних підставах, та житлові приміщення, придатні для проживання іноземців та осіб без громадянства.

Заклади П(ПТ)О, що здійснюють підготовку іноземців та осіб без громадянства і мають намір у подальшому припинити здійснення такої підготовки, завершують освітню діяльність із підготовки іноземців та осіб без громадянства до закінчення циклу підготовки. При продовженні зазначеної діяльності заклади П(ПТ)О повинні до 31 грудня 2019 року пройти процедуру ліцензування.

Оновлено Ліцензійні умови **для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення.** Заклад П(ПТ)О повинен забезпечити доступність навчальних приміщень для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення, зокрема безперешкодний доступ до будівлі, навчальних аудиторій та об'єктів інфраструктури відповідно до державних будівельних норм, правил і стандартів, що повинно бути документально підтверджено фахівцем із питань технічного обстеження будівель та споруд, який має кваліфікаційний сертифікат, або відповідною установою, уповноваженою на проведення зазначених обстежень [2, 3].

Започатковано ліцензування освітньої діяльності закладом П(ПТ)О за первинною професійною підготовкою **із споріднених і близьких за технологічними процесами і засобами навчання професій**, які можуть виконуватися за умови, що одна із таких професій є базовою, а інші суміжними. За наявності дозволу засновника або вповноваженого органу управління освітою за місцезнаходженням закладу освіти ліцензіат, який провадить освітню діяльність у сфері професійної (професійно-технічної) освіти за первинною професійною підготовкою з окремих професій, може провадити освітню діяльність таким чином, щоб одна із професій була базовою, а інші – суміжними, якщо вони є спорідненими і близькими за технологічними процесами і засобами навчання та можуть виконуватися одночасно. При цьому такий ліцензіат повинен не перевищувати строк навчання та ліцензований обсяг [2, 3].

Зберігання документів, що подавалися до органу ліцензування на отримання ліцензії, забезпечує ліцензіат**.** Відповідальність за достовірність поданої інформації до органу ліцензування несе здобувач ліцензії (ліцензіат). Документи, що підтверджують **здійснення оплати** за видачу ліцензії, зберігаються відповідно до встановленого для них строку зберігання, але не менше десяти років.

Не вимагаються при ліцензуванні **дозвільні документи** про відповідність приміщень та матеріально-технічної бази санітарним нормам, вимогам правил пожежної безпеки, нормам з охорони праці.

Ліцензіат повинен відповідати вимогам щодо провадження освітньої діяльності у сфері професійної (професійно-технічної) освіти та дотримуватися вимог протягом усього періоду навчання.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про Ліцензування видів господарської діяльності».
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 10.05.2018 р. № 347 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187».
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності».

СКЛАДОВІ ФОРМУВАННЯ КОНТИНГЕНТУ ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Олена Матвієнко,
методист НМЦ ПТО у Сумській області

Основним завданням системи професійно-технічної освіти області є задоволення потреб особистості, суспільства і держави в освітніх послугах і навчання з урахуванням тенденцій формування регіонального ринку праці; забезпечення рівного доступу кожного громадянина до якісної професійної освіти і навчання впродовж життя.

Розрізненість інтересів бізнесу, регіону та навчальних закладів призводить до відокремлення ринку освітніх послуг і ринку праці та стає проблемою підготовки робітничих кадрів закладами професійно-технічної освіти області.

Здебільшого пропозиції щодо набору учнів орієнтуються на запити абітурієнтів та їх батьків, особисті зв'язки з підприємствами, установами, організаціями різних форм власності, що укладають договори на підготовку робітничих кадрів, надають місця для проходження виробничої практики та подальшого працевлаштування.

Незалежно від соціального статусу та матеріального становища абсолютна більшість людей розглядають отримання професійної освіти не тільки як своє конституційне право, а й як життєву необхідність.

В умовах стрімкого розвитку виробництва, при якому постійно відбуваються зміни технологічних процесів, попит на ринку праці змінюється. З метою визначення пріоритетів на регіональному ринку праці необхідним є проведення моніторингу стану підготовки робітничих кадрів та визначення молоді у виборі професій та працевлаштування випускників професійно-технічних навчальних закладів.

Головними задачами закладів професійно-технічної освіти є задоволення потреб роботодавців у робітничих кадрах та забезпечення якісної підготовки кваліфікованих робітників. У 2016 році в області створено Раду професійно-технічної освіти (стейкхолдерів), на засіданнях якої обговорювалися питання формування регіонального замовлення, потреба у кваліфікованих робітничих кадрах регіонального ринку праці, співпраця з роботодавцями та їх вимоги до якісної підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах області, розширення підготовки фахівців для наукоємких і високотехнологічних виробництв, забезпечення інформаційних технологій, розвиток договірних відносин між навчальними закладами та організаціями різних організаційно-правових форм, спрямованих на розширення підготовки кадрів на замовлення юридичних осіб із залученням матеріально-технічного і фінансового ресурсу замовника, забезпечення взаємодії органів управління освітою державного і регіонального рівнів, Департаменту освіти і науки та галузевих управлінь.

За результатами моніторингових досліджень та визначення пріоритетів на регіональному ринку праці заклади укладають договори з роботодавцями. Відповідно до **постанови Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 року № 784 «Про затвердження Порядку працевлаштування випускників професійно-технічних навчальних закладів, підготовка яких проводилася за державним замовленням»** укладаються двосторонні та багатосторонні договори, що є підставою для забезпечення випускників першим робочим місцем. Укладені договори погоджуються з регіональними органами управління працею та соціальним захистом та з Департаментом освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації.

Враховуючи ліцензії та угоди про надання освітніх послуг із замовниками робітничих кадрів, регіональне замовлення у професійно-технічних навчальних закладах області формується згідно з пропозиціями закладів ПТО, погоджується на засіданні Ради професійно-технічної освіти (стейкхолдерів), затверджується розпорядженням голови

обласної державної адміністрації та доводиться до закладів професійно-технічної освіти.

У закладі видається наказ про затвердження плану прийому учнів на перший курс.

Обов'язковим є ведення книг реєстрації подання абітурієнтами документів, протоколів приймальної комісії, проведення співбесід із вступниками. Формуються групи теоретичного навчання та видається наказ про зарахування учнів та слухачів до навчального закладу. По закінченні вступної кампанії видається наказ про виконання плану прийому.

У закладі ведуться книги наказів про рух контингенту та поіменні книги:

- «З-УДЗ» зарахування учнів державного замовлення;
- «З-СНН» зарахування слухачів незайнятого населення;
- «З-СПН» зарахування слухачів працюючого населення;
- «З-УФЮ» зарахування учнів за рахунок фізичних та юридичних осіб;
- «В-УДЗ» відрахування учнів державного замовлення;
- «В-СНН» відрахування слухачів незайнятого населення;
- «В-СПН» відрахування слухачів працюючого населення;
- «В-УФЮ» відрахування учнів за рахунок фізичних та юридичних осіб;
- «П-УДЗ» учні державного замовлення;
- «П-СНН» слухачі незайнятого населення;
- «П-СПН» слухачі працюючого населення;
- «П-УФЮ» учні за рахунок фізичних та юридичних осіб.

Книги наказів та поіменні книги ведуться за інструкціями, що містяться на перших сторінках книг та затверджені наказом Міністерства освіти і науки України № 278 від 08.05.2003, прошиваються, скріплюються підписами керівника та головного бухгалтера регіонального органу управління освітою, печатками, сторінки пронумеровуються. Книги наказів та поіменні книги зберігаються в навчальному закладі в сейфі навчальної частини та в архіві після закінчення їх ведення 70 років.

Рух контингенту в закладі обраховується кожного кварталу. Для контролю за рухом контингенту ведеться певний перелік документів:

- довідка про групонаповнення (окремо на платні групи);
- пояснювальна записка про рух контингенту (окремо на слухачів, які навчаються за рахунок фізичних та юридичних осіб);
- квартальний звіт про рух контингенту.

Таблиці квартального звіту обраховуються по наростаючій, тобто до контингенту першого кварталу додається кількість зарахованих та відрахованих учнів кожного кварталу протягом календарного року.

Наприклад, випуск на календарний рік:

I кв. + II кв. + III кв. + IVкв. = сума на кінець календарного року.

3 + 103 + 3 + 7 = 116

Таким же чином підраховуються всі позиції руху контингенту: прийом, випуск, відрахування за всіма видами підготовки.

Записи про рух контингенту в книгах наказів та поіменних книгах ведуться, підписуються керівником та скріплюються печаткою щоквартально.

Відповідно до узагальнених квартальних звітів здійснюється статистичний аналіз та складається державна статистична звітність за формами 1,2,3 (профтех) про рух контингенту учнів та слухачів професійно-технічних навчальних закладів, що обробляється в автоматизованій системі обробки даних за програмою «Статистика» та має бути представлена до Міністерства освіти і науки України у відповідний термін.

Органи державної статистики України для підготовки узагальненої інформації щодо діяльності професійно-технічних навчальних закладів використовують такі форми звітності:

- форма № 1 (профтех) – зведена «Зведений звіт про підсумки роботи професійно-технічних навчальних закладів»;
- форма № 2 (профтех) – зведена «Зведений звіт про приймання учнів та слухачів до професійно-технічних навчальних закладів»;
- форма № 3 (профтех) – зведена «Зведений звіт про контингент учнів та слухачів професійно-технічних навчальних закладів»;
- форма № 1-ЗСО «Звіт про продовження навчання для здобуття повної загальної середньої освіти випускниками 9-х класів загальноосвітніх навчальних закладів».

Постійно проводиться спостереження щодо діяльності навчальних закладів у частині матеріально-технічної бази за відомчими формами статистичної звітності та подається до Міністрества освіти і науки узагальнена інформація за формами:

- форма № 4 (профтех) «Звіт професійно-технічного навчального закладу сільськогосподарського та меліоративного профілів про виробничу діяльність учбових господарств»;
- форма № 5 (профтех) «Зведений звіт про наявність тракторів, автомобілів, сільськогосподарських та меліоративних машин у професійно-технічних навчальних закладах сільськогосподарського та меліоративного профілів»;
- фома № 8 (профтех) «Зведений звіт про професійне навчання робітників за направленням служби зайнятості»;
- форма № 9 (профтех) «Зведений звіт про навчально-виробниче обладнання і техніку професійно-технічних навчальних закладів МОН України».

З метою узагальнення та контролю за виконанням плану набору проводиться оперативне спостереження за вступною кампанією в професійно-технічних навчальних закладах області за формами оперативної звітності:

- 6-В (профтех) «Оперативний звіт про прийом до професійно-технічних навчальних закладів Міністерства освіти і науки України»;
- 7-В (профтех) «Оперативний звіт про підготовку професійно-технічних навчальних закладів Міністерства освіти і науки України до навчального року».

Отже, формування контингенту – запорука ефективної діяльності навчального закладу. Наскільки ефективною буде стратегія діяльності навчального закладу, моніторинг ринку праці, гнучкість та пристосування до мінливого економічного розвитку країни, наскільки вміло буде застосовувати свої можливості навчальний заклад, наскільки конкурентоспроможного робітника зможе підготувати для потреб роботодавців, – настільки й привабливим він буде для користувачів освітніми послугами.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РЕФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

СТРУКТУРА СУЧАСНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

КЛЮЧОВІ ТЕНДЕНЦІЇ НА РИНКУ ПРАЦІ ДЛЯ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Ірина Смирнова,
методист НМЦ ПТО у Сумській області

Ринок праці є одним із основних регуляторів розвитку економіки. Через ринок праці взаємодіють підприємства-роботодавці, заклади освіти, учні.

Навчально-методичним центром професійно-технічної освіти у Сумській області спільно з закладами професійної (професійно-технічної) освіти проведено анкетування роботодавців.

Розглянемо деякі тенденції ринку праці, виявлені на основі результатів зазначеного анкетування.

Рівень підготовки випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти повністю відповідає потребам виробництва (зазначають близько 68% опитаних). Оцінка рівня професійної підготовки складає 4,2 бала з 5.

У той же час на підприємствах Сумського регіону підвищується рівень дефіциту кадрів (якщо у грудні 2017 року про наявність даної проблеми зазначало 44% роботодавців, то у червні 2018 р. – уже 69%).

Кого шукають роботодавці?

Підприємства регіону потребують робітників із таких професій: **офіціант** (8,5% від загальної кількості затребуваних кваліфікованих робітників), **кухар** (7,54%), **електрогазозварник** (7,41%), **муляр** (5,76%), **слюсар з ремонту автомобілів** (5,21%), **штукатур** (5,21%), **перукар** (4,53%), **водій автотранспортних засобів (категорія «С»)** (4,25%), **токар** (3,98%), **лицювальник-плиточник** (3,84%), **маляр** (3,7%), **бармен** (3,29%), **кондитер** (3,29%), **електромонтер із ремонту та обслуговування електроустаткування** (2,88%), **продавець** (2,61%), **тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва** (2,33%).

Враховуючи особливості ринку праці, роботодавці мають вакансії таких висококваліфікованих фахівців, як *чоловічий майстер перукарської справи (барбер)*, *перукар-універсал, майстер татуажу, монтажник літальних апаратів, Web-дизайнер* тощо.

Прогноз: яким буде попит на ринку праці?

У найближчі 2-3 роки стабільним залишиться попит на *кухарів, офіціантів, електрогазозварників, штукатурів, перукарів, слюсарів із ремонту автомобілів, лицювальників-плиточників, малярів, електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування, водіїв автотранспортних засобів і трактористів-машиністів сільськогосподарського виробництва (категорія «С»).*

Спостерігатиметься значне зниження попиту на барменів, продавців та підвищення попиту на візажистів. Також роботодавці зазначають, що буде потреба в таких спеціалізованих фахівцях, як *майстер татуажу, мікроблейдингу, майстер комп'ютерної діагностики автомобілів, кухар із поглибленою спеціалізацією (сушист, мангальщик, піцейола), чоловічий майстер перукарської справи (барбер), монтажник літальних апаратів, оператор вулканізаційного пресу та слюсар-складальник літальних апаратів.*

Гарний працівник – який він?

Аналізуючи відповіді роботодавців, маємо такі загальні вимоги до кваліфікованих робітників:

1) володіння такими якостями, як відповідальність, комунікабельність, стресостійкість, охайність, чесність, пунктуальність, бажання працювати тощо;

2) знання вимог до якості виконуваних робіт;

3) комплексні знання та дотримання охорони праці;

4) володіння сучасними технологіями (програмами, обладнанням, інструментом тощо);

5) здатність до навчання.

При цьому важливість для роботодавців зазначених вимог є різною.

Роботодавці зазначають специфічні вимоги до кваліфікованих робітників конкретних професій:

- *перукарів* – навички колористики, уміння виконувати різні види стрижок, різні види фарбування (амбре, мелірування), робити макіяж, СПА-процедури для волосся;
- *кравців та швачок* – уміння налаштовувати швейне обладнання;
- *фотографів* – володіння Photoshop, Lightroom;
- *кваліфікованих робітників галузі будівництва* – уміння читати креслення;
- *трактористів-машиністів сільськогосподарського (лісогосподарського) виробництва* – виконання незначного ремонту сільськогосподарської техніки, її налагодження, технічне обслуговування, знання будови та правил експлуатації техніки;
- *слюсарів сільськогосподарського виробництва* – уміння ремонтувати складні машини та агрегати, робота з електрообладнанням;
- *кухарів* – знання різних національних кухонь, уміння складати калькуляції страв, виконувати первинну обробку продуктів.

Чому ж випускники не працюють?

З однієї сторони маємо значну пропозицію робітничих кадрів від закладів професійної (професійно-технічної) освіти області, а з іншої - їх дефіцит на підприємствах, що постійно зростає. Основними причинами ситуації, що склалася, роботодавці вважають несформовану трудову мотивацію у випускників та відсутність на підприємствах робочих місць для робітників, які не мають високої кваліфікації і досвіду трудової діяльності за професією.

На що готові роботодавці?

Адаптація та мотивування випускників закладів ПТО на робочих місцях сприяє збереженню та поповненню кадрового потенціалу підприємств різних галузей економіки.

З метою адаптації випускників закладів ПТО на робочому місці, як правило, за ними закріплюють наставників (зазначили 76% опитаних) та надають можливість працювати на сучасному обладнанні (49%).

Для мотивування випускників закладів ПТО на підприємствах регіону перш за все забезпечується належний рівень оплати праці (зазначили 54% опитаних) та можливість подальшого навчання з метою підвищення кваліфікації (46%).

Заходи щодо адаптації та мотивування випускників взагалі не проводяться відповідно на 8% та 13% підприємств регіону, що є ймовірною причиною значної плинності молодих кваліфікованих робітників.

Як співпрацювати?

Зі своєї сторони роботодавці регіону пропонують:

- проходження виробничої практики на підприємстві, надання техніки, обладнання, інструменту для навчання;
- включення працівників підприємств до складу екзаменаційної комісії;
- виконання учнями замовлень підприємства в майстернях ПТНЗ;
- формування під час навчання в закладі професійної (професійно-технічної) освіти відповідального ставлення до роботи, трудової мотивації.

Актуальними є пропозиції щодо впровадження державного планування розвитку промисловості на 3-5 років та відкриття підготовки в закладах професійної (професійно-технічної) освіти для потреб авіації.

Враховуючи результати досліджень, визначено **напрями співпраці закладів ПТО і підприємств:**

1) у частині забезпечення взаємозв'язку ринку освітніх послуг і ринку праці:

- розроблення і впровадження методології моніторингу ринку праці та врахування його результатів при формуванні замовлення на підготовку кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти регіону;
- створення Центрів професійної кар'єри в закладах професійної (професійно-технічної) освіти;

2) у частині підвищення рівня підготовки учнів закладів ПТО відповідно до сучасних вимог:

- упровадження спільно з роботодавцями елементів дуальної форми навчання в закладах ПТО;

- підвищення кваліфікації викладачів та стажування майстрів виробничого навчання, зокрема, на підприємствах;
- поглиблення спеціалізації кваліфікованих робітників (при розробленні навчальних програм враховувати спеціалізацію конкретного виробництва регіону).

Підприємства-роботодавці, у першу чергу, прагнуть налагодити співпрацю з закладами ПТО *в частині підвищення рівня підготовки учнів відповідно до сучасних вимог.*

Аналіз ключових тенденцій на ринку праці для кваліфікованих робітників Сумської області свідчить про недосконалість існуючого механізму взаємодії ринків праці та освітніх послуг.

Корисно

АЛГОРИТМ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ РАДИ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Єлизавета Ященкова,
методист НМЦ ПТО у Сумській області

Педагогічна рада – вищий колегіальний орган управління закладу професійної (професійно-технічної) освіти, що координує питання освітнього процесу.

Нормативно-правові акти

- Закон України «Про освіту» (статті 27, 59).
- Закон України «Про професійно-технічну освіту».
- Закон України «Про загальну середню освіту» (статті 15, 39).
- Закон України «Про позашкільну освіту» (статті 11, 16).
- Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.12.2000 № 582 «Про удосконалення методичної роботи в системі професійно-технічної освіти».
- Постанова Кабінету Міністрів України від 12.07.2004 № 882 «Питання стипендіального забезпечення» (п.п. 5, 8, 13).
- Наказ Міністерства освіти і науки України від 30.05.2006 № 419 «Про затвердження Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах» зі змінами (п.п. 2.1, 4.3, 5.6, 6.3, 8.1, 8.2, 8.9).
- Наказ Міністерства освіти і науки України від 06.10.2010 № 930 «Про затвердження Типового положення про атестацію педагогічних працівників» зі змінами (п.п. 1.9, 3.1).
- Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.04.2002 № 257 «Про затвердження Орієнтовного положення про організацію і проведення виховної роботи в професійно-технічних навчальних закладах Міністерства освіти і науки України» (п.п. 2.10, 5.5).
- Наказ Міністерства освіти і науки України від 06.09.2000 № 434 «Про затвердження Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти» зі змінами (п.п. 2.5, 2.6).
- Наказ Міністерства юстиції України від 12.04.2012 № 578/5 «Про затвердження Переліку типових документів, що створюються під час діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування, інших установ, підприємств та організацій, із зазначенням строків

зберігання документів», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 17 квітня 2012 р. за № 571/20884 (статті 14, 25, 106, 301).

- Наказ Міністерства освіти і науки України від 20.06.2000 № 225 «Про затвердження Положення про вище професійне училище та центр професійно-технічної освіти» (п.3.14).
- Наказ Міністерства освіти і науки України від 30.12.2014 № 1547 «Про затвердження Положення про державну підсумкову атестацію учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти» (розділ 2 п.п. 9, 10, 11, 13, розділ 5 п.7).
- Наказ Міністерства освіти і науки України від 14.07.2015 № 762 «Про затвердження Порядку переведення учнів (вихованців) загальноосвітнього навчального закладу до наступного класу» (п.п. 2, 10, 11, 12, 13).
- Лист Департаменту професійної освіти Міністерства освіти і науки України від 26.04.2018 № 3-440 «Про методичний супровід упровадження стандартів професійної (професійно-технічної) освіти на основі компетентнісного підходу» (розділ «Послідовність розроблення РНП»).

Мета і завдання

Педагогічна рада визначає основні напрямки і завдання, конкретні форми роботи педагогічного колективу та ухвалює рішення з основних питань діяльності закладу професійної (професійно-технічної) освіти.

Організатори

Організатором проведення засідання педагогічної ради є заклад, що здійснює діяльність у сфері професійної (професійно-технічної) освіти.

Головою педагогічної ради є директор закладу професійної (професійно-технічної) освіти.

Діловодство педагогічної ради веде секретар, який обирається із членів ради терміном на навчальний рік та працює на громадських засадах.

Педагогічна рада має право виносити рішення при наявності не менше двох третин її членів.

Порядок проведення педагогічної ради визначається чинним законодавством та установчими документами закладу професійної (професійно-технічної) освіти.

Порядок дій організації та проведення педагогічної ради

1. Вивчити нормативно-правові акти.
2. Скласти положення про педагогічну раду закладу освіти.
3. Затвердити положення про педагогічну раду закладу освіти наказом по закладу.
4. Визначити проблематику засідань педагогічної ради.
5. Скласти перспективний план педагогічної ради.
6. Видати наказ про склад педагогічної ради на навчальний рік (входять керівники закладу професійної (професійно-технічної) освіти, старший майстер, викладачі, майстри виробничого навчання, методист, психолог, вихователі, інші працівники, представники громадських установ, роботодавці-замовники кадрів, батьки).
7. Провести анкетування педагогічних працівників із метою вивчення інтересів, запитів та практичних потреб.
8. Скласти план роботи педагогічної ради на навчальний рік.
9. Затвердити план роботи педагогічної ради на навчальний рік (до 1 вересня).
10. Вибрати секретаря педагогічної ради на навчальний рік.
11. Провести засідання педагогічної ради (скликається не рідше одного разу на два місяці, при необхідності проводяться позачергові засідання).

11.1 Визначити тематику засідання педагогічної ради.

11.2 Вибрати форму проведення засідання педагогічної ради.

11.3 Створити робочу групу з організації проведення засідання педагогічної ради, розподілити обов'язки.

11.4 Визначити об'єкти вивчення.

11.5 Видати наказ про підготовку до педагогічної ради.

11.6 Підготувати список рекомендованої літератури.

11.7 Зібрати, опрацювати, проаналізувати та узагальнити інформацію.

11.8 Підготувати доповіді.

11.9 Скласти перелік питань для обговорення доповідей на засіданні педагогічної ради.

11.10 Розробити проект рішення.

11.11 Надати оголошення про засідання педагогічної ради.

11.12 Провести засідання.

11.13 Прийняти рішення з визначенням термінів і виконавців, осіб, які здійснюють контроль за виконанням рішень (рішення педагогічної ради ухвалюються більшістю голосів, при рівності голосів ухвальним є голос голови педагогічної ради).

11.14 Оформити протокол (підписують голова та секретар педагогічної ради).

11.15 Видати наказ із найбільш важливих рішень педагогічної ради.

12. Організувати виконання рішень та рекомендацій педагогічної ради.

13. Проконтролювати виконання рішень та рекомендацій педагогічної ради.

14. Заслухати інформацію про результати виконання попередніх рішень на чергових засіданнях ради.

15. Видати наказ про зміну складу педагогічної ради (при звільненні або прийнятті на роботу члена педагогічної ради).

16. Зберігати протоколи педагогічної ради в закладі 10 років.

17. Зберігати протоколи педагогічної ради в архіві відповідно до Переліку типових документів, що створюються під час діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування, інших установ, підприємств та організацій із зазначенням строків зберігання документів.

Перелік обов'язкових питань для розгляду на педагогічній раді відповідно до чинного законодавства

1. План роботи (Положення про методичну роботу в професійно-технічному навчальному закладі п.2.3.1, підпункт 6);

Наказ МОН України від 16.04.2002 № 257 «Про затвердження Орієнтовного положення про організацію і проведення виховної роботи в професійно-технічних навчальних закладах Міністерства освіти і науки України», п. 2.10).

2. Щорічний план підвищення кваліфікації педагогічних працівників (з відривом чи без відриву від освітнього процесу) (ЗУ «Про освіту», ст.59).

3. Результати підвищення кваліфікації педагогічного працівника в суб'єктів освітньої діяльності, фізичних та юридичних осіб, де немає ліцензії на підвищення кваліфікації або акредитованої освітньої програми (визнаються окремим рішенням педагогічної ради) (ЗУ «Про освіту», ст.59).

4. Схвалення освітньої програми (ЗУ «Про загальну середню освіту», статті 15, 39; ЗУ «Про позашкільну освіту», статті 11, 16);

Лист Департаменту професійної освіти МОН України від 26.04.2018 № 3-440 «Про методичний супровід упровадження стандартів професійної (професійно-технічної) освіти на основі компетентнісного підходу», розділ «Послідовність розроблення РНП»).

5. Оцінка результативності виконання освітньої (освітніх) програми (програм) (ЗУ «Про загальну середню освіту», ст. 39).

6. Процедура внутрішнього забезпечення якості освіти, включаючи систему та механізми забезпечення академічної доброчесності (ЗУ «Про загальну середню освіту», ст. 39).

7. Удосконалення і методичне забезпечення освітнього процесу (ЗУ «Про загальну середню освіту», ст. 39).

8. Переведення учнів на наступний курс навчання, їх випуск, видача документів про відповідний рівень освіти, нагородження за успіхи в навчанні (ЗУ «Про загальну середню освіту», ст. 39;

Наказ МОН України від 14.07.2015 № 762 «Про затвердження Порядку переведення учнів (вихованців) загальноосвітнього навчального закладу до наступного класу», п.п. 2, 10, 11, 12, 13).

9. Упровадження в освітній процес найкращого педагогічного досвіду та інновацій, участі в дослідницькій, експериментальній, інноваційній діяльності, співпраці з іншими закладами освіти, науковими установами, фізичними та юридичними особами, що сприяють розвитку освіти (ЗУ «Про загальну середню освіту», ст. 39).

10. Рішення щодо відзначення, морального та матеріального заохочення учнів (вихованців), працівників закладу та інших учасників освітнього процесу (ЗУ «Про загальну середню освіту», ст. 39;

Наказ МОН України від 06.09.2000 № 434 «Про затвердження Положення про класного

керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти», п. 2.5).

11. Відповідальність учнів, працівників закладу та інших учасників освітнього процесу за невиконання ними своїх обов'язків (ЗУ «Про загальну середню освіту», ст. 39).

12. Ініціювання проведення позапланового інституційного аудиту закладу та проведення громадської акредитації закладу (ЗУ «Про загальну середню освіту», ст. 39).

13. Підсумки вивчення роботи педагогічних працівників (Наказ МОН України від 30.05.2006 № 419 «Про затвердження Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах», п. 4.3).

14. Незадовільна поведінка кожного учня персонально (Наказ МОН України від 30.05.2006 № 419 «Про затвердження Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах», п. 5.6).

15. Допуск учнів до атестації з навчальних предметів (Наказ МОН України від 30.05.2006 № 419 «Про затвердження Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах», п. 6.3).

16. Переведення учнів на наступний курс навчання (Наказ МОН України від 30.05.2006 № 419 «Про затвердження Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах», п.п. 8.1, 8.2).

17. Відрахування учнів (Наказ МОН України від 30.05.2006 № 419 «Про затвердження Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах», п. 8.9).

18. Розгляд подання на позачергову атестацію з метою підвищення кваліфікаційної категорії (тарифного розряду) (Наказ МОН України від 06.10.2010 № 930 «Про затвердження Типового положення про атестацію педагогічних працівників», п. 1.9).

19. Питання щодо ефективності виховних заходів (Наказ МОН України від 16.04.2002 № 257 «Про затвердження Орієнтовного положення про організацію і проведення виховної роботи в професійно-технічних навчальних закладах Міністерства освіти і науки України», п. 5.5).

20. Стан виховного процесу в групі та рівень успішності учнів (Наказ МОН України від 06.09.2000 № 434 «Про затвердження Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти», п. 2.6).

21. Виконання попередньо ухвалених рішень (Положення про методичну роботу в професійно-технічному навчальному закладі, п.2.3.1, підпункт 9).

22. Правила призначення академічних стипендій (Постанова КМУ від 12.07.2004 № 882 «Питання стипендіального забезпечення», п.5).

23. Порядок використання коштів, передбачених для надання матеріальної допомоги та заохочення учням (Постанова КМУ від 12.07.2004 № 882 «Питання стипендіального забезпечення», п.8).

24. Порядок формування рейтингу учнів у відповідному закладі, визначення ліміту стипендіатів, яким буде призначатися академічна стипендія за результатами семестрового контролю (Постанова КМУ від 12.07.2004 № 882 «Питання стипендіального забезпечення», п.13).

25. Право пройти атестацію учням в інші строки (Наказ МОН від 30.12.2014 № 1547 «Про затвердження Положення про державну підсумкову атестацію учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти», розділ 2 п.п. 9,10,11, 13).

26. Звільнення від атестації (Наказ МОН від 30.12.2014 № 1547 «Про затвердження Положення про державну підсумкову атестацію учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти», розділ 5 п.7).

27. Інші питання віднесені законом та/або статутом закладу до її повноважень, що визначають основні напрямки і завдання, конкретні форми роботи педагогічного колективу; принципові питання діяльності закладу професійної (професійно-технічної) освіти (ЗУ «Про загальну середню освіту», ст. 39;

28. Положення про методичну роботу в професійно-технічному навчальному закладі, п.2.3.1, підпункт 3).

АТЕСТАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ: ОДНА ШПАРГАЛКА ЗАМІСТЬ 1000 ЗАПИТАНЬ

Оксана Василенко,
методист НМЦ ПТО у Сумській області

Сьогодні атестація педагогічних працівників повсюдно сприймається як обов'язкова та благотворна складова системи управління освітою. Атестація здійснюється на всіх етапах педагогічної кар'єри. Крім того, усім зрозуміло, що ніяка кар'єра неможлива без отримання службової оцінки своєї діяльності.

Атестація педагогічних працівників – це система заходів, спрямована на всебічне комплексне оцінювання їх педагогічної діяльності, за якою визначаються відповідність педагогічного працівника займаній посаді, рівень його кваліфікації, присвоюється кваліфікаційна категорія, педагогічне звання.

Атестація є суттєвим моментом у діяльності як керівника закладу освіти, усього педагогічного колективу, так і кожного педагогічного працівника, який прагне до самовдосконалення, самоствердження, до більш високого посадового статусу. Тому атестацію слід розглядати як складову педагогічної та управлінської діяльності закладу освіти, що здійснюється протягом усього навчального року.

Практичне проведення атестації педагогічних працівників ставить перед керівником безліч питань, більшість із яких урегульовано:

- Законом України «Про освіту» (ч. 4 ст. 54);
- Типовим положенням про атестацію педагогічних працівників, затвердженим Наказом МОН України від 06.10.2010 № 930;
- змінами до Типового положення про атестацію педагогічних працівників, затвердженими Наказом МОН молоді і спорту України від 20.12.2011 № 1473 і Наказом МОН України від 08.08.2013 №1135.

Відповідно до Закону України «Про освіту» педагогічні працівники підлягають атестації, за результатами якої визначається: *відповідність займаній посаді, рівень кваліфікації; встановлюється кваліфікаційна категорія; присвоюється педагогічне звання.*

Атестація педагогічних працівників може бути черговою або позачерговою:

ЧЕРГОВА	ПОЗАЧЕРГОВА
Здійснюється 1 раз на 5 років. Обов'язкова умова – проходження не рідше одного разу на п'ять років підвищення кваліфікації	Проводиться за заявою працівника або за поданням керівника з метою присвоєння кваліфікаційної категорії та у разі зниження ним рівня професійної діяльності. Не раніш як через два роки після присвоєння попередньої.

Процедура атестації педагогічних працівників триває майже увесь навчальний рік. Нелегко всі процеси тримати в голові: що й коли підготувати, виконати? Тому можна зробити це покроково. З досвіду роботи рекомендую організовувати атестацію поетапно, включаючи кожен крок.

І. Етап – підготовчий (26 квітня – 20 жовтня):

- аналіз особового складу педагогічних працівників;
- внесення змін до перспективних планів проходження атестації та підвищення кваліфікації педагогічних працівників (за умови наявності нових працівників, звільнення тощо);
- ознайомлення педагогів, які атестуються, з відповідними нормативно-правовими актами;
- консультації для педагогів, індивідуальні бесіди з ними;
- розроблення пам'яток, порад для педагогів, які атестуються.

Крок 1.

До 20 вересня – створення атестаційних комісій (АК).

Керівник закладу освіти видає наказ про створення атестаційної комісії та затвердження складу комісії. Атестаційна комісія діє один рік. Персональний склад комісії протягом року може змінюватися, про що видається наказ «Про внесення змін до наказу…». Зауважимо, що кількість членів атестаційної комісії повинна бути не менше 5 осіб. Головою атестаційної комісії може бути керівник закладу освіти або його заступник.

Зверніть увагу!

До складу комісії можна включити не лише працівників закладу освіти, а й представників наукових та інших установ, організацій, об'єднань громадян (за згодою).

Крок 2.

До 10 жовтня – подати всі документи до атестаційної комісії.

Керівник закладу освіти подає атестаційній комісії список педагогічних працівників, які підлягають черговій атестації.

У списку зазначають:

- результати попередньої атестації;
- строки проходження працівниками підвищення кваліфікації.

Атестаційна комісія приймає заяви від педагогічних працівників про:

- позачергову атестацію;
- перенесення строку атестації.

Крок 3.

До 20 жовтня – затвердити списки та графік роботи.

Атестаційна комісія має провести своє перше засідання, розглянувши питання:

- затвердження списків педагогічних працівників, які атестуються;
- графіка роботи атестаційної комісії;

Зверніть увагу!

Педагогічних працівників обов'язково ознайомлюють із графіком проведення атестації під підпис.

- ухвалення рішення про перенесення строку чергової атестації (хоча можна й в інші строки) тощо.

ІІ. Етап – вивчення педагогічної діяльності працівників (21 жовтня – 15 березня):

- аналіз діяльності педагогів, які атестуються;
- вивчення результативності діяльності педагогів;
- експертиза методичної діяльності педагога в міжатестаційний період;
- складання проекту характеристики педагога, який атестується;
- вивчення матеріалів, підготовлених педагогами до засідання педагогічної ради, творчого звіту чи до інших методичних заходів;
- участь у засіданнях атестаційної комісії закладу;
- вивчення, узагальнення досвіду роботи педагогів, які атестуються; надання матеріалів на експертизу до науково-методичних установ, центрів;
- внесення пропозицій щодо заохочення, надання рекомендацій для підвищення рівня якості професійної діяльності педагогів.

Крок 4.

До 1 березня – подати до атестаційної комісії характеристики діяльності педагогів.

Запамятайте!

За 10 днів – не пізніше! – до атестації педагогічний працівник повинен ознайомитися із характеристикою.

Керівник закладу освіти має надати атестаційній комісії характеристики діяльності педагогічних працівників у міжатестаційний період.

Характеристика діяльності педагогічного працівника – це оцінка досягнень та результатів роботи педагогічного працівника в міжатестаційний період. Характеристика відображає фахову специфіку та результативність роботи педагога: рівень володіння інноваційними освітніми методиками і технологіями, ефективність їх використання в навчально-виробничому та виховному процесах; результати моніторингу рівня навчальних досягнень учнів, їх участь в олімпіадах, конкурсах, зовнішньому незалежному оцінюванні та результат участі; активність та результативність у роботі педагогічної ради, методичних комісій закладу освти та обласних заходів; проведення творчих звітів, відкритих занять, майстер-класів; наставництво; обмін педагогічним досвідом; виступи на сторінках преси; участь у розробці державних стандартів; підготовку авторських

методичних розробок, робочих зошитів, посібників, підручників, цифрових освітніх ресурсів; ефективність використання інформаційно-комунікаційних технологій; особисту участь педагога в обласних, всеукраїнських та міжнародних конкурсах, виставках, акціях тощо.

Крок 5.

До 15 березня – вивчення професійної діяльності педагогічних працівників.

Згідно з затвердженим графіком роботи атестаційна комісія вивчає педагогічну діяльність працівників, які атестуються.

ІІІ. Етап – підсумковий (16 березня – 25 квітня):

- участь у підсумковому засіданні АК закладу;
- оформлення атестаційних листів з урахуванням рішення АК закладу;
- аналіз атестаційного процесу, результатів атестації;
- складання аналітичної звітності у вигляді різних типів діаграм, таблиць;
- складання статистичної звітності;
- внесення змін, доповнень до кадрової документації;
- підготовка матеріалів до обговорення результатів атестації на засіданні педагогічної ради.

Крок 6.

До 1 квітня – завершити роботу атестаційної комісії.

Атестаційна комісія закладу освіти завершує вивчення професійної діяльності осіб, які атестуються і оформлює атестаційні листи.

На кожного педагогічного працівника, який атестується, оформлюється атестаційний лист у двох примірниках, один з яких зберігається в особовій справі, а другий не пізніше трьох днів після атестації видається йому під підпис.

Атестаційний лист заповнюється на двох аркушах з обох сторін.

При офорленні атестаційного листа важливо пам'ятати:

- Прізвище, ім'я, по батькові працівника, який атестується, необхідно зазначати повністю відповідно до запису в паспорті.
- Під час заповнення графи «Дата народження» слід звірити запис із даними паспорта працівника, який атестується.
- У графі «Посада, яку займає педагогічний працівник, стаж роботи на займаній посаді на час атестації» назву посади потрібно вносити відповідно до запису у трудовій книжці, зазначаючи повну назву закладу освіти.
- Стаж роботи на займаній посаді варто звірити із записами у трудовій книжці.
- Заповнюючи графу «Освіта», необхідно робити запис відповідно до диплома про здобуття особою вищої освіти та кваліфікації за певним освітньо-кваліфікаційним рівнем.
- У графі «Підвищення кваліфікації протягом останніх п'яти років (з якої спеціальності, номер та дата видачі документа, що підтверджує підвищення кваліфікації)», слід обов'язково зазначати повну назву закладу освіти, в якому педагогічний працівник пройшов курси підвищення кваліфікації відповідно до даних, що містяться у свідоцтві про підвищення кваліфікації.
- При заповненні атестаційних листів майстрів виробничого навчання у графі «Освіта» рекомендуємо додатково вказувати рівень робітничої кваліфікації з професії підготовки, у графі «Підвищення кваліфікації» - наявність, термін та місце стажування.
- Характеристика діяльності педагогічного працівника, який атестується, має давати повне уявлення про рівень його кваліфікації та результативність роботи, морально-етичні якості, виконання посадових обов'язків із зазначенням його професійних досягнень.

Протягом п'яти календарних днів після підсумкового засідання атестаційної комісії керівник закладу освіти видає наказ про присвоєння кваліфікаційних категорій (встановлення тарифних розрядів), присвоєння педагогічних звань.

У трьохденний термін готується наказ, який доводять до відома педагогічних працівників під підпис та подають копію в бухгалтерію для нарахування заробітної плати.

Наголошуємо, що при оформленні характеристик, заповненні атестаційних листів, написанні протоколів необхідно пам'ятати, що **кваліфікаційні категорії, педагогічні звання – присвоюються, а тарифні розряди – встановлюються.**

Зауважимо, що присвоєння кваліфікаційних категорій за результатами атестації здійснюється послідовно. Відповідно до п. 4.11.

Типового положення педагогічним працівникам, які не мають повної вищої освіти, а також керівникам гуртків, секцій, майстрам виробничого навчання, культорганізаторам, незалежно від рівня здобутої ними освіти за результатами атестації встановлюються тарифні розряди. Усім іншим педагогічним працівникам – кваліфікаційні категорії. Також за результатами атестації педагогічним працівникам, які досягли високих результатів у роботі, присвоюються педагогічні звання.

Кількість засідань атестаційної комісії протягом навчального року не обмежується. Кожне засідання оформляється протоколом за підписами голови та всіх присутніх на засіданні членів атестаційної комісії.

Завчасне ознайомлення, нагадування членам педагогічного колективу основних атестаційних умов і вимог сприяє узгодженню громадської думки, запобігає виникненню конфліктної ситуації.

Таким чином, своєчасне, правильне, грамотне оформлення атестаційної документації є одним із показників успішної організації атестаційного процесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про освіту» (ч. 4 ст. 54).
2. Типове положення про атестацію педагогічних працівників, затверджене Наказом МОН України від 06.10.2010 № 930.
3. Шкарпітко Н. Від атестації до атестації / Н. Шкарпітько, С.Крутієнко, Л.Шишкіна; упорядник Ж.Сташко, - К.: «Вид. група «Шк. світ», 2015.- 112 с.
4. Інтернет ресурси: https://uk.wikipedia.org/wiki.

ЗРАЗОК НАКАЗУ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«СУМСЬКЕ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНЕ УЧИЛИЩЕ»
НАКАЗ

_____ м. Суми № _____

Про результати атестації педагогічних працівників у 2017 – 2018 навчальному році

Відповідно до Типового положення про атестацію педагогічних працівників, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 06.10.2010 № 930, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 14 грудня 2010 р. за № 1255/18550 (зі змінами), на підставі рішення атестаційної комісії ДНЗ «Сумське професійно-технічне училище» від 15.03.2018 протокол № 2

НАКАЗУЮ:

1. Присвоїти кваліфікаційну категорію «спеціаліст другої категорії» педагогічним працівникам ДНЗ «Сумське професійно-технічне училище»: Сидоренко К.М., Власенко Г.І. з 15.03.2018.

2. Продовжити на п’ять років строк дії кваліфікаційної категорії викладачу ДНЗ «Сумське професійно-технічне училище» Сидоренко О.М., яку за результатами атестації визнано такою, що відповідає раніше присвоєній кваліфікаційній категорії: «спеціаліст вищої категорії».

3. Головному бухгалтеру ДНЗ «Сумське професійно-технічне училище» Петренко Н.Г. оплату праці вищезазначеним педагогічним працівникам здійснювати відповідно до цього наказу з дня прийняття рішення атестаційною комісією.

4. Контроль за виконанням цього наказу залишаю за собою.

Директор І.Іваненко

ЗРАЗОК ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ВІДПОВІДНІСТЬ ЗАЙМАНІЙ ПОСАДІ

Характеристика

діяльності директора ДНЗ «Сумське вище професійне училище» Петренка І.І. в міжатестаційний період

Петренко І.І. працює на посаді директора ДНЗ «Сумське вище професійне училище» з 5 квітня 2015 року. Сумлінно виконує посадові обов'язки. За час роботи зарекомендував себе як досвідчений, високопрофесійний фахівець. Ініціативний, творчий, має високий науково-теоретичний рівень. Забезпечує результативність та якість роботи колективу.

Є ініціатором відкриття нових професій відповідно до вимог ринку праці. Працює над осучасненням бази майстерень, лабораторій, кабінетів. Упроваджує віртуальні форми роботи. Є активним учасником інтернет-конференцій, вебінарів, прямих відео-трансляцій. Петренко І.І. проводить активну роботу щодо створення єдиного освітнього середовища через оновлення сайту закладу, організацію роботи щодо вивчення та узагальнення перспективного педагогічного досвіду педагогічних працівників через систему тематичних, проблемних, авторських семінарів, що є ефективними формами педагогічної роботи.

Іван Іванович є активним учасником міжнародних виставок світових освітніх установ, Всеукраїнських заходів. Під керівництвом Петренка І.І. у закладі освіти відкрито Центр розвитку професійної кар'єри. Укладено угоду про співпрацю з Сумським національним аграрним університетом та ПАТ «Сумихімпром».

Петренко І.І. постійно підвищує свій фаховий рівень шляхом участі в науково-практичному семінарі «Формування готовності педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти до професійного самовдосконалення».

Відповідальний, доброзичливий, відзначається високою загальною культурою. Користується авторитетом серед колег та працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти області.

ЗРАЗОК ХАРАКТЕРИСТИКИ

Характеристика

діяльності викладача Остапенко В.П.
в міжатестаційний період

Остапенко В.П. працює на посаді викладача ДНЗ «Сумське вище професійне училище» з 5 квітня 2015 року. Сумлінно виконує посадові обов'язки. За час роботи зарекомендувала себе досвідченим фахівцем. Має високий науково-теоретичний рівень, ґрунтовну професійну підготовку, досконало володіє сучасними ефективними формами і методами організації навчально-виховного процесу, використовує інформаційно-комунікаційні технології, мультимедійні презентації, забезпечує високу результативність праці. Ініціативна, творча, систематично працює над спеціальною науковою і методичною літературою, постійно самовдосконалюється, ефективно застосовує теоретичні професійні знання в педагогічній діяльності.

Ініціатор проведення нових форм роботи з учнями. У рамках IV Міжнародної виставки «Сучасні навчальні заклади-2000» презентовано авторську розробку з теми «Навчання дітей з вадами слуху в професійно-технічному навчальному закладі», що відзначена золотою медаллю.

Остапенко В.П. приділяє значну увагу вивченню, узагальненню та розповсюдженню позитивного досвіду своєї роботи. Працює над удосконаленням навчально-виховного процесу відповідно до сучасних освітніх вимог. Впроваджує сучасні виробничі технології у професійне навчання. Постійно працює над упровадженням у навчальний процес нових державних стандартів ПТО.

Користується повагою серед колег закладу. Відповідальна, вимоглива, відзначається високою загальною культурою.

Директор В. Сидоренко

Кадрова справа

ПРАВО НА ВІДПУСТКУ НОВОПРИЗНАЧЕНОГО ПРАЦІВНИКА

Оксана Василенко,
методист НМЦ ПТО у Сумській області

У працівників кадрової служби часто виникає питання: коли і як надати відпустку новоприйнятому працівнику?

Порядок надання щорічних відпусток регулюється ст. 10 Закону України «Про відпустки». Відпустки працівникам надаються відповідно до графіка відпусток, затвердженого адміністрацією за погодженням з профспілковим комітетом, і доводиться до відома працівників.

Новоприйняті працівники, тобто ті, хто працюють у закладі перший рік і не належать до пільгових категорій за загальним правилом (ч. 5 ст. 10 Закону України «Про відпустки»), залишають за собою право на щорічні основну та додаткові відпустки повної тривалості після закінчення шести місяців безперервної роботи в закладі. ***Наприклад***, працівник (із загальною тривалістю відпустки 24 к.д.) працює з 1 лютого. Щорічна відпустка повної тривалості (24 к.д.) згідно з графіком може надаватися йому після 1 серпня.

Якщо працівник звернувся раніше, тобто до настання шестимісячного терміну? Які дії кадровика?

Законом передбачено надання такої відпустки, але її тривалість визначається пропорційно до відпрацьованого часу. ***Наприклад,*** працівник (із загальною тривалістю відпустки 24 к.д.) працює з 1 березня і має бажання вже з 15 червня (відпрацювавши лише 3,5 місяці) узяти частину щорічної основної відпустки.

Приклад розрахунку кількості днів відпустки пропорційно до відпрацьованого часу

3,5 міс.: 12 міс. х 24 к. д. = 7 к. д. ,

Звертаємо Вашу увагу на пільгові категорії працівників (ч. 7 ст. 10 Закону України «Про відпустки»). Таким працівникам у зручний для них час надається щорічна відпустка повної тривалості незалежно від часу, відпрацьованого після влаштування на роботу.

Наголошуємо, що є працівники, які йдуть у відпустку в конкретний час незалежно від часу їх прийняття на роботу. Це – керівні, педагогічні працівники, спеціалісти навчальних закладів, яким щорічні відпустки повної тривалості як у перший, так і у наступні робочі роки надаються в період літніх канікул незалежно від часу прийняття їх на роботу (ст. 10 Закону України «Про відпустки»).

НОВА ПРОФЕСІЯ – НОВІ МОЖЛИВОСТІ

Ірина Покидько,
методист НМЦ ПТО у Сумській області

У закладах професійної (професійно-технічної) освіти відкрилася нова професія **«Монтажник інформаційно-комунікаційного устаткування»**, яка вже має великий попит на ринку праці. Монтажник інформаційно-комунікаційного устаткування – це абсолютно новий тип робітника, необхідний у сучасних умовах розвитку суспільства.

Характер роботи:

- діагностування стану комп'ютера та різної офісної техніки;
- проведення телефонних переговорів, прийом і передача телефонограм, факсограм;
- робота в комп'ютерній мережі;
- контроль безпеки комп'ютерної мережі;
- проведення заходів проти зламу системи захисту і вторгнення в комп'ютерну систему;
- налаштування роботи комп'ютерних мереж;
- боротьба з комп'ютерними вірусами, налаштування програмного забезпечення користувачів та ін.;
- встановлення і конфігурування нового апаратного і програмного забезпечення.

Ринок праці:

- адміністратор мережі;
- електромонтер лінійних споруд електрозв'язку та проводового мовлення;
- оператор комп'ютерного набору;
- електромеханік із ремонту та обслуговування лічильно-обчислювальних ма-шин;
- офіс-менеджер із знанням «1С-бухгалтерія».

Де можна працювати:

підприємства, банки, заклади освіти, пошта, супермаркети, обслуговування населення.

Охорона праці

ІНСТРУКТУВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ З ПИТАНЬ ОХОРОНИ ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Віктор Скиба,
заступник директора з методичної роботи НМЦ ПТО у Сумській області

Створення безпечних умов під час організації освітнього процесу в закладах професійної (професійно-технічної) освіти в сучасних умовах має важливе значення.

Сьогодення акцентує увагу на безпечності умов під час підготовки фахівців, а також на проведенні конкретних заходів щодо збереження здоров`я та життя всіх учасників освітнього процесу. Створюючи безпечні умови організації освітнього процесу в закладі освіти, керівник забезпечує здорові і безпечні умови перебування в кабінетах, майстернях, лабораторіях, полігонах; попередження травматизму, безпечну експлуатацію будівель, обладнання і технічних засобів навчання, створює оптимальний режим роботи і навчання. Організація освітнього процесу в закладах професійної (професійно-технічної) освіти повинна відповідати вимогам безпеки відповідно до чинних нормативних документів.

У грудні 2017 року **наказом Міністерства освіти і науки України від 26.12.2017 № 1669 затверджено Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти.**

Відповідно до Положення про організацію охорони праці **особисту відповідальність за створення безпечних умов освітнього процесу несе директор закладу освіти**, який організовує роботу щодо його підготовки до нового навчального року. Він уживає заходів щодо приведення інженерно-технічних комунікацій, устаткування, обладнання у відповідність до чинних стандартів, правил, норм. Завідувачі кабінетів, лабораторій, майстерень, викладачі, майстри виробничого навчання, керівники предметних гуртків несуть відповідальність за безпечний стан робочих місць, обладнання, приладів, інвентарю тощо. Вони здійснюють заходи для створення здорових і безпечних умов освітнього процесу, забезпечують виконання чинних правил і норм із безпеки і гігієни праці та навчання.

Завідувачі кабінетів, викладачі, майстри виробничого навчання, керівники гуртків один раз на три роки проходять навчання з безпеки життєдіяльності з наступною перевіркою знань відповідно до Положення про організацію охорони праці.

Важливе місце в попередженні травматизму та нещасних випадків учасників навчально-виховного процесу мають інструктажі з охорони праці та безпеки життєдіяльності. Особливу увагу слід приділяти здобувачам освіти (учням, слухачам) під час проведення виробничого навчання в майстернях та на виробництві, проведення позаурочних заходів, правил поведінки в побуті, під час зимових та літніх канікул.

Інструктажі з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності з учнями, слухачами під час освітнього процесу проводяться відповідно до Положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності в закладах, установах, організаціях, підприємствах, затвердженого **наказом Міністерства освіти і науки України від 22.11.2017 № 1514, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 14.12.2017 за № 1512/31380.**

Відповідно до Положення інструктажі з питань охорони праці проводяться під час трудового та професійного навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти (далі – заклади освіти) в кабінетах, майстернях, лабораторіях закладу освіти, на підприємствах, у господарствах, у сфері послуг тощо (далі – підприємства).

Вступний інструктаж з охорони праці зі здобувачами освіти проводиться в кабінеті охорони праці, безпеки життєдіяльності до початку трудового або професійного навчання в закладі освіти або на підприємстві.

Інструктаж проводить керівник служби охорони праці або особа, на яку покладено цей обов'язок наказом керівника закладу освіти. Реєстрація такого інструктажу здійснюється в журналі реєстрації вступного інструктажу з питань охорони праці для учнів (працівників), що зберігається у керівника служби охорони праці закладу освіти.

Вступний інструктаж з охорони праці перед початком виробничого навчання на підприємстві з учнями, слухачами проводить представник служби охорони праці підприємства чи особа, на яку покладено наказом керівника підприємства обов'язки проведення інструктажів. Реєстрація такого вступного інструктажу з охорони праці проводиться в журналі реєстрації вступного інструктажу з питань охорони праці на підприємстві.

Первинний інструктаж з охорони праці на робочому місці зі здобувачами освіти проводиться:

- перед початком трудового або професійного навчання на першому уроці в майстерні, лабораторії закладу освіти або на підприємстві;
- перед виконанням кожного навчального завдання, пов'язаного з використанням різних механізмів, інструментів, матеріалів тощо.

Первинний інструктаж з охорони праці в закладі освіти проводить керівник робіт – викладач, майстер (інструктор) виробничого навчання.

Первинний інструктаж з охорони праці перед початком роботи на робочому місці підприємства, де проводиться виробниче навчання та виробнича практика, проводить безпосередній керівник робіт від підприємства (начальник структурного підрозділу, майстер, інструктор) або особа, яка використовує найману працю.

Реєстрація первинного інструктажу з питань охорони праці проводиться:

- первинний у закладі освіти – в журналі реєстрації інструктажів із питань охорони праці на робочому місці, що зберігається в кожній лабораторії, майстерні, де проводиться трудове або професійне навчання;
- первинний інструктаж перед виконанням навчального завдання, пов'язаного з використанням різних механізмів, інструментів, матеріалів тощо, фіксується в журналі обліку виробничого навчання на сторінці про запис теми уроку, навчального заняття тощо. Такий інструктаж не реєструється окремо і не потребує підпису осіб, які проводили його та з ким проведено інструктаж;
- первинний на робочому місці підприємства – у журналі реєстрації інструктажів із питань охорони праці, що зберігається на підприємстві.

Позаплановий інструктаж з охорони праці зі здобувачами освіти проводиться при порушенні ними вимог нормативно-правових актів з охорони праці, що можуть призвести або призвели до травм, надзвичайних ситуацій тощо під час проведення трудового або професійного навчання в майстернях, лабораторіях закладу освіти і на підприємстві.

Позаплановий інструктаж з охорони праці зі здобувачами освіти, які проходять виробниче навчання та виробничу практику, проводить безпосередній керівник робіт (викладач, майстер (інструктор) виробничого навчання в закладі освіти або начальник структурного підрозділу, майстер, інструктор на підприємстві.

Проведення позапланового інструктажу з охорони праці зі здобувачами освіти фіксується в журналі реєстрації інструктажів із питань охорони праці на робочому місці.

Повторний інструктаж з охорони праці зі здобувачами освіти проводиться тільки на робочому місці, де здійснюється виробниче навчання або виробнича практика на виробництві, у строки, визначені нормативно-правовими актами з охорони праці, що діють у галузі, або роботодавцем з урахуванням конкретних умов праці, якщо це навчання (практика) проводиться протягом певного часу, але не рідше:

- для робіт з підвищеною небезпекою – одного разу на 3 місяці;
- для решти робіт – одного разу на 6 місяців.

Цільовий інструктаж з охорони праці зі здобувачами освіти проводиться:

- у разі їх участі в ліквідації аварії або стихійного лиха;
- під час проведення робіт, на які відповідно до законодавства видається наряд-допуск, наказ або розпорядження.

Проведення повторного, цільового інструктажів з охорони праці зі здобувачами освіти фіксується в журналі реєстрації інструктажів із питань охорони праці на робочому місці.

Первинний, позаплановий, повторний інструктажі з охорони праці завершуються перевіркою знань у вигляді усного опитування або за допомогою технічних засобів, а також перевіркою набутих навичок безпечних методів праці особою, яка проводила інструктаж.

Інструктажі з охорони праці зі здобувачами освіти під час трудового і професійного навчання на виробництві проводяться відповідно до Типового положення.

Контроль за проведенням інструктажів на робочому місці зі здобувачами освіти на підприємстві здійснює керівник (відповідальний за проведення) виробничого навчання чи виробничої практики, призначений керівником закладу освіти.

Програму проведення інструктажів з охорони праці в закладі освіти розробляють безпосередні керівники (викладачі, майстри, інструктори), які проводять трудове і професійне навчання, затверджує такі програми керівник закладу освіти.

Інструктажі, які проводять у закладі освіти і на підприємстві, як правило, проводять за інструкціями з охорони праці.

Інструкції з охорони праці, що діють у закладах освіти, містять обов'язкові вимоги з охорони праці, яких мають дотримуватися працівники та здобувачі освіти під час виконання певних видів робіт або за певною професією. Інструкції розробляють на основі нормативно-правових актів з охорони праці.

Наприклад, інструкція з охорони праці під час роботи на електрифікованому інструменті, інструкція з охорони праці для електрозварника тощо.

У закладі освіти необхідно мати:

- журнал реєстрації вступного інструктажу з охорони праці для працівників і здобувачів освіти;
- журнал реєстрації інструктажів з охорони праці (первинний, позаплановий, повторний, цільовий) для здобувачів освіти в кожному кабінеті, лабораторії, майстерні;
- журнал реєстрації інструкцій з охорони праці для працівників і здобувачів освіти.

Інструктажі з безпеки життєдіяльності проводяться із здобувачами освіти і реєструються відповідно до Положення про навчання.

Вступний інструктаж із безпеки життєдіяльності проводиться перед початком навчальних занять один раз на рік, а також під час зарахування або оформлення до закладу освіти здобувачів освіти службами охорони праці або особами, на яких покладено ці обов'язки наказом керівника закладу освіти. За умови чисельності учасників освітнього процесу в закладах понад 200 осіб вищезазначеними службами проводиться навчання з викладачами, вихователями, класними керівниками, майстрами виробничого навчання, кураторами груп тощо, які у свою чергу інструктують здобувачів освіти перед початком навчального року.

Запис про вступний інструктаж робиться на окремій сторінці реєстрації вступного інструктажу з безпеки життєдіяльності для здобувачів освіти в журналі обліку навчальних занять.

Первинний інструктаж із безпеки життєдіяльності проводиться:

- на початку навчального року перед початком занять у кожному кабінеті, лабораторії, майстерні, спортзалі тощо, перед початком канікул, а також перед початком заходів за межами закладу освіти, де освітній процес пов'язаний з використанням небезпечних або шкідливих для здоров'я факторів;
- перед виконанням кожного завдання, пов'язаного з використанням різних матеріалів, інструментів, приладів, на початку уроку, заняття, лабораторної, практичної роботи тощо.

Первинний інструктаж із безпеки життєдіяльності проводять викладачі, куратори груп, майстри виробничого навчання тощо. Інструктаж проводиться зі здобувачами освіти, а також із батьками, які беруть участь у позаурочних заходах.

Запис про проведення первинного інструктажу з безпеки життєдіяльності робиться в окремому журналі реєстрації первинного, позапланового, цільового інструктажів із безпеки життєдіяльності

здобувачів освіти, що зберігається в кожному кабінеті, лабораторії, майстерні, цеху, спортзалі тощо.

Первинний інструктаж із безпеки життєдіяльності, що проводиться в кабінеті, лабораторії на початку уроку, заняття, лабораторної, практичної роботи тощо і знайомить із новими матеріалами, інструментами, обладнанням, має на меті надати загальні відомості про безпечну поведінку. Такий інструктаж реєструється в журналі обліку навчальних занять, виробничого навчання на сторінці предмета в розділі про запис змісту уроку, заняття. Здобувачі освіти, які інструктуються, не розписуються про такий інструктаж.

Метою проведення первинного інструктажу з безпеки життєдіяльності є:

- формування у здобувачів освіти уяви про можливі загрози особистій безпеці, свідоме розуміння необхідності захисту та збереження свого власного життя та здоров'я;
- дотримання правил безпечної поведінки в умовах виникнення загрози життю та здоров'ю, у тому числі в умовах екстремальних ситуацій;
- навчання надавати посильну допомогу і самодопомогу в разі нещасного випадку.

Програма первинного інструктажу з безпеки життєдіяльності розробляється керівником служби охорони праці, безпеки життєдіяльності, затверджується керівником закладу освіти. Первинний інструктаж повинен містить питання безпечної поведінки під час проведення занять у кабінетах, лабораторіях, майстернях, спортзалах, інших приміщеннях закладу освіти, правила поведінки під час канікул, у побуті, під час екстремальних ситуацій тощо.

Первинний інструктаж із безпеки життєдіяльності може проводиться за інструкціями з безпеки під час проведення навчання, а також у вигляді бесід, переглядів фільмів тощо. Інструкції з безпеки під час проведення навчання для здобувачів освіти при виконанні практичних, лабораторних робіт у навчальних кабінетах, лабораторіях, спортивних залах тощо розробляють викладачі, затверджує такі інструкції керівник закладу освіти.

Позаплановий інструктаж із безпеки життєдіяльності із здобувачами освіти проводиться в разі порушення ними вимог нормативно-правових актів, що може призвести чи призвело до травм, аварій, пожеж тощо, при зміні умов виконання навчальних завдань (лабораторних, практичних робіт тощо), а також у разі скоєння нещасних випадків за межами закладу освіти.

Реєстрація позапланового інструктажу проводиться в журналі реєстрації інструктажів.

Цільовий інструктаж із безпеки життєдіяльності проводиться із здобувачами освіти закладу освіти в разі організації позаурочних заходів (олімпіади, турніри з предметів, екскурсії, туристичні походи, спортивні змагання тощо), під час проведення громадських, позаурочних робіт (прибирання територій, приміщень, науково-дослідна робота на навчально-дослідній ділянці тощо). Реєстрація проведення цільового інструктажу здійснюється в журналі реєстрації інструктажів із безпеки життєдіяльності.

Інструктажі з безпеки життєдіяльності проводяться з метою застосування знань у житті. Програми інструктажів містять питання особистої безпеки та безпеки оточуючих відповідно до напряму проведення заходів, розробляються безпосередніми керівниками робіт або заходів і не вимагають наявності інструкцій із безпеки життєдіяльності. Такі інструктажі проводяться у вигляді інформацій про небезпеки, лекцій, бесід із наступною перевіркою навичок, ігрових тренінгів тощо.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Наказ Міністерства освіти і науки України від 26.12.2017 № 1669 «Про затвердження Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 23 січня 2018 р. за № 100/31552.
2. Наказ Міністерства освіти і науки України від 18.04.2006 № 304 «Про затвердження Положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності в закладах, установах, організаціях, підприємствах, що належать до сфери управління Міністерства освіти і науки України», зареєстровано в Міністерстві юстиції України 07 липня 2006 р. за № 806/12680.
3. Лист Міністерства освіти і науки України від 26.07.2018 № 1/9-464 «Про порядок проведення інструктажів з охорони праці та безпеки життєдіяльності в закладах професійної (професійно-технічної) освіти».

Альона Шарлай: «Аби перемогти, треба здивувати»

Альона-особлива дівчина, яка наділена талантом творити унікальні речі: писати, малювати, вишивати. Давно в дівчини виникла думка створити свої власні каліграми. Це злиття слова й пензля, думки й образу, можливо, для когось є таким далеким та дивним, але для Альони, представника покоління XXI століття, це один зі способів малювати мовою, карбувати на папері свої почуття, нехай, не в новому, проте в такому оригінальному вигляді. Та як же намалювати каліграмами справжнього українця?

«З чого починається держава? Людство постійно намагається знайти відповідь на це запитання,– пише Альона. – Здається, міцна держава починається з дитини, у яку батьки вкладають найцінніші та найкращі якості. Потім вона несе у світ закладене добро, лишаючи сліди гуманності та порядності. Минають дні, роки, і дитина стає дорослою Людиною, яка робить свідомий вибір, займає активну позицію в усіх діяннях суспільства. Справжній громадянин той, хто розуміє та береже найвищі цінності людства; той, хто вміє дружити та не боїться допомогти, навіть шкодячи собі. Створюючи власну сім'ю, людина вносить у неї своє бачення життя, якісь особисті орієнтири та погляди. І тут народжуються любов, турбота, мудрість – усе те, що робить кожного з нас кращим, будує щасливу родину, свідоме суспільство, міцну державу. Ось як з'являється справжня країна та нація».

І з'явилися малюнки знака запитання, дитини, руки, на якій сидить метелик, обличчя, будинку та людської долоні. І в кожному з них – окрема поезія.

На Всеукраїнському конкурсі учнівської творчості в номінації «Література» робота Шарлай Альони посіла І місце.

Тож Альона переконана: «Аби перемогти, треба здивувати»

ТОЧКА ЗОРУ

УКРАЇНА.

ГРОМАДЯНСЬКА ПОЗИЦІЯ.

РОДИНА.

ДІТИ І БАТЬКИ.

ЖЕРТОВНІСТЬ.

ЛЮДЯНІСТЬ. СВІДОМІСТЬ.

ДУШЕВНІСТЬ.

ОРИГІНАЛЬНІСТЬ.

ЗМІСТОВНІСТЬ.

Теми актуальних діалогів із молоддю.

Пропонуємо використати поезію Альони Шарлай на першому уроці, запропонувавши учням дискусію чи монолог.

Застосуйте інтерактивні методи навчання, що допоможуть учням висловити власну думку, аргументувати свою життєву позицію, готовність змінюватися самому і змінювати світ.

З ЧОГО ПОЧИНАЄТЬСЯ ДЕРЖАВА ?

Людина в пошуках весь час, У пошуках чогось нового. Бо хто ж научить жити нас, Не забуваючи старого? Хто ж нам розказакони йшли в наші нобудувать ли, З істоній уроків зможе нас того не схошого людину люже про буття Та про його строгі, Аби спокійно життя, Ступали твердо ги? Хто нас научить І берегти, що збудуварії уроки брать? А в є немало. Ніхто не навчить, Коли самі чем, Не змусиш ібить І казать правдям в очі. Із себе треба починать, В собі налаштувати струни. Не треба зрілості чекать, Робить це треба, доки юні.

Себе збудуймо, перш за все, Адже ми, люди, ми держава. Запам'ятаймо, друзі, це, Бо які ми, така ж і слава....

ДЕРЖАВА ПОЧИНАЄТЬСЯ З ДИТИНИ

Держава
починається з дитини,
З маленького смішного не-
мовляти. Це крихітка, але уже
людина, Майбутнє нації, надія ма-
ми й тата. І те маля – зернина на до-
лоні, То насінина в маминій руці.
То перше слово сина або доні,
То мила усмішка на рідно-
му лиці. І як це зерня-
тко посадять
в землю, Як будуть догля-
дать батьки за ним,Чи буде йому
світло, а чи темно, Як зігріватимуть
його теплом своїм, Як поливатимуть
батьківською любов'ю, Як посипатимуть
уроками добра, Як доведуть маляті потом й
кров'ю, Що людяність ніколи не вмира, Як
збережуть його маленький розум Від згубних
променів ненависті і зла І відженуть від нього
лихі грози, Аби свідомість у душі зросла, То
лиш тоді з зерна зросте стеблинка, І тіль-
ки так дасть повний колосок,
І виросте з дитини не людинка,
Не просто донечка чи не лише
синок, А буде мудрий, добрий
і свідомий, З розумним пог-
лядом, спрямованим вперед,
Громадянин. І світ цей неві-
домий Він від- шукає се-
ред всіх планет.

ДЕРЖАВА ПОЧИНАЄТЬСЯ З ДОБРА

Людиною стати – не в небо злетіти, Не дім збудувати, не сад посадить. Людиною стати потрібно хотіти, Людиною стати потрібно уміть. Навіщо зірки діставати із неба, Навіщо Америку знов відкривать? Щоб стати людиною, цього треба. Достатньо добро у долонях тримать І просто не бути байдужим до інших, Не кинути друга свого у біді, Ставати все кращим, ставати все ліпшим, І поруч знаходитись саме тоді, Коли це не нам вже потрібно, а людям, Навчитись не брати лише, а й давать, Тоді від добра тобі радісно буде, Відчуєш, що значить людиною стать.

ДЕРЖАВА ПОЧИНАЄТЬСЯ ІЗ МЕНЕ

**Життя іде. І йде,здається,
вниз. Життя іде, руйнуючи надії. І
люди, пробиваючись між гріз, Його будують,
хто вже як уміє. Життя іде, а ми услід за ним
Всі поспішаємо й чекаємо зупинки. І кожним вчинком,
всім життям своїм Все зводимо маєтки чи будинки. Ми
вносимо щодня туди своє: Або гіркі слова, або надію, Що
береже нас чи що нас псує, Що нас морозить, або те, що гріє.
І прикрашаємо чомусь маєток той Так часто бідними дріб-
ненькими словами.Чим вищий він, чим більший він герой,
Тим менше бачим землю під ногами. Так часто неба дахом
дістаєм, Всередині ж бо холод, порожнеча, Там всі чужі,
там правду різкой б'єм, Все в павутині лиха й ворожнечі.
Життя іде, і я у нім іду, Здається, досить впевнено крокую. По
кісточки в воді життям бреду, Збираю те, чого усім бракує.
Будую й я, та не маєток, ні, Таку собі малесеньку хатину. І, може,
в ній віконечка й чудні, Та ви загляньте краще всередину. Там
буде все, що треба на землі, Там буде те, що щастям ми назвали:
Любов у вікнах, радість на столі, Повага й мир, що всіх навік
з'єднали. Візьму у пригорщі терпіння, як росу, Довірою
встелю усі пороги, Добро і світло для усіх внесу, Щоб
рівними були для них дороги. І відчиню малесеньке
вікно, Щоб сонячне тепло весь дім залляло, Осіло
в кожному жаринкою воно. Й колись
вогнем для когось запалало. Нехай
комусь і не такий цей дім, Смішний,
маленький чи дивакуватий, Та якщо
ти цілком щасливий в нім, То тільки ти
по-справжньому багатий!**

ДЕРЖАВА ПОЧИНАЄТЬСЯ З РОДИНИ

**Дер-
жава по-
чинається з
родини, Із того
дому, де вона живе,
Із батька, матері, а потім
і дитини, Яка в сімейнім за-
тишку росте. Із тих порогів, де
ступав ногами, З тих вікон, звідки
батька виглядав, З тих подушок, що спав
ти коло мами, І колискових, яких так чекав.
Держава починається з родини, Яка вечеря за одним
столом, З щасливих чоловіка та дружини І діточок під
батьківським крилом. З незнаних посмішок малого немовляти,
Із перших кроків босих ноженят, Які щодня
цілують мама й тато, Із перших слів їх радісних
малят. Держава починається з родини, В якій
живе повага та любов, З розмови щирої, з сі-
мейної години, Куди думками повертаєшся ти
знов. Із мудрої поради та підтримки, Із добрих
слів дітей та їх батьків, Зі шматка хліба, навіть
зі шкоринки, Розділеної на усіх синів. Держава
починається з родини, Із того дому, що будуєм
ми, З тих місць, що є початками Людини,
З маленьких справ, що роблять нас Людьми.**

БУДУЄМО ДЕРЖАВУ МИ САМІ

Сім нот – з'явилася нот – життя. Сім нот – життя нає ніби щоб бути гостати й залиВстигати ти за жиІ рідну землю ж свідомлю обійщо не знамість? Де в серці, де єш ти всьопатріот? ота перлина? Який же Які сім нот? Оті, що в нашій пісні,

мелодія, складається життя рапсодія з небуття. мадянишатися ттям і йомать крильв тобі любого сім нот? Де вогонь ти, невдахо,

Сім нот, Знов виСім ном, Щоб людьми. го плином, ми. Яка дина, Якяким на крилі.

Оті, що в пригорщах гарячої землі, Оті, і серед рими тісно, Що навесні несе птах Ось, нота ДО – це доброта. Так, люди, Це нука добро робить. А РЕ – це ревність, що будить, Щоб найдорожче в світі захистить. рило справедливості, завзяття, Бо тільки можна іти, Триматись разом, наче кровні вагаючись піти й перемогти. ФА – фарби сонця, степу, неба, Яскравих квітів. Як буя земля, я їх зберу і принесу до тебе, Щоб відбивало радістю здаля. СОЛЬ… Це така солона нота, У ній іще й підмішаний полин. Я пам'ятатиму історію всю доти, Доки не спиниться ріки моєї плин. А ЛЯ – це пісня, материнська, рідна, Гаряче слово, що розтопить лід. І я в житті нестиму її гідно, Нехай рятує нас від тяжких бід. І тільки СІ – сімнадцять моїх років, Що я живу у рідному краю. Упевнених, твердих сімнадцять кроків, Щоб берегти країноньку мою. Запам'ятай. Щоб бути патріотом, Неси сім нот у серці, у душі. Нехай живуть вони разом з народом. Не змиють їх ні зливи, ні дощі.

Катерина Ховзун: «Рідне слово для мене – це вимір, у якому я щаслива...»

Сьогодні, коли Україна дедалі впевненіше заявляє про себе у світі як незалежна держава, українська мова стає не лише її особливою візиткою, а й одним із найефективніших засобів згуртування нації.

«Рідне слово для мене – це вимір, у якому я щаслива, це джерело живлення думок, політ їх творчих досягнень», - каже Катерина. З дитинства думки лягали на папір у вигляді віршованих рядків. Вона – талановита та амбіційна особистість, яка своїм талантом і наполегливою працею доводить любов до своїх рідних, друзів і Батьківщини. Збулася її мрія досягти великого – дівчина є стипендіатом Президента України.

До цього серед здобутків учениці було 2 місце у ІІ етапі XVII Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика серед учнів ПТНЗ (2016 рік).

Катерина Ховзун тільки звикає до визнання своїх здібностей, то для її наставниці, викладача української мови Тетяни Касьяненко, це вже звичний рівень якісно проведеної підготовки. Уміння знайти однодумця, вкласти в нього всі необхідні знання та навчити виділяти головне – почерк професіонала, яким, безумовно, і є Тетяна Олексіївна. Кожного року її вихованці беруть нові й нові вершини! Викладач стала наставником тріумфаторів: за останні 5 років троє її учнів піднімалися на п'єдестали Міжнародних мовно-літературних конкурсів та отримували стипендію Президента України.

Ми переконані, що Тетяна Олексіївна, яка вже неодноразово приводила своїх підопічних до перемоги, та її учениця Ховзун Катерина, зроблять усе можливе, щоб закріпити успіх.

Катерина Гирич: «Я свій вибір зробила»

Не раз мені доводилося чути від дорослих, як важливо знайти своє місце в житті. Тоді я над цим не замислювалася, бо знала, що моє місце в моїй родині, у школі, серед друзів. І тільки зараз зрозуміла наскільки це важливо обрати свій шлях, який пов'язаний ще і з професією!

Після закінчення школи переді мною відкрилося безліч доріг. Це і технікуми, й інститути, й університети. Та не проста річ обрати професію... Мені здається, дуже важливо не зрадити своїй мрії, і тоді будь-яка робота буде і легкою, і радісною. Я свій вибір зробила. Я, Катерина Гирич, стала ученицею Роменського вищого професійного училища і навчалась за професією «кравець, закрійник».

Коли я була ще зовсім маленькою дівчинкою, то мала багато ляльок різного розміру й різного виду. Я шила для них одяг. Чим більше я працювала, тим краще в мене виходило.

Навчаючись у Роменському ВПУ, я опанувала навички конструювання, крою та пошиття одягу, різні технології обробки тканин. Тепер я не просто вмію шити одяг, я його моделюю, це мені дуже подобається. Вважаю, що зможу багато досягти в цій сфері.

Під керівництвом майстра виробничого навчання Тетяни Помаран та викладача спецдисциплін Тамари Пугач було створено моделі одягу, що задовольнили найвибагливіших замовниць.

Під час навчання в училищі я взяла участь у Всеукраїнському конкурсі фахової майстерності за професією «Кравець», була нагороджена Дипломом ІІІ ступеня, що дає право на отримання стипендії Президента України.

У цьому році планую продовжити навчання за фахом та отримати вищу освіту. Звичайно ж, із часом усе зміниться і з'являться нові бажання, але я впевнена, що моя дитяча мрія буде реалізованою, просто треба трохи почекати. У людини, яка щиро прагне, завжди все виходить. Потрібно вчитися долати свої страхи, труднощі, вірити в себе та бути впевненою в собі, і тільки тоді заповітна мрія обов'язково збудеться.

Богдан Вовк: «Будую Європу в Україні!»

В умовах твердої конкуренції на ринку праці місце під сонцем здатен завоювати лише той, хто зможе довести свою компетентність, корисність, професіоналізм. Саме цими життєвими принципами керується 15-річний Богдан Вовк, стаючи перед складним вибором, вирішуючи, з якою діяльністю пов'язати своє життя, де вчитися і куди піти працювати.

«Я вибрав професію зварника тому, що вважаю її досить престижною та потрібною для суспільства. Робота – це величезна складова життя, у зв'язку з цим підходити до цього потрібно з великою відповідальністю, не роблячи поспішних висновків. Коли людина знаходить своє покликання, робота перетворюється на захоплюючий процес, що сприяє повній самовіддачі та продуктивності праці. Моє покликання – це вибрана мною професія – електрозварник ручного зварювання! І недаремно обрав для навчання ДНЗ «Сумське ВПУ будівництва та автотранспорту», адже сучасна навчально-матеріальна база за напрямком зварювального виробництва та професійний педагогічний колектив дозволили мені стати професіоналом своєї справи».

Свідченням якісної професійної підготовки учня, професійних навичок, сформованих завдяки зусиллям майстра виробничого навчання Володимира Левченка, є перемога в ІІІ етапі Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти за професією «Електрозварник ручного зварювання» і стипендія Президента України.

«Це перша моя велика перемога», - схвильовано, але гордо говорить Богдан і продовжує: «Сьогодні багато представників нашої молоді шукають щастя та заробітку за межами України. Я вважаю, що країна дала мені можливість отримати безкоштовну професійну освіту, тож мій обов'язок – будувати Європу в Україні, тим самим підвищуючи престиж своєї Батьківщини».

І хочеться вірити, що шлях у професію такого простого, але наполегливого та цілеспрямованого юнака буде прикладом для учнівської молоді його покоління.

Ольга Приходько: «Життя прекрасне!»

Такий девіз усього життя Ольги, учениці ДНЗ «Сумське міжрегіональне вище професійне училище». Уже пролетіли два роки навчання в училищі, що стало рідною домівкою та центром всебічного розвитку талановитих та обдарованих. На зборах учнівського колективу Олю обрано головою ради лідерів учнівського самоврядування, з чим вона завзято справляється. Успішно навчаючись, занурюється глибоко в науково-пошукову роботу, але вокальний гурток для Ольги – вагоме джерело натхнення, самореалізації, утвердження.

Вагомий вклад у справу виховання особистості Ольги як громадянина України внесла бабуся Діна Остапівна, яка прожила гідно, щедро віддавала людям свій досвід, мудрість, тепло та вишивала долю лише кольорами радості, щирості і любові своїй онучці Ользі через українські орнаменти на рушниках.

«Співаю з дитинства, але оволодіння сценою розпочалося в Сумському міжрегіональному ВПУ, де проводиться безліч різноманітних незабутніх дозвіллєвих заходів», – зазначає Оля в інтерв'ю для журналу «Професійна освіта Сумщини».

«Кожній людині судилася своя доля, мені пощастило з керівником гуртка художньої самодіяльності Катериною Тимошевич, яка щиро закохана в українську пісню та національні традиції. Моє учнівське життя – це захоплююча подорож у Всесвіт, де я постійно розвиваюсь. Два роки поспіль отримувала перемогу в обласному фестивалі художньої самодіяльності «Таланти профтехосвіти» в номінації «Вокал». А цьогоріч мені випала нагода взяти участь у Всеукраїнському конкурсі виконавців естрадної пісні «Подільська веселка», де я виконувала українську пісню «Батькам» та здобула перемогу-диплом ІІ ступеня»! – з радістю завершила розмову Оля.

Владлена Кисіль: «Малювала я все, що бачила»

Я народилася у м. Кривий Ріг. Дитинство пройшло на Кримському півострові у м. Керч, де я жила з бабусею та дідусем.

Зростала в небагатій, але порядній і працьовитій сім'ї. Під час навчання в школі захопилася творчістю відомих художників, письменників та поетів. Любов до їхньої творчості в мені виховала прекрасна людина – учитель української мови та літератури Марія Федорівна Івченко. Вона завжди вірила в мене і була впевнена, що я обов'язково реалізую свої творчі здібності. А малювала я все, що бачила. У цей час я почала брати участь у різноманітних конкурсах, були перемоги як місцеві, так і всеукраїнські.

Далі був переїзд до Москви, де впродовж кількох років я допомагала своїй матері. Саме тут я пізнала ціну самостійного життя, складні обставини допомогли подорослішати. Багато працювала, змінила різні види занять, але так і не знайшла ту справу, яка була б до душі. І саме тут зустріла свого майбутнього чоловіка, з яким пізніше переїхала до його рідного Конотопа. Я вступила на навчання до Конотопського ПТУ і почала опановувати, без перебільшення, творчу професію кухаря, кондитера.

Закінчила училище, отримала атестат та диплом кваліфікованого робітника. Хочу висловити вдячність директору, педагогічному колективу, нашому майстру, класному керівнику та методисту Світлані Іванівні, яка розгледіла мій талант та бажання до пізнання нового. Я вдячна за шанс творити, особливо малювати. І використала його (шанс) успішно – стала переможцем Всеукраїнського творчого конкурсу для учнівської молоді «Малюнок, вірш, лист до мами».

А навчання у Конотопському професійно-технічному училищі дало мені можливість не тільки отримати професію, але й повернуло моє життя на творчу стежину. Сьогодні я щаслива дружина, мати, упевнена: у недалекому майбутньому – успішна бізнес-леді.

Яна Ратушна: «Вірю, що поки б'ються серя людей, звучатиме і голос Шевченка!»

Яна Ратушна – неперевершена особистість, палка патріотка. Україна для неї – це сонце життя, а вона – той промінчик, який гріє серце і живить душу.

Яна – юний цвіт нової України, одна з шанувальниць рідного слова. Вона усвідомлює, що володіння рідною мовою – не заслуга, а обов'язок. Ставить перед собою завдання: розмовляти рідною мовою, мовою свого народу скрізь, де її розуміють, і з усіма, хто її розуміє; не поступатися своїми мовними правами заради вигоди, привілеїв, лукавої похвали. Любить мову не за якісь принади, ставиться до неї, як до рідної матері, як до найсвятішого в житті.

Участь Яни у VIII Міжнародному мовно-літературному конкурсі учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка – це крок на захист рідної мови, на захист свого народу, його права на існування, права на майбутнє.

«Кожна епоха висловлює свою думку про поезію Шевченка, але завжди залишить наступній епосі сказати щось нове. Адже Шевченко – це народ, і, як народ, він буде вічно жити! Тому вірю, що поки б'ються серця людей, звучатиме і голос Шевченка», - переконана Яна.

Під час нагородження переможців VIII Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка віце-прем'єр-міністр В'ячеслав Кириленко привітав талановиту молодь та їхніх учителів і разом із Міністром освіти і науки Лілією Гриневич вручив нагороди переможцям VIII Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка. Ратушна Яна отримала Диплом І ступеня та пообіцяла своєму наставникові Олені Дарницькій, що перемога в конкурсі – не остання сходинка її особистісного зростання.

Дарина Ковальчук: «І кожне слово має чарівну силу…»

Дарина Ковальчук, учениця ДПТНЗ «Сумське вище професійне училище будівництва і дизайну», творча, креативна, обдарована дівчина – активний учасник громадського життя училища. Талановита учениця демонструє творчі здібності та професійні навички, висловлює власне бачення значущості професійної освіти для розвитку та процвітання рідної країни.

Дарина-одна з шанувальниць біблійного слова. Вона усвідомлює, що вирішальну роль у вихованні молоді відіграє біблійне розуміння особистості як духовно-фізичної істоти, яка складається з духу, душі і тіла.

Участь Дарини в XI Всеукраїнській олімпіаді «Юні знавці Біблії» – це ще один крок до духовного об'єднання України та розбудови нашої держави на традиційних християнських цінностях. Дівчина переконана, що Біблія була і залишається основним джерелом духовно-моральних цінностей. І тому вірить, що поки б'ються серця людей, поки і звучатимуть слова з Біблії з уст нашого народу. І кожне слово має чарівну силу і допоможе нам у таку нелегку пору отримати спокій та гармонію…. І його важливість у сучасному суспільстві стоїть гостріше й актуальніше, ніж будь-коли раніше.

XI Всеукраїнська олімпіада 2018 року «Юні знавці Біблії» проходила під загальною темою «Християнство – духовний вибір українського народу», до 1030-ї річниці хрещення Руси - України. Учасники складали письмовий тест на знання Біблії; презентували дослідження Святого Письма та тлумачення відомих біблійних віршів й біблійних висловів, що стали крилатими.

Дарина стала переможцем олімпіади й отримала диплом III ступеня.

Схвильована, щаслива, дівчина переконана, що це - велика перемога Добра і Любові.

Роман Волков: «Здобута робітнича професія – це моє успішне завтра»

Я задоволений, що навчався в Сумському центрі ПТО харчових технологій, торгівлі та ресторанного сервісу, оволодів робітничою професією бармен, що дала мені можливість показати свої знання, уміння, талант у далекій Італії як учасник Міжнародного конкурсу «Здорова їжа та напої без відходів. Касарго - 2018».

До участі в конкурсі готувався довго і наполегливо: довелося вдосконалити англійську, вивчити італійську, але основне – опанувати тонкощі професії.

Я гордий тим, що нашій команді училища (Катерина Анохіна, Роман Волков, Іван Дерипаскін, Дар'я Пчелінцева) випала честь серед 18 команд із Франції, Словенії, Молдови, Африки, Данії, Латвії, Болгарії, Словаччини, Угорщини, Литви, Румунії, Росії, Італії представляти Україну, рідну Сумщину на Міжнародному конкурсі в місті Касарго (Італія).

Кожен крок на конкурсі – це досвід, який ми набували, змагаючись поряд із професійними кухарями, кондитерами, офіціантами та барменами.

Наш кухар Іван готував конкурсну закуску «міні-пиріжки з гарбузовою начинкою» та основну дієтичну страву «повітряна яєчня на морквяній подушці з овочами гриль та чіпсами з цибулі порей».

А Даші випало конкурсне завдання приготувати десерт «вафельні тістечка з вершками, лимонним курдом, свіжою суницею та м'ятою». Моїх земляків вельмишановане міжнародне журі відзначило дипломом у номінації «Кращий кухарський дует, який приготував страву без відходів».

Я, як уже професійний бармен, обслуговував відвідувачів та презентував авторський коктейль двома мовами: англійською та італійською. Катерина, як офіціант, показала професійні навички в обслуговуванні гостей. За результатами змагань ми стали переможцями і посіли І місце в номінації «Кращий бармен і ресторанне обслуговування».

Я точно знаю: здобута робітнича професія – це моє успішне завтра, точніше, - уже сьогодні.

Навчально-методична рада інформує

Розроблення робочих навчальних планів та освітніх програм за стандартами професійної (професійно-технічної) освіти на основі компетентнісного підходу. Методичні рекомендації/ Укладач: Скиба В.М.– Суми.- 2018. – 55 с.

В основу методичних рекомендацій покладено нормативно-правову документацію щодо розроблення робочих навчальних планів та освітніх програм за стандартами професійної (професійно-технічної) освіти на основі компетентнісного підходу, алгоритм їх розроблення, погодження та затвердження.

Адресується заступникам директора з навчально-виробничої, навчально-методичної роботи, методистам, викладачам спецдисциплін та майстрам виробничого навчання всіх типів закладів професійної (професійно-технічної) освіти, що здійснюють підготовку кваліфікованих робітників.

Комплексниі кваліфікаційні завдання для закладів професійної (професійно-технічної) освіти Методичні рекомендації/ Укладачі: Ю.М.Висоцька, А.С.Киричок, В.О.Лубинець, Т.М.Сікірніцька, О.В.Темченко. – Суми. - 2018. – 71 с.

У збірнику подано порядок розробки, погодження та затвердження комплексних кваліфікаційних завдань з окремих професій. Для викладачів професійно-теоретичного циклу, майстрів виробничого навчання, заступників директора, старших майстрів закладів професійної (професійно-технічної) освіти, установ, організацій, що здійснюють підготовку кваліфікованих робітників.

Збірник олімпіадних завдань/ Укладачі: Ю.М.Висоцька, А.С.Киричок, В.О.Лубинець, Т.М.Сікірніцька, О.В.Темченко. – Суми. - 2018. – 97 с.

У збірнику наводяться зразки завдань ІІ етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад зі спеціальних дисциплін за напрямами підготовки серед учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти і міжшкільних навчально-виробничих комбінатів.

Збірник адресовано викладачам професійно-теоретичної підготовки для використання під час проведення уроків і підготовки учнів до олімпіад.

Створення інтерактивного та візуального контенту. Методичні рекомендації / Укладач: І.О.Смирнова. – Суми. - 2018. – 47 с.

У збірнику «Створення інтерактивного та візуального контенту» пропонуються інструкційно-технологічні картки, що передбачають навчання базовим навичкам створення візуального та інтерактивного контенту.

Для працівників закладів освіти різних форм власності та підпорядкування.

Он-лайн-дошка в освітньому процесі. Методичні рекомендації / Укладач: І.О.Смирнова. – Суми. - 2018. – 30 с.

У збірнику «Он-лайн-дошка в освітньому процесі» пропонуються інструкційно-технологічні картки, що передбачають навчання базовим навичкам створення та використання он-лайн-дошки у професійній діяльності педагога.

Для працівників закладів освіти різних форм власності та підпорядкування.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Самойленко Н.Ю., *директор НМЦ ПТО у Сумській області, головний редактор*

Кіхтенко І.В., *методист НМЦ ПТО у Сумській області, редактор*

Лісун О.І., *методист НМЦ ПТО у Сумській області, випускаючий редактор*

Чхайло О.В., *методист НМЦ ПТО у Сумській області, літературний редактор*

Смирнова І.О., *методист НМЦ ПТО у Сумській області, технічний редактор*

Аніна Н.Г., *директор ДПТНЗ «Сумський центр з дизайну та сфери послуг» (за згодою)*

Василенко О.В., *методист НМЦ ПТО у Сумській області*

Висоцька Ю.М., *методист НМЦ ПТО у Сумській області*

Докторович В.М., *методист НМЦ ПТО у Сумській області*

Докторович Г.І., *методист НМЦ ПТО у Сумській області*

Камишанська В.О., *директор ДНЗ «Сумське міжрегіональне вище професійне училище» (за згодою)*

Киричок А.С., *методист НМЦ ПТО у Сумській області*

Лабудько В.С., *методист НМЦ ПТО у Сумській області*

Лазарєва Т.Ф., *директор ДНЗ «Шосткинський центр професійно-технічної освіти» (за згодою)*

Лубинець В.О., *методист НМЦ ПТО у Сумській області*

Матвієнко О.М., *методист НМЦ ПТО у Сумській області*

Новіков В.В., *голова ГО «Рада директорів ПТНЗ області», директор ДНЗ «Глухівське вище професійне училище» (за згодою)*

Помаран П.І., *директор ДПТНЗ «Роменське вище професійне училище» (за згодою)*

Приймак Л.В., *методист НМЦ ПТО у Сумській області*

Сікірніцька Т.М., *методист НМЦ ПТО у Сумській області*

Скиба В.М., *заступник директора з методичної роботи НМЦ ПТО у Сумській області*

Смоленко О.П., *методист НМЦ ПТО у Сумській області*

Темченко О.В., *методист НМЦ ПТО у Сумській області*

Христій Ю.Г., *голова Асоціації працівників ПТО, директор ДНЗ «Білопільське вище професійне училище» (за згодою)*

Ященкова Є.І., *методист НМЦ ПТО у Сумській області*

Наші учні - гордість Сумщини

Владлена Кисіль,
учениця ДПТНЗ «Конотопське ПТУ»,
переможець Всеукраїнського творчого конкурсу «Малюнок, вірш, лист до мами»
(с. 83)

Катерина Гирич,
учениця ДПТНЗ «Роменське ВПУ»,
3 місце у Всеукраїнському конкурсі фахової майстерності за професією «Кравець», стипендіат Президента України (с. 81)

Ольга Приходько,
учениця ДНЗ «Сумське міжрегіональне ВПУ»,
2 місце у Всеукраїнському конкурсі виконавців естрадної пісні «Подільська веселка»
(с. 82)

Волков Роман та Анохіна Катерина,
ДНЗ «Сумський центр ПТО харчових технологій, торгівлі та ресторанного сервісу»,
І місце в номінації «Кращий бармен і ресторанне обслуговування» в Міжнародному конкурсі «Здорова їжа та напої без відходів. Касарго – 2018» ***(с. 84)***

Інструктивно-методичний журнал *«Професійна освіта Сумщини»* – нове друковане видання Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Сумській області запрошує до співпраці викладачів, майстрів виробничого навчання, методистів та інших працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти!

Випуск планується два рази на рік.

До журналу приймаються авторські статті, методичні рекомендації про організацію та удосконалення освітнього процесу, матеріали з досвіду роботи щодо впровадження стандартів на основі компетентнісного підходу та інших сучасних освітніх, виробничих технологій; розробки уроків теоретичного та виробничого навчання; сучасного формату виховних позаурочних заходів, у тому числі профорієнтаційного спрямування; з історії розвитку закладу освіти, роботи з обдарованими учнями тощо.

Загальні вимоги до статті:

- формат сторінки А-4, книжкова;
- шрифт Times New Roman;
- розмір шрифту – 14 пт.;
- інтервал – 1.5;
- вирівнювання по ширині;
- поля документа – по 2 см з кожного боку;
- обсяг – не більше 15 стандартних аркушів А 4 (28 тис. друкованих знаків);
- усі сторінки тексту мають бути пронумеровані,
- усі нетекстові об'єкти мають бути побудовані із застосуванням засобів Microsoft Excel Chart, Microsoft Eguation.

Оформлення статті:

- назва статті – українською мовою;
- ПІБ автора, посада, назва установи, учене звання;
- анотація (розмір не більше 100 слів – двох абзаців);
- ключові слова – 3-5 позицій.

Стаття приймається на розгляд та передається на внутрішню рецензію тільки за наявності повного пакету документів, підготовлених відповідним чином, та оформлених згідно з вимогами до статті.

Інструктивно-методичний журнал «Професійна освіта Сумщини»
Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
від 19.04.2018 серія СМ № 869/491Р
Виходить із червня 2018 року один раз на 6 міс.
УДК 377(477.52)(051)
Засновник – Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Сумській області
Видавець – Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Сумській області
Адреса вул. Прокоф'єва, 38-а, м. Суми, 40016
Контактний телефон (0542) 36-61-46
E-mail sumy_nmc_pto@ukr.net

Усі права захищені. Будь-яке відтворення матеріалів або їх фрагментів можливе лише з посиланням на автора та друковане видання.
Редакція залишає за собою право на незначне редагування та скорочення, зберігаючи при цьому головні результати та авторську стилістику.
Редакція може не поділяти погляду автору.
За достовірність відомостей відповідальність несуть автори публікацій.